

ÁLLAMI
SZÁMVEVŐSZÉK

J E L E N T É S

az energiagazdálkodást érintő állami és önkormányzati
intézkedések, kiemelten az energiaracionalizálást célzó
támogatások hatásának ellenőrzéséről

1009

2010. augusztus

3. Önkormányzati és Területi Ellenőrzési Igazgatóság
3.2. Szabályszerűségi és Teljesítmény Ellenőrzési Főcsoport

Iktatószám: V-3014-152/2009.

Témaszám: 951

Vizsgálat-azonosító szám: V0471

Az ellenőrzést felügyelte:

Dr. Lóránt Zoltán
főigazgató

Az ellenőrzés végrehajtásáért felelős:

Dr. Varga Sándor
főigazgató-helyettes

Hegedüsné dr. Müllern Veronika
főcsoportfőnök

Az ellenőrzést vezette:

Holman Magdolna
osztályvezető

Papp Sándor
osztályvezető

A számvevői jelentések feldolgozásában és a jelentés összeállításában közreműködtek:

Csóry Györgyné
főtanácsadó

dr. Mezei Imréné
főtanácsadó

Keszthelyi Zoltán
tanácsadó

Tóthné Salamon Ildikó
főtanácsadó

Jánoska Zsolt
külső szakértő

Az ellenőrzést végezték:

Batkiné Vas Anna
számvevő

Csiszárné dr. Kosik Mária
főtanácsadó

Csóry Györgyné
főtanácsadó

Eigner György
számvevő tanácsos

Dr. Endrédy Györgyina
számvevő

Dr. Ernst László
főtanácsadó

Gelencsér Zoltán
számvevő tanácsos

Horváth Klára
számvevő tanácsos

Hódi Krisztina
számvevő gyakornok

Keszthelyi Zoltán
tanácsadó

Kisapáti Angéla
számvevő

Dr. Kiss Károly
tanácsadó

Lingné Rajz Borbála
főtanácsadó

Dr. Mezei Imréné
főtanácsadó

Moder Beatrix
számvevő

Molnár Istvánné
számvevő tanácsos

Nyikon Zsigmondné
főtanácsadó

Palágyiné dr. Gömöri Katalin
számvevő

Radics Ludvig Györgyi
számvevő gyakornok

Sinka Zoltán
számvevő tanácsos

Szeibel Gáborné
számvevő

Sziksza Bertalan
külső szakértő

Szudi Ferencné
számvevő

Tóth Péter
számvevő

Tóthné Salamon Ildikó
főtanácsadó

Újvári Józsefné
számvevő tanácsos

A témához kapcsolódó eddig készített számvevőszéki jelentések:

címe	sorszáma
Jelentés a lakástámogatási rendszer hatékonyságának ellenőrzéséről (2009. április)	0908
Jelentés a villamosenergia-ellátás rendszerének ellenőrzéséről (2007. október)	0740

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	11
I. ÖSSZEGZŐ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK	14
II. RÉSZLETES MEGÁLLAPÍTÁSOK	29
1. Az energiaszektor működésének szervezeti és jogi háttere	29
1.1. Az állami energiagazdálkodás jogi háttere, szervezeti struktúrája, a feladat- és hatáskörök szabályozása	29
1.2. Az energiaszektor szereplőinek tevékenységét meghatározó piaci viszonyok, a piacnyitás hatása, ellentmondásai	35
2. Az energiaracionalizálást szolgáló állami intézkedések megalapozottsága, feltételrendszerének kialakítása és a szabályozás eszközrendszere	39
2.1. A hazai energiapolitika célrendszerének megalapozottsága, az EU, valamint a nemzetközi környezetvédelmi irányelvekhez való igazodása	39
2.2. A Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Tervben megfogalmazott intézkedések szakmai-pénzügyi megalapozottsága	41
2.3. Az energiaracionalizálást szolgáló támogatási konstrukciók célkitűzései, a források felhasználása	47
2.4. A pályázatok pénzügyi ellenőrzési és monitoring rendszere	55
3. A települési önkormányzatok energiagazdálkodása	58
3.1. Az önkormányzatok energiagazdálkodási feladatainak szabályozása	58
3.2. A feladatellátás szervezeti háttere	62
3.3. Az önkormányzatok kötelező közvilágítási feladatainak ellátása	65
3.4. Az önkormányzatok térfűtési feladatai	78
3.5. A villamosenergia biztosításával összefüggő önkormányzati feladatok	84
3.6. Az önkormányzati intézkedések energiapolitikai célkitűzésekre gyakorolt hatása	89

MELLÉKLETEK

1. számú A helyszínen ellenőrzött önkormányzatok
2. számú Magyarország energiafelhasználásának alakulása
3. számú Az Energia Központ által kezelt pályázatok támogatási keretei és energiamegtakarítási adatai

-
4. számú Az Energia Központ által kezelt energiaracionalizálási célú támogatások a 2004-2009. években
 5. számú Az ellenőrzött önkormányzatok közvilágítási adatai a 2004-2009. években
 6. számú A helyi önkormányzatok energiakiadásainak alakulása
 7. számú Az ellenőrzött önkormányzatok költségvetési adatai a 2004-2009. években
 8. számú Az ellenőrzött önkormányzatok összes energiafelhasználásának adatai a 2004-2009. években
 9. számú Az ellenőrzött önkormányzatok összes fűtési célú energia felhasználásának adatai a 2004-2009. években
 10. számú Az ellenőrzött önkormányzatok villamosenergia felhasználásának adatai a 2004-2009. években
 11. számú Az ellenőrzött önkormányzatok energiagazdálkodását jellemző adatok a 2004-2009. években
 12. számú Dr. Pintér Sándor belügyminiszter úr észrevétele
 13. számú Dr. Matolcsy György nemzetgazdasági miniszter úr észrevétele
 14. számú Dr. Fellegi Tamás nemzeti fejlesztési miniszter úr észrevétele
 15. számú Dr. Fazekas Sándor vidékfejlesztési miniszter úr észrevétele

FÜGGELÉKEK

1. számú A magyar energiapolitika szakaszait meghatározó jogszabályok
2. számú A hazai energiapolitika célkitűzései
- 3/1. számú Hatósági (legmagasabb) földgázárak (ÁFA és energiaadó nélkül)
- 3/2. számú Lakossági villamosenergia-árak és árváltozások ÁFÁ-val
4. számú Az energiaracionalizálási célú pályázati konstrukciók főbb jellemzői
5. számú A villamosenergia piac nyitásának jogszabályi háttere

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

AAU	Assigned Amount Unit = kibocsátható mennyiségi egység
ÁSZ	Állami Számvevőszék
BM	Belügyminisztérium
CÉDE	Céljellegű decentralizált támogatás
CER	Igazolt széndioxid kibocsátás-csökkentési egység (Certified Emission Reduction)
Cselekvési Program	Energiatakarékossági és energiahatékonyság-növelési Cselekvési Program (az 1107/1999. (X. 8.) Korm. határozat melléklete)
Cselekvési Terv	Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Terv (a Kormány tudomásul vette a 2019/2008. (II. 23.) számú határozatával, hatályos 2010. április 8-ig)
EÉT	Energetikai Érdekegyeztető Tanács
EHA	Energiatakarékossági Hitel Alap
EHP	Energiatakarékossági Hitel Program
Éhvt.	a 2007. évi LX. törvény az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve végrehajtási keretrendszeréről
ÉMI	Építésügyi Minőségellenőrző Innovációs Kht. (2009. május 19-től Építésügyi Minőségellenőrző Innovációs Nonprofit Kft.)
EMIR	Egységes Monitoring Információs Rendszer
Energia Hivatal	Magyar Energia Hivatal
Energia Központ	„Energia Központ” Energiahatékonysági Környezetvédelmi és Energia Információs Ügynökség Kht. (2009. március 5-től „Energia Központ” Energiahatékonysági Környezetvédelmi és Energia Információs Ügynökség Nonprofit Kft.)
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete
ETB	Energiatakarékossági Tárcaközi Bizottság
EU	Európai Unió
FVM	Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
GKM	Gazdasági és Közlekedési Minisztérium
GVH	Gazdasági Versenyhivatal
HTM	Hosszú távú villamosenergia- és kapacitáslekötési megállapodások
JPE	Jelentős Piaci Erő
KEOP	Környezet és Energia Operatív Program (2007-2013.)
Keretegyezmény	Rio de Janeiróban, 1992. június 13-án aláírt, az 1995. évi LXXXII. törvénnyel kihirdetett ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény
KHEM	Közlekedési, Hírközlési és Energiaügyi Minisztérium
KIOP	Környezetvédelem és Infrastruktúra Operatív Program (2004-2006.)

Kiotói Jegyzőkönyv	1997-ben aláírt, a 2007. évi IV. törvénnyel kihirdetett dokumentum, amelyben Magyarország és 38 fejlett, illetve átalakuló gazdaságú állam kötelezi magát arra, hogy 2008-2012 közötti időszakra az üvegházhatást okozó gázok összes együttes kibocsátását legalább 5%-kal az 1990-es szint alá csökkentik
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
Kvt.	az 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól
KvVM	Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
LEKI	Leghátrányosabb kistérségek felzárkóztatásának támogatása
MAVIR	Magyar Villamosenergia-ipari Átviteli Rendszerirányító Zrt.
MeH	Miniszterelnöki Hivatal
MTA	Magyar Tudományos Akadémia
MTESZ	Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége
MVM	Magyar Villamos Művek Zrt.
NEP	Nemzeti Energiatakarékosági Program
NÉP	Nemzeti Éghajlatváltozási Program
NÉS	Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia
NFFT	Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács
NFGM	Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium
NFH	Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság
NFT	Nemzeti Fejlesztési Terv (2004-2006.)
NFÜ	Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
NKP	Nemzeti Környezetvédelmi Program
OP	Operatív Program
ÖM	Önkormányzati Minisztérium
ÖTM	Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium
Ötv.	a 1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról
Phare hitelkonstrukció	Phare Társfinanszírozású Energiahatékonysági Hitelkonstrukció
régi Get.	a 2003. évi XLII. törvény a földgázellátásról (hatálytalan 2009. július 1-től)
régi Vet.	a 2001. évi CX. törvény a villamos energiáról (hatálytalan 2008. január 1-től)
Stt.	az 1993. évi XLVI. törvény a statisztikáról
SzMSz	Szervezeti és Működési Szabályzat
TEKI	Területi kiegyenlítést szolgáló fejlesztési célú támogatás
TRFC	Terület- és Régiófejlesztési Célelőirányzat decentralizált támogatás
Tszt.	a 2005. évi XVIII. törvény a távhőszolgáltatásról
új Get.	a 2008. évi XL. törvény a földgázellátásról
új Vet.	a 2007. évi LXXXVI. törvény a villamos energiáról
ÚMFT	Új Magyarország Fejlesztési Terv (2007-2013.)

ÚMVP
UNDP/GEF
ZBR

Új Magyarország Vidékfejlesztési Program
ENSZ Fejlesztési Program/Globális Környezetvédelmi Alap
Zöld Beruházási Rendszer

ÉRTELMEZŐ SZÓTÁR

egyetemes szolgáltatás	a gáz- és villamosenergia-kereskedelem körébe tartozó sajátos gáz- és villamosenergia-értékesítési mód, amely az ország területén bárhol, meghatározott minőségben a jogosult felhasználó számára méltányos, összehasonlítható, átlátható ár ellenében igénybe vehető
egyetemes szolgáltatásra jogosultak	az új Vet. értelmében a lakossági fogyasztók, valamint a kifestültségen vételező, összes felhasználási helyük tekintetében együttesen 2008-ban a 3 x 25 A-nál (átmeneti szabályként a 3 x 50 A-nál), 2009-től a 3 x 63 A-nál nem nagyobb csatlakozási teljesítményű felhasználók, továbbá 2009-től a költségvetési szerv és közfeladatot ellátó intézménye, a helyi önkormányzat és közfeladatot ellátó költségvetési intézménye, a közfeladatot ellátó egyházi jogi személy, valamint a közfeladatot ellátó alapítványi fenntartású intézmény. Az új Get. szerint a lakossági fogyasztó és a 20 m ³ /óra kapacitást meg nem haladó vásárolt kapacitással rendelkező egyéb felhasználó, 2010. június 30-ig a 20 m ³ /óra fogyasztást meghaladó, de a 100 m ³ /óra fogyasztást el nem érő felhasználók. A távhőtermelési engedéllyel rendelkező felhasználó 2011. június 30-ig.
elosztó hálózat	a villamosenergia elosztására és felhasználói csatlakozási pontra való eljuttatás céljára szolgáló vezetékrendszer – beleértve a tartószerkezeteket is – a hozzátartozó átalakító és kapcsoló-berendezésekkel együtt.
elosztóvezeték	az a csővezeték tartozékaival együtt, amelyen keresztül a földgáz elosztása történik, és amelynek kezdőpontja a Magyar Köztársaság államhatára, a gázátadó állomások kilépő pontja, a földalatti gáztároló vagy a földgáztermelő üzem betáplálási pontja, végpontja pedig a Magyar Köztársaság államhatára vagy a felhasználási hely telekhatára
emisszió kereskedelem	a 2003/87/EK irányelv alapján az üvegházhatást okozó gázok kibocsátási jogának piaci alapú szabályozása
energia	a kereskedelmi forgalomban hozzáférhető energia valamennyi formája, beleértve a villamos energiát, a földgázt (a cseppfolyósított földgázt), a cseppfolyósított propán-bután gázt, a fűtésben és hűtésben (a távfűtésben és hűtésben) használt valamennyi tüzelőanyagot, a szenet és a lignitet, a tőzeget, a közlekedési üzemanyagokat (a repülőgép-üzemanyagok és a tengerészeti bunkerolajok kivételével), valamint a biomasszát
energiafüggőség (importfüggőség)	az ország saját energiaszükségletének külföldi energiavásárlásból való biztosításának mértéke (energiaimport/hazai összes energiafelhasználás hányadosa)
energiagazdálkodás	azoknak a tevékenységeknek az összessége, amelyek az energiahordozók beszerzésére, elosztására, felhasználására, hasznosítására, valamint ezek ellenőrzésére irányulnak

energiagazdálkodás hatékonyságának javítása	az azonos egységnyi termék és szolgáltatás kibocsátását (output) jelenti, a kibocsátás minőségének és hatékonyságának csökkentése nélkül, az adott kibocsátáshoz szükséges energia mennyiségének csökkentésével
energiahatékonyság	a teljesítményben, a szolgáltatásban, a termékekben vagy az energiában kifejezett hozam és a befektetett energia aránya
energiahatékonyságjavulás	az energia-végfelhasználás hatékonyságának növekedése a technológiai, magatartásbeli és/vagy gazdasági változások eredményeképpen
energiahatékonyságot javító intézkedések	minden olyan intézkedés, amely rendszerint az energiahatékonyság igazolható, mérhető vagy felbecsülhető növekedéséhez vezet
energiaigényesség	azt mutatja meg, hogy egységnyi pénzegységre vonatkozóan – GDP-hez, vásárlóerőhöz-paritáshoz mérve – mennyi energiát használunk fel (pl. mennyi az egységnyi GDP megtermeléséhez szükséges energia)
energia-megtakarítás	az a megtakarított energiamennyiség, amely egy vagy több energiahatékonyságot javító intézkedés végrehajtása előtt és után mért és/vagy becsült fogyasztás alapján kerül meghatározásra, biztosítva az energiafogyasztást befolyásoló külső feltételeknek megfelelő normalizálást
energiaracionalizálás (energiahatékonyság növelése)	mindazon tevékenységek, amelyeknek célja az energiatakarékosság, az energiafelhasználás ésszerűsítése, a hatékonyságának és a gazdaságosságának a javítása, valamint az energia költségek csökkentése
energiatakarékosság	köznapi értelemben az energiapazarlás megszüntetését jelenti, tágabb értelmezésben az energiatakarékosság a különféle energiafelhasználások csökkentése, ésszerű minimalizálása megfelelő intézkedések és szervezések útján
engedélyes	a gáz- és villamos energiáról szóló törvény szerint engedélyköteles tevékenység végzésére a Magyar Energia Hivatal által kiadott érvényes engedéllyel rendelkező társaság
Erdészeti Leltár	az erdő által megkötött és a kibocsátott üvegházhatású gázok leltára, melyet az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve keretében kidolgozott metodika alapján kell elkészíteni
feljogosított fogyasztó	az a fogyasztó, aki (amely) a külön jogszabályban megállapított felhatalmazás szerint, saját döntése alapján nem közüzemi szerződés keretében vásárolhat villamos energiát, illetve földgázt
fosszilis energiahordozók	a fosszilis energiahordozók (kőszén, kőolaj, földgáz) a nem megújuló energiaforrások körébe tartoznak
geotermikus energia	a Föld belsejéből származó hőenergia, amely sugárzás, áramlás és vezetés révén a földfelszín és a mélyebb rétegek hőmérsékletkülönbsége következtében nyerhető ki (a földkéregben lévő hosszú felezési idejű radioaktív elemek bomlási hőjéből származtatva)

harmadik fél általi finanszírozás	olyan szerződéses megállapodás, amelyben az energiaszolgáltatón és az energiahatékonyságot javító intézkedés kedvezményezettjén felül egy harmadik fél is részt vesz, aki az intézkedéshez szükséges tőkét biztosítja, és az energiahatékonyságot javító intézkedés eredményeképpen elért energia-megtakarítás egy részével, vagy egészével egyenértékű díjat számít fel a kedvezményezettnek. Ez a harmadik fél az energetikai szolgáltató vállalat is lehet, aki végrehajtja, és egyben finanszírozza az energiahatékonyságot javító fejlesztést
harmadik feles finanszírozás	olyan beruházás-finanszírozási eszköz, amelynek alkalmazása esetén a létesítmény tulajdonosa részére egy állami támogatásban részesülő, a létesítmény tulajdonosától gazdálkodásában és tulajdonviszonyai szerint független gazdálkodó szervezet beruházást tervez, finanszíroz és hajt végre azzal, hogy a beruházás támogatással csökkentett árát a tulajdonos a gazdasági társaság számára a beruházás befejezését követően fokozatosan fizeti vissza
információs asszimetria	az energia fogyasztók és kereskedők eltérő piaci informáltsága
joule (J)	az energia mértékegysége: 1 MJ (mega joule) = 10^6 joule, 1 GJ (giga joule) = 10^9 joule, 1 TJ (tera joule) = 10^{12} joule, 1 PJ (peta joule) = 10^{15} joule
JPE-vel rendelkező engedélyes	olyan piaci helyzetben van, amely lehetővé teszi, hogy tevékenységét a versenytársaitól, a tevékenysége végzésével összefüggő szerződésekben részes más engedélyesektől és vállalkozásoktól, valamint végső soron a felhasználóktól nagymértékben függetlenül folytassa
közvilágítási berendezés	a közvilágítási célt szolgáló eszköz. Közvilágítási berendezésnek minősülnek különösen az új Vet. 3. § 40. pontja szerint: <ul style="list-style-type: none"> a) a fényforrások és lámpatestek a tartozékaikkal együtt; b) a kizárólag a közvilágítás céljait szolgáló tartószerkezetek; c) a kizárólag a közvilágítás villamosenergia ellátását szolgáló vezetékrendszer; d) a közvilágítás ki- és bekapcsolását, továbbá szabályozását biztosító vezérlő rendszer. Több célú vezérlési rendszer esetén azonban annak csak kizárólag a közvilágítás célját szolgáló része <p>A 2008. december 31-ig hatályban volt 11/1985. (XI. 30.) IpM rendelet szerint a közvilágítási berendezés része fentiekben túl a közvilágítás villamosenergia felhasználását, illetőleg üzemidejét mérő berendezés, a d) pontban felsoroltak közül azonban nem nevesítette a közvilágítás szabályozását biztosító vezérlő rendszert.</p>

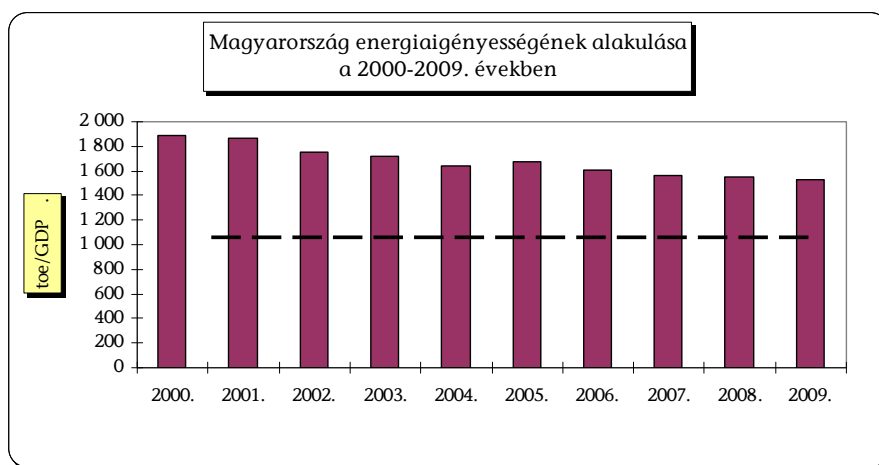
megújuló energiaforrások	<p>A megújuló energiaforrás olyan közeg, természeti jelenség, amelyből energia nyerhető ki, és amely akár naponta többször ismétlődően rendelkezésre áll, vagy jelentősebb emberi beavatkozás nélkül legfeljebb néhány éven belül újratermelődik.</p> <p>A megújuló energiaforrások: a napenergia (naperőmű, napelem), a vízenergia (vízerőmű, árapály-, hullám energia), a szélenergia, a geotermikus energia, a biomassa, a hulladéklerakóból és szennyvízkezelésből származó gáz és biogáz.</p>
rulírozó hitel alap	olyan hitelezési célt szolgáló alap, amelynél a hitelt igénybevevők (kedvezményezett) által visszafizetett tőke és kamat szolgál a további hitelkihelyezések forrásául
tercier szektor	magába foglalja a központi igazgatást és a helyi önkormányzatokat, a kis- és nagykereskedelmet, a szolgáltató (magán) hivatalokat, a szállodákat és éttermeket, az egészségügyi és szociális ellátást
térfűtés	valamely épület vagy épületcsoport, ipari vagy egyéb létesítmény fűtött helyiségei légtérfogatának a fűtése
versenypiac	A versenypiac olyan piaci modell, amelyben a versenyt csak az erőfölényes helyzetekkel való visszaélés megelőzése, illetve a kiszolgáltatók felhasználók védelme érdekében lehet korlátozni. A felhasználók, illetve a kereskedők szabadpiaci körülmények között szerezhetik be, a termelők pedig ugyanilyen módon értékesíthetik az energiát.
zöld beruházás	minden olyan energetikai beruházás, amelynek létrejöttével a környezet ökológiai terhelése csökken
2006/32/EK irányelv	az Európai Parlament és a Tanács 2006. április 5-i 2006/32/EK irányelve az energia-végfelhasználás hatékonyságáról és az energetikai szolgáltatásokról, valamint a 93/76 EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről

JELENTÉS

az energiagazdálkodást érintő állami és önkormányzati intézkedések, kiemelten az energiaracionalizálást célzó támogatások hatásának ellenőrzéséről

BEVEZETÉS

A hazai energiapolitika célkitűzéseinek első, 1993. évi megfogalmazása és Országgyűlés általi elfogadása óta alapvető változások mentek végbe Magyarországon nemzetgazdaságában, annak részeként az energiaszektorban. Mérséklődött a gazdaság energiaigényessége¹, csökkent az energiahordozók által okozott környezetterhelés, sokszereplős és döntően magántulajdonú lett az energiaszektor, kialakult a verseny piac feltételrendszere mind a kőolajszármazékok, mind a vezetékes energiahordozók területén.

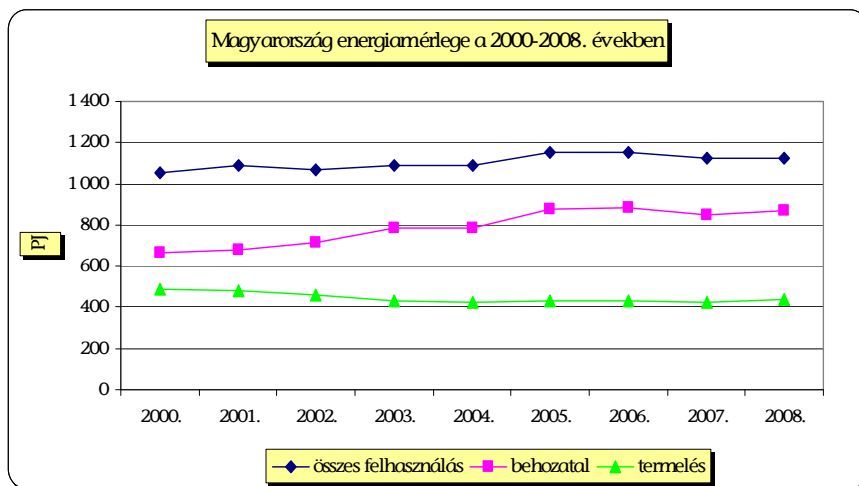

Fogyasztási szokásaink, környezettudatosságunk, a jövő generációk iránt érzett társadalmi felelősségünk egyik kiemelt tényezőjévé vált az energiával való gazdálkodás. A hazai gazdasági fejlődés nemzetközi viszonylatban még mindig magas fajlagos energiafelhasználási mutatókkal párosul², ezért a gazdaság energiahatékonyságának a növelése és ezzel összefüggésben a környezet állá-

¹ Az energiaigényesség változását mutató grafikon az egységnyi (1 milliárd Ft) GDP-re jutó energiafelhasználást tartalmazza, tonna kőolajegyenértékben (egy tonna olaj (toe) 41 868 MJ nettó energiát tartalmaz). A szaggatott vízszintes vonal az 1107/1999. (X. 8.) Korm. határozatban tervezett célkitűzést mutatja.

² Az EU tagállamainak energiaigényességi mutatóját a 2. számú melléklet 1. számú ábrája mutatja.

potának javítása kiemelt szempont. Az energiával való takarékoság, az energiafelhasználás minimalizálása pedig hazánk energiafüggőségének csökkentése szempontjából is elsődleges gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi érdekek.

E körülmények között az energiapolitikai célkitűzések kiemelt szempontjai közé tartozik az ország ellátásbiztonsága, a versenyképesség, a fenntartható fejlődés követelményeinek érvényesítése, a fogyasztói érdekekkel összhangban lévő energiaellátás biztosítása. A magyar energiapolitika megvalósításának 2000-2020 közötti időszakra vonatkozó ütemezését, jogszabályi struktúráját a jelentés 1. számú, célkitűzéseit a 2. számú függelék tartalmazza.

Az energiával való gazdálkodás az Európai Unióban (EU) is fontos szerepet tölt be a fenntartható fejlődés és a gazdasági növekedés hosszú távú alakulásában, ezért az EU részéről – a tagországok differenciált energiaszerkezetéből és körülményeiből adódó érdekkülönbséget figyelembe véve – olyan versenypolitikai, piacszabályozó és környezetvédelmi dokumentum-csomagokat, irányelveket fogalmaztak meg, amelyekkel befolyásolni és orientálni kívánják a tagállamok belső energiapolitikai célkitűzéseit.

A 2006/32/EK irányelv szerint a tagállamoknak 2008-tól 2016-ig évente legalább egy százalékkal³ kell csökkenteniük a fajlagos energiafelhasználást. Ennek keretében az EU tagállamok 2007-ben azt vállalták, hogy 2020-ig 20%-kal csökkentik az üvegházhatású gázok kibocsátását, 20 %-ra növelik az energiafelhasználásban a megújuló erőforrások részarányát⁴ és 20 %-kal fokozzák az energiahatékonyságot.

A hazánk számára kitűzött tagállami elvárás – egyúttal hazai célkitűzés – átlagosan évi 6,4 PJ, amely 2008-2016 között – évenként differenciáltan – össze-

³ Az Európai Parlament és Tanács 2006/32/EK irányelvének IV. számú mellékletében meghatározott módszertan alapján az évi 1%-os megtakarítás vetítési alapja a végső (közvetlen) energiafelhasználás 5 éves (2002-2006 évek közötti) átlaga, amelyen belül nem kell figyelembe venni az emisszió-kereskedelem hatálya alá tartozó ágazatokat.

⁴ Magyarország felé az elvárás a 13%-os részarány elérése volt.

sen 57,4 PJ megtakarítási igényt jelent. A hazai energiapolitika célkitűzéseinek megvalósítása indokolja, hogy az energiamegtakarításra vonatkozó stratégiák és cselekvési tervek összehangolása, az azokban foglalt célkitűzések egymásra épülő rendszerének kialakítása megtörténjék. Az energiatakarékosság és energiahatékonyság növelését célzó hazai és európai uniós programok keretében már eddig is jelentős forrásokat fordítottunk energiaraionalizálást elősegítő beruházások támogatására. A pályázók között a települési önkormányzatok is számottevő forrásokhoz jutottak.

Az **ellenőrzés célja** annak értékelése volt, hogy az energiafelhasználás racionalizálása, csökkentése érdekében megtett állami és önkormányzati intézkedések eredményesen és hatékonyan járultak-e hozzá a magyar energiapolitikai célkitűzések megvalósításához, az EU által megfogalmazott követelmények teljesítéséhez. Ennek során értékeltük:

- a hazai energiapolitika célrendszerének megalapozottságát, a kitűzött célok elérését szolgáló jogi, szabályozási, szervezeti feltételrendszer működését, a szakmai háttér stratégiák, programok általi biztosítottságát;
- az energiaraionalizálást szolgáló támogatási rendszer hozzájárulását az energiapolitikai célkitűzések hatékony megvalósításához és az EU által megfogalmazott követelmények teljesítéséhez;
- az önkormányzatok energiagazdálkodásának, a helyi energiaellátás megszervezésében betöltött szerepének illeszkedését a hazai energiapolitikai célkitűzésekhez;
- az energiaraionalizálást szolgáló önkormányzati intézkedések végrehajtásának eredményességét és hatékonyságát, hozzájárulását a helyi és központi energiapolitikai célkitűzések megvalósításához.

A helyszíni ellenőrzés a 2004 - 2009 közötti időszakra terjedt ki, kitekintéssel az ellenőrzött időszakban megvalósult (befejeződött), korábban indult programokra, valamint a vizsgálat befejezéséig tartó időszak releváns folyamataira.

A vizsgálat a Közlekedési, Hírközlési és Energiaügyi Minisztériumra, az Önkormányzati Minisztériumra, a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumra, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumra, a Magyar Energia Hivatalra, az „Energia Központ” Energiahatékonysági Környezetvédelmi és Energia Információs Ügynökség Nonprofit Kft-re, a Nemzeti Fejlesztési Ügynökségre, 38 önkormányzatra (1. számú melléklet), terjedt ki. A témakörhöz kapcsolódóan a Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium, az Építésügyi Minőségellenőrző Innovációs Nonprofit Kft., a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium Fejlesztési Igazgatósága biztosított tájékoztató jellegű információt.

Az ellenőrzés típusa rendszerellenőrzés volt.

Az ellenőrzés végrehajtására az Állami Számvevőszékről szóló 1989. évi XXXVIII. törvény 2. § (3), (5)-(6) bekezdéseiben, valamint a 16. § (1) bekezdésében foglaltak adtak jogszabályi alapot.

I. ÖSSZEGZŐ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Az energiaszektorban a 2004. évet követően végbement változások – a piacnyitás, az energiahatékonyság, az energiatakarékosság kapcsán jelentkező, az Európai Unió (EU) által megfogalmazott külső, valamint a belső követelmények – egységes jogi háttérrel, összehangolt feladat- és hatáskörökkel, egységesen szabályozott szervezeti kerettel, az energiaügyekkel foglalkozó szereplők felelős, hatékony, koordinált működését igényelték.

Az energiafelhasználás racionalizálása, csökkentése érdekében megtett állami és önkormányzati intézkedések részben járultak hozzá a magyar energiapolitikai célkitűzések megvalósításához és ezzel az EU által megfogalmazott követelmények teljesítéséhez. Az EU irányelvekben rögzített elvárások beépültek a hazai energiapolitikai célkitűzésekbe, a kialakított jogi szabályozási, szervezeti és támogatási rendszer azonban nem biztosította a célkitűzések ütemezett és hatékony végrehajtását.

Az elmúlt években megtörtént a villamos- és a gázenergia piac liberalizációja, az EU irányelvek jogharmonizációja, és – döntően – elkészültek az aktuális **energiapolitika** végrehajtását megalapozó stratégiák, koncepciók, valamint ezek végrehajtási programjai. Az energiaügyek kormányzati irányítási, beszámoltatási és ellenőrzési funkcióinak hiányosságai miatt azonban az adott időben aktuális hazai energiapolitikai célkitűzések, valamint a nemzetközi kötelezettségek teljesítésének eszközei nem voltak teljes körűen biztosítottak. Ennek hatása a piacnyitás csúszásában, az energiapolitika végrehajtásának alapját jelentő stratégiák, programok készítésének hiányosságában, késedelmében, a források és feladatok összhangjának hiányában és az EU által kezdeményezett kötelezettségszegési eljárás(ok)ban jelentkezett.

A vizsgált időszakban két energiapolitikáról szóló – 1993-ban és 2008-ban elfogadott – OGY határozat⁵ rögzített energiahatékonysági és energiatakarékossági célkitűzéseket. Az 1993-ban elfogadott OGY határozat egy, az EU jogrendjével harmonizáló kerettörvény kidolgozását határozta meg a Kormány számára. Az előírás nem teljesült, egységesen, keretjelleggel nem egyetlen törvényben, hanem az energetikai ágazati törvények⁶ fejezeteiben szabályozták az energetikai szereplők működésének feltételrendszerét.

A szabályozás módja nem átlátható, esetleges **feladat- és hatáskörök** változása esetén szabályozási inkoherenca létrejöttének kockázatát veti fel. Különösen igaz ez a Magyar Energia Hivatal (Energia Hivatal) – szabályozási, felügye-

⁵ a magyar energiapolitikáról szóló 21/1993. (IV. 9.) OGY határozat (hatálytalan 2008. IV. 17-től), a 2008-2020 közötti időszakra vonatkozó energiapolitikáról szóló 40/2008. (IV. 17.) OGY határozat

⁶ új Vet., új Get., Tszt.

leti, fogyasztói érdekvédelmi, tájékoztatási – tevékenységét szabályozó ágazati törvények⁷ vonatkozásában.

Az energia ügyekért felelős miniszter feladatait rögzítő kormányrendeletből⁸ 2008-tól kikerültek az energetikai stratégia, illetve koncepció kidolgozására, végrehajtására, valamint az energiagazdálkodás hazai és nemzetközi koordinációjára, szakmai programok kialakítására, a miniszter hatáskörébe utalt források kezelésére vonatkozó felelősségi- és hatáskörök. A Kormány energiapolitikáért felelős tagjának felelőssége ettől kezdve csak a szabályozások előkészítésére, valamint a Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Terv (Cselekvési Terv) végrehajtásának felügyeletére korlátozódott. A szakmai feladatokhoz kapcsolt felelőssége nem áttekinthető, mert szerteágazó jogszabályokban, kormányhatározatokban jelent meg.

A Cselekvési Terv a végrehajtás fő felelőseként a hazai energiahatékonysági és energiastatisztikai ügynökségi feladatokat ellátó Energia Központ Energiahatékonysági Környezetvédelmi és Energia Információs Ügynökség Nonprofit Kft-t (Energia Központ) jelölte meg, feladat- és hatáskörét ugyanakkor jogszabály nem rögzíti. Az NFT illetve az ÚMFT⁹ végrehajtásában résztvevő szervezetek feladatainak szabályozása kivételével¹⁰ hiányzik a Cselekvési Terv által érintett szereplők – Közlekedési, Hírközlési és Energiaügyi Minisztérium (KHEM), Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ), Energia Központ – közötti, a több tárcát érintő intézkedések, pályázati rendszerek működtetésével kapcsolatos feladat- és hatáskörök áttekinthetőségét, a döntések nyomon követhetőségét, számon kérhetőségét biztosító egységes, átfogó szabályozás. A szervezetek között az energiaügyek végrehajtása során az eseti, kellően nem dokumentált kapcsolattartás, együttműködés dominált. Az összehangoltság, a koordináció hiányát, a villamosenergia-ellátás rendszerének ellenőrzéséről szóló, 2007. évben befejeződött ÁSZ ellenőrzés is megállapította¹¹, azóta előrelépés nem történt. A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács¹² (NFFT) 2008-ban szorgalmazta „a klíma- és energiapolitika ügyekben az eddigieknél hatékonyabb kormányzati koordinációs in-

⁷ Az Energia Hivatal szervezetével, vezetőivel kapcsolatos – ágazattól független – rendelkezéseket az új Vet. rögzítette.

⁸ a 133/2008. (V. 14.) Korm. rendelet a közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter feladat- és hatásköréről

⁹ Nemzeti Fejlesztési Terv, illetve annak a Környezetvédelem és Infrastruktúra Operatív Programja, valamint az Új Magyarország Fejlesztési Terv, illetve annak Környezet és Energia Operatív Programja.

¹⁰ Tevékenységük szabályozását a 2007-2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások felhasználásának alapvető szabályairól és felelős intézményeiről szóló 255/2006. (XII. 8.) Korm. rendelet tartalmazza.

¹¹ Jelentés a villamosenergia-ellátás rendszerének ellenőrzéséről (0740) (2007. október)

¹² Az Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács közjogi jogállásáról, jogköréről, összetételéről és feladatairól, valamint működési kereteiről az 57/2008. (V. 22.) OGY határozat rendelkezik. Az NFFT 32 tagját a parlamenti pártok, a Kormány, az MTA, a gazdasági kamarák, az egyházak, a szakszervezetek, a munkaadói szervezetek, az önkormányzati szövetségek, a MTESZ, a Rektori Konferencia, a civil szervezetek, valamint a nemzeti és az etnikai kisebbségi szervezetek delegálják.

tezményrendszer létrejöttét, egyes jogszabályok megfelelő összehangolását és egyszerűsítését, az energiahatékonyság növelését elősegítő pénzügyi keretek bővítését”¹³.

Az EU energia-végfelhasználás hatékonyságáról és az energetikai szolgáltató-sokról szóló irányelvben¹⁴ foglaltak összhangban állnak a villamos energia, valamint földgáz belső piacára¹⁵ vonatkozó EU irányelvekkel, amelyek kimondják a teljesen nyitott energiapiac kialakításának szükségességét. A **piacnyitás** folyamata hazánkban 2004-től mindkét ágazatban megkezdődött, de a teljesen nyitott villamosenergia piac az EU irányelv szerinti (2007. július 1.) időponthoz képest féléves késéssel, a földgáz ágazatban egyéves késéssel¹⁶ valósult meg. A teljesen liberalizált gázpiac működése csak 2009. július 1-jétől, a szükséges feltételrendszer hatályba lépésétől számítható¹⁷.

A Gazdasági Versenyhivatal (GVH) Országgyűlés elé terjesztett 2008. évi beszámolója szerint a piacnyitást – energiatőzsde hiánya, áremelkedések, hosszú távú megállapodások felszámolása miatt – számos hiányosság, ellentmondás jellemezte. A piaci verseny kedvező hatásai kizárólag egyes nagyfogyasztóknál érvényesültek, a versenypiacra kényszerített fogyasztók és a lakosság jelentős áremelkedéssel szembesültek¹⁸. Az egyetemes szolgáltatásból kiszoruló információ, vagy megfelelő ajánlat hiányában jellemzően nem váltottak szolgáltatót, a törvényi előírások ellenére nem jött, illetve várhatóan késve jön létre¹⁹ az áramtőzsde. Még nem érvényesült a piacnyitás előnyeinek a kihasználása, a hatékonyságnövekedésből eredő haszon fogyasztókhöz történő eljuttatása. Az Energia Hivatal által 2008-ban elvégzett fogyasztói elégedettség vizsgálata szerint a lakossági fogyasztók alig több mint fele ismerte a szolgáltató váltással kapcsolatos lehetőséget. Nem kellően átgondolt az energiaszektorban a szoci-

¹³ Az NFFT állásfoglalása az energia- és klímapolitika aktuális kérdéseiről (2009. január 16.)

¹⁴ az Európai Parlament és a Tanács 2006. április 5-i 2006/32/EK irányelve az energia-végfelhasználás hatékonyságáról és az energetikai szolgáltatásokról, valamint a 93/76 EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről

¹⁵ A 2003/54/EK irányelv a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 96/92/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről, valamint a 2003/55/EK irányelv a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 98/30/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről.

¹⁶ A villamosenergia piac esetében 2008. január 1-jétől, a gázpiac esetében 2008. július 1-jétől. A villamosenergiáról szóló 2001. évi CX. törvény, valamint a földgázellátásról szóló 2005. évi LXIII. törvény szerint a törvény az Európai Unió (2003/54/EK, illetve a 2003/55 EK) irányelveknek részbeni megfelelését szolgálja.

¹⁷ A KHEM vitatja a teljes piacnyitás csúszására vonatkozó megállapítást, az Energia Hivatal a csúszás tényét elismeri, de ennek okaként a törvényhozás szándéka szerinti szabályozás ütemezésére hivatkozik.

¹⁸ A lakossági átlagár 2004 és 2010 között a villamosenergia esetében 63%-kal, a gáz kifizetői esetében 2,2-szeresére nőtt. A teljesen nyitott versenypiac belépésével (2008. január 1-re vetítve) a növekedés mértéke a villamos energia esetében 13%, a földgáz esetében 26%.

¹⁹ A KHEM szakállamtitkárának 2010. május 14-én kelt, elektronikus úton érkezett állásfoglalása szerint 2010. július 1-jével kezdi meg működését.

álpolitikai támogatások és a védendő fogyasztók részére a szolgáltatók által biztosított kedvezmények összehangolása.

A **fogyasztóvédelem** a piacnyitás megkerülhetetlen eleme. Szabályozása pontosításra szorul, mert a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság (NFH) és az Energia Hivatal közötti – a törvényekből eredő – feladat- és hatáskörmegosztás nem egyértelmű. Az energiaszolgáltatók által kötelezően működtetett ügyfélszolgálati, illetve fiókirodák működési rendjét az Energia Hivatal hagyta jóvá és a szolgáltatás minőségi követelmények betartását évente az engedélyesek adatszolgáltatása, színvonal és minőségi mutatók, és az ügyfélkapcsolati szolgáltatásminőség szempontjai szerint ellenőrizte. A fogyasztói elégedettség vizsgálatokban 2008-tól – új piaci viszonyokhoz illesztett – módszertant vezettek be. Hátránya, hogy nem alkalmas a korábbi évekkal való összehasonlításra²⁰. A felmérés eredményei szerint elégedetlenségre leggyakrabban a szolgáltatók panasz- és reklamációkezelése, valamint a telefonos ügyfélszolgálatok működésének színvonala adott okot.

A hazai jogalkotás és a szakmai programok készítése körében – annak ellenére, hogy az Európai Uniónak nincs önálló átfogó energiapolitikája – egyértelműen megnyilvánult az EU vonatkozó irányelveinek, az ún. Klíma/Energia Csomagban foglalt célkitűzések adaptációjára irányuló törekvés. Az energia takarékos és hatékony felhasználását célzó intézkedések alapját meghatározó nemzetközi vállalások beépültek a hazai energiagazdálkodási célkitűzések sorába.

A magyar energiapolitikát megalapozó két – 1993-ban és 2008-ban elfogadott, korábban említett – OGY határozatban rögzített energiapolitika kiemelten kezelte az **ellátásbiztonságot**, mint kockázati tényezőt, a külső – elsődlegesen az orosz földgáztól való – energiafüggőség miatt. A földgázellátás biztonsága érdekében indított beruházások eredményeként a teljes tárolói kapacitás 6,2 milliárd m³, és kb. 80 millió m³ /nap maximális kitárolást tesz lehetővé. Ezen tárolókban – a kereskedelmi készletek mellett – 1,4 milliárd m³ biztonsági földgázkészlet is rendelkezésre áll. A tárolói kapacitások a hideg téli időszakban is két hónapig biztosíthatják a hazai ellátást. A földgázellátás válsághelyzete és a villamosenergia krízis megelőzésére, enyhítésére szolgáló intézkedéseket, a jelentős zavar esetén szükséges kormányzati teendőket a Kormány rendeletben, illetve határozatban jelölte ki²¹.

Az energiához és klímavédelemhez kapcsolódó nemzetközi irányelvekben rögzített célok és követelmények átvételére való törekvést jelzi az energiapolitikák végrehajtását szolgáló szakmai **stratégiák, programok** kidolgozása. Az energiapolitikai célok végrehajtását a 2000-2010 közötti időszakra szóló straté-

²⁰ az Energia Hivatal 2008. évi jelentése szerint

²¹ a 265/2009. (XII. 1.) Korm. rendelet a földgázvételezés korlátozásáról, a földgáz biztonsági készlet felhasználásáról, valamint a földgázellátási válsághelyzet esetén szükséges egyéb intézkedésekről, és a 285/2007. (X. 29.) Korm. rendelet a villamosenergia-rendszer jelentős zavara és a villamosenergia-ellátási válsághelyzet esetén szükséges intézkedésekről, valamint a földgázellátási válsághelyzettel összefüggésben szükséges kormányzati intézkedésekről szóló 1202/2009. (XII. 1.) Korm. határozat

gia és a 2008-2016 évekre vonatkozó Cselekvési Terv szolgálta²². Elkészült a 2008-2025. időszakra szóló Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia²³ (NÉS) és a magyarországi megújuló energiaforrások felhasználásának növelésére vonatkozó 2008-2020 közötti időszakra szóló stratégia²⁴ is. A 2008-ban kidolgozott Cselekvési Terv követelményei közé beépítették a nemzetközi kötelezettségeket, a hazai energiapolitikai célkitűzéseket, és figyelembe vették a korábban indított energiagazdálkodási programokat. Az egyes konstrukciók céljainak és működtetésének összehangolása részben megtörtént, a célokat konkrét mutatókhoz kötötték. Emellett ezen időszakban törvények²⁵ és stratégiák, programok sora jelent meg.

A 2000-2010 közötti időszakra vonatkozó energiapolitika végrehajtásához kiadott kormánykonceptió²⁶ csak 2002-ig tartalmazott részletes terveket, a 2002-2007. közötti időszakra részletes feladatokat nem, csak az elérni kívánt általános célokat jelölte meg. A 2008-2020 közötti időszakra vonatkozó energiapolitikai célok és a nemzetközi vállalások végrehajtásában kockázatot jelentenek a kormányzati mulasztások, késedelmek, a forráshiány, valamint a megfogalmazott célkitűzések összehangolt megvalósítását szolgáló programok eltérő időhorizontja és rendszere. A Kormány a megújuló stratégia kidolgozásával párhuzamosan nem gondoskodott – gyakorlatilag a 2010-ig szóló stratégia folytatását jelentő – energiahatékonysági stratégia elkészítéséről. Ennek következtében stratégiai szinten nem biztosított az OGY határozat által rögzített energiapolitika és a klímapolitika közötti összhang. Energiahatékonysági stratégia hiányában az energiapolitika végrehajtásának részletes dokumentuma a 2008-2016 évekre szóló Cselekvési Terv lehetett volna, de ennek készítése során nem érvényesült kellő kormányzati felügyelet. A Cselekvési Terv EU Bizottság részére történő benyújtására nyolc hónap késéssel került sor²⁷, emiatt az EU – kötelezettségszegési – eljárást indított. További késedelmet jelentett, hogy az EU Bizottság 2008. évi felülvizsgálata szerint a tervezet nem alkotott reális stratégiát, és – többek között – hiányosnak találta azt a közsféra példamutatása tekintetében is. Ezért a benyújtott változaton alapvető módosításokat kellett végrehajtani. A módosított változat csak egy évvel később, 2009 végén készült el,

²² 1107/1999. (X. 8.) Korm. határozat a 2010-ig terjedő energiatakarékosági és energiahatékonyság-növelési stratégiáról, valamint a 2019/2008. (II. 23.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Tervéről. A Cselekvési Terv intézkedéseinek végrehajtását a Kormány 1076/2010. (III. 31.) számú határozatával áttekintette, egyben intézkedési programot határozott meg az elkövetkezendő, 2016-ig terjedő időszak kiemelt energiatakarékosági céljainak megvalósítására.

²³ a 29/2008. (III. 20.) OGY határozattal kihirdetve

²⁴ 2148/2008. (X. 31.) Korm. határozat a magyarországi megújuló energiaforrások felhasználásának növelésére vonatkozó 2008-2020 közötti stratégiáról

²⁵ a 2003. évi XLII. törvény a földgázellátásról, a 2007. évi LXXXVI. törvény a villamos energiáról

²⁶ A 2199/1999. (VIII. 6.) Korm. határozattal elfogadott „A magyar energiapolitika alapjai, az energetika üzleti modellje”.

²⁷ Határideje 2007. július 1. volt, benyújtására 2008. februárjában került sor, egy hónappal az EU Bizottság számára előírt a tagállamok energiamegtakarítási céljaik előrehaladására vonatkozó jelentéstétel határidejét követően.

ezt a Kormány általi 2010. évi elfogadását²⁸ követően nyújtották be ismételtén az EU részére²⁹. A helyszíni vizsgálat idején még nem volt ismert a megújuló energiaforrásokra vonatkozó nemzeti cselekvési terv 2010. június 30-ai bejelentési határidejének teljesítése, egy esetleges késedelem Magyarországgal szemben újabb EU kötelezettségzegési eljárás megindítását vetíti előre³⁰. A hazai megújuló stratégiában előírtak ellenére nem készült el határidőre (2008. december 31-ig), és a helyszíni vizsgálat lefolytatásáig a Megújuló Energiahordozó Program – az egy évvel később megjelent EU irányelvre³¹ hivatkozással –, ami a program benyújtását 2010-re írta elő. A 2009-2010. évekre szóló Nemzeti Éghajlatváltozási Programot (NÉP) a Kormány, a két évet átfogó program második évében fogadta el. A benne foglalt intézkedésekhez időbeni ütemezést nem határoztak meg.

A **megújuló energiaforrások** intenzívebb kiaknázására irányuló törekvések nem kellően koordináltak. A szilárd biomassa elsősorban a villamosenergia termelésben nyert teret, az ebből előállított árammennyiség 2004 és 2009 között megháromszorozódott, amelyet nem hulladék, hanem döntően tűzifa elégetése révén érték el³². A hazai erdők a jelenlegi igényt még képesek kielégíteni, de jelentősebb biomassa volumen (mező- és erdőgazdasági melléktermékek és hulladékok) növelése összehangolt, hatékony agrárenergetikai program révén lehetséges. A biomassa energiaforrások kiterjedt használatát a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM) és az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) keretén belül támogatja, a mezőgazdasági termelők csak erre pályázhattak. A szélenergia hasznosítása egyre inkább teret nyer, de részaránya csekély.

A Cselekvési Terv végrehajtása a finanszírozási igény megalapozatlansága, illetve a szükséges források elégtelensége miatt kockázatos, sőt a hazai források biztosítása hiányában veszélybe kerülhet az EU források igénybevétele is. A Cselekvési Tervben megfogalmazott, az EU irányelvhez igazodó fő célkitűzés, az energiafelhasználás – 2008-2016 között – évi 1 %-os csökkentéshez kapcsolt konkrét energiahatékonysági intézkedések megvalósításának összes beruházási igényét 2295-2870 milliárd Ft-ra, az állami támogatás mértékét 9 évre összesen 230-860 milliárd Ft-ra tervezte, ugyanakkor rögzítette azt is, hogy „a kitűzött cé-

²⁸ az 1076/2010. (III. 31.) Korm. határozattal

²⁹ a KHEM szakállamtikárának 2010. május 14-én kelt, elektronikus úton érkezett levele alapján

³⁰ A megújuló energiaforrásokra vonatkozó nemzeti cselekvési terv előrejelzési dokumentumát – amelynek benyújtási esedékessége 2009. december 30. volt – a KHEM 2010. január 14-én küldte meg az EU Bizottságnak.

³¹ A megújuló energiaforrásból előállított energia támogatásáról, valamint a 2001/77/EK és a 2003/30/EK irányelv módosításáról és azt követő hatályon kívül helyezéséről szóló 2009/28/EK irányelv 4. cikk (2) bekezdése szerint a tagállamok 2010. június 30-ig bejelentik a Bizottságnak a megújuló energiaforrásokra vonatkozó nemzeti cselekvési tervüket.

³² Az Energia Hivatal elnökének 2010. május 27-én kelt észrevétele szerint „a törvényi szabályozás 2008-tól nem tette lehetővé csak fenntartható erdőgazdálkodás alapú a VET-ben meghatározott fatüzelésből származó energia támogatását.”

lok megvalósításához további jelentős támogatási források biztosítása válik a jövőben szükségessé, melyek forrása jelenleg bizonytalan”.

A Cselekvési Terv a források között konkrétan csak az ÚMFT KEOP 38 milliárd Ft keretét számszerűsítette, ez a kvótabevétel összegét és az egyéb források becsült/tervezett összegét nem tartalmazta. Ugyanakkor a 2020-ig vállalt, a 20%-os energia megtakarítás teljesítéséhez a KHEM számítása szerint 1000-1100 milliárd Ft támogatás szükséges, de ennek forrásoldala nem biztosított. Kockázatot jelent továbbá, hogy a KHEM-nek nincs közvetlen ráhatása a Cselekvési Tervhez kapcsolódó – de más tárcák költségvetésébe tartozó – programok pénzügyi tervezésére.

A forráshiány mérséklése tekintetében számításba vehető forrás a Kiotói egyezmény keretében folytatott szén-dioxid kvóta eladásából befolyó bevétel, melyet a Zöld Beruházási Rendszer (ZBR) céljaira lehet felhasználni. A ZBR elindítása késve, csak 2009 év közepén kezdődött meg. A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium (KvVM) szerint – a helyszíni vizsgálat lezárásáig – e forrásból kifizetés nem történt. A ZBR felhasználása kapcsán a Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosa vizsgálatot indított. Az ombudsmani „állásfoglalásra” a KvVM – internetes honlapján – csak két hónappal később adott észrevételt. Az ellenőrzésünk részére adott KvVM magyarázat szerint a választ a koppenhágai értekezlet utánra időzítették³³. A vizsgálatunk lezárását követően, 2010. március 17-én újabb, a KvVM által értékesített CER kvóták³⁴ jogtalan újrahasznosítására – CER kvóták uniós kereskedelmi rendszerbe való visszakerülésére – utaló jelek miatt átmenetileg felfüggesztették a kereskedelmet a kvótakereskedelmi piacokon³⁵.

A Kiotói Jegyzőkönyv előírja, hogy 2010-től a korábbiaknál részletesebb, ún. Erdészeti Leltárt kell benyújtani az ENSZ, illetve az EU felé. Ennek Magyarország az EU által előírt 2010. január 15-i határidőn túl – a szükséges források hiánya miatt – megkésve tett eleget, ami kötelezettségszegési eljárást vonhat maga után³⁶.

Az energiaracionalizálást célzó **pályázatokra** 2000-2009 között az Energiatakarékossági Programok³⁷ keretében 18,2 milliárd Ft-ot, a KIOP keretében 6 milliárd Ft-ot fordítottak, míg a KEOP pályázatainak során – 2009 végéig – 13,1 milliárd Ft támogatást ítéltek meg. A hazai és nemzetközi támogatással létrehozott

³³ részletesen a jelentés a 2.2. pontjában.

³⁴ A CER-ek úgy jönnek létre, hogy egy fejlett ország beruházást visz egy fejlődő országba, aminek részeként kibocsátás-csökkenés valósul meg, és a beruházó CER-t kap a kibocsátás-csökkenésért „cserébe”.

³⁵ az okok részletes kifejtése a jelentés 2.2.pontjában

³⁶ Az FVM levele szerint, ha az ENSZ részére a – 2010. április 15-i határidőre – előírt jelentés csak részlegesen, nem az elvárt minőségben került leadásra, ez a kiotói mechanizmusból való kizárást, egyúttal a nemzetközi kibocsátás-kereskedelemből való kizárást is jelentheti. Az FVM álláspontját a KvVM vitatja, ugyanakkor elismeri az Erdészeti Leltár hiányosságának kockázatát.

³⁷ Energiatakarékossági Program (2000), Széchenyi Terv energiatakarékossági programja (2001-2002), NEP (2003-2009)

különböző hitelprogramok³⁸ 30,7 milliárd Ft kedvezményes hitel kihelyezését tették lehetővé. E támogatási formák összesen 175 milliárd Ft energiaracionalizálási célú beruházás megvalósítását segítették. Az energiamegtakarítási célú, pályázati rendszerű lakástámogatásokra (panel- és ÖKO programok) jóváhagyott további 53 milliárd Ft pedig 160 milliárd Ft összköltségű korszerűsítési, felújítási munkák elvégzésére adott lehetőséget.

A 2010-ig terjedő energiatakarékosági és energiahatékonyság-növelési célok megvalósítása érdekében meghatározott Cselekvési Program 15 különböző megtakarítási területet jelölt ki. Ebből kilenc területen számszerűsített 69,7 PJ/év energiahordozó megtakarítást, és egy esetben 20 PJ/év megújuló energiaforrás-bővítést, ezek azonban elmaradtak az összességében kitűzött 75 PJ/év, illetve 22 PJ/év célértéktől.

A Cselekvési Programhoz kapcsolódó pályázati kiírások – folyamatosan változó – feltételrendszere és az elbírálás szempontrendszere az eltelt időszakban fellazult. A pályázati kiírásokban közzétett energiahatékonysági és -megtakarítási célok a támogatott fejlesztésekkel nem voltak elérhetőek, illetve előfordult, hogy a támogatások felhasználásától elvárt célértékeket közzé sem tették. Ezeknél a pályázatoknál nem számszerűsítették az elérendő energiamegtakarítási célokat, azok mindössze becsülhetőek voltak a műszaki tartalom tapasztalati adatai alapján.

A kitűzött célok és hozzárendelt eszközök, források nem voltak összehangoltak, a pályázati rendszerben párhuzamosságok és lefedetlen területek is voltak. Ezekre több tanulmány³⁹ is rámutatott, de intézkedések nem történtek. A pályázatok lebonyolításának sokszereplős megbízási és finanszírozási rendszere, ennek gyakori módosításai nem segítették a végrehajtás tervezhetőségét és kiszámíthatóságát. A lebonyolításban közreműködő szervezetek – Energia Központ, ÉMI – számára előírták a támogatási keretek felhasználási szabályainak kidolgozását, a felhasználás ütemezését, valamint a beszámolókat, értékeléseket összeállítását. A pályázati konstrukciónkénti összegzések azonban – az európai uniós források igénybevételével megvalósuló pályázatok kivételével – döntően csak szűkszavúan tartalmazták az egyes támogatási célok konkrét eredményeit, mivel azok mérése és nyomon követése nem volt biztosított. A KIOP és KEOP programoknál az intézkedések eredményeinek mérési lehetőségét a monitoring rendszer kialakításával megteremtették, de az eredmények összegzését – és ezáltal a programokban, akciótervekben elfogadott célokhoz való viszonyának értékelését – a monitoring rendszerben nem biztosították. A KIOP – gyűjtéssel összesített – adatai egy mutatónál alatta maradtak, kettőnél meghaladták a

³⁸ EHA, a Phare hitelkonstrukció, EHP, „Sikerese Magyarországért” Lakossági Energiamegtakarítási Hitelprogram

³⁹ Tanulmány az „1107/1999. (X. 8.) Kormányhatározat a 2010-ig terjedő energiatakarékosági és energiahatékonyság-növelési stratégiáról, valamint az ennek mellékletét képező Energiatakarékosági és energiahatékonyság-növelési Cselekvési Program” végrehajthatóságáról (készült az UNDP/GEF projekt keretében 2005. június); „Tanulmány a hazai és Uniós támogatási rendszerek energiapolitikai szempontú összehangolásáról az Energia Központ részére” (2008. december 10.)

program-kiegészítő dokumentumban elvárt célértékeket⁴⁰. A hazai energiatakarékosági programok irányítására, valamint a különböző, nemzetközi támogatással folyó energiatakarékosági és klímavédelmi programok működtetésére, felügyeletére összehangolási szándékkal létrehozott Energiatakarékosági Tárcaközi Bizottság⁴¹ (ETB) a pályázatok elbírálásán túl koordinációs szerepkört nem töltött be.

Az energiaracionalizálási célú programok eredményeit a statisztikai információs rendszer nem mutatta be. A vizsgált években az önkormányzatok mindössze 7-12%-a teljesítette az energiafelhasználási beszámoló⁴² elkészítési kötelezettségét. A közvilágításra vonatkozó – a szolgáltatók részére előírt – statisztikai adatszolgáltatás összesítését az Energia Központ 2008-ra nem végezte el⁴³. A tercier szektor energiafelhasználását – az alszektorok statisztikájának hiánya miatt – „maradványelv” alapján számították ki.

Az önkormányzatok energiaracionalizálási céljait a hazai decentralizált döntési jogkörű területfejlesztési források is segítették, azonban ezek pályázati feltételei 2008 előtt nem közvetítettek energiamegtakarítási elvárásokat a támogatók felé. Ezek elsődleges célja nem az energiafelhasználás csökkentése volt, de közvetett módon – az alkalmazott korszerűbb épületszerkezeti anyagok és épületgépészeti megoldások révén – hozzájárultak az energiafelhasználás csökkenéséhez.

Az energia-végfelhasználás hatékonyságáról és az energetikai szolgáltatásokról szóló irányelv⁴⁴ kiemelten hangsúlyozza a **közzféra**, így az **önkormányzatok példamutató szerepét** az energiahatékonyság javításában. Az energiahatékonyság növelését, az energiatakarékoság ösztönzését szolgáló állami, önkormányzati szervezetek, társaságok felé irányuló intézkedés, kezdeményezés a KHEM részéről – a 2006-2009. évek között – dokumentumokkal alátámasztott formában nem volt fellelhető.

Az Ötv. a **települési önkormányzatok** feladatai között nevesíti ugyan a **helyi energiaszolgáltatásban való közreműködést**, de a feladatellátás mértékéről és módjáról való döntést – a lakossági igények és az anyagi lehetőségek

⁴⁰ A mutató a kitűzött célértéknek a beépített megújuló villamos energia kapacitásnál a 88,4%-át, az új megújuló kapacitással termelt villamos energiánál a 122,6%-át, az energiahatékonysággal kiváltott éves energiahordozó megtakarításnál a 114,6%-át teszi ki.

⁴¹ az 1031/2000. (IV. 7.) Korm. határozat 4. pontja alapján

⁴² 1335/a számú adatszolgáltatás a kommunális és tercier szektor energiafelhasználásáról

⁴³ 1660/04. számú adatgyűjtés a közvilágításról

⁴⁴ A 2006/32/EK irányelv 7. pontja szerint: „A közszektornak valamennyi tagállamban példát kell mutatni az energiát használó berendezésekre, az energetikai szolgáltatásokra....A közszektort arra kell ösztönözni, hogy az energiahatékonyság javítására vonatkozó megfontolásokat építse be beruházásaiba, értékcsökkenési leírásaiba és működési költségvetéseibe.”; II. Fejezet 5. cikk (1) pontja szerint „ a tagállamok gondoskodnak arról, hogy a közszektor ezen irányelvvvel összefüggésben példamutató módon járjon el”.

figyelembevételével – az önkormányzatra bízta⁴⁵. A környezet védelmének általános szabályairól szóló törvény (Kvt.) szerint az **energiagazdálkodással** kapcsolatos feladatokat és előírásokat a települési önkormányzatok környezetvédelmi programjának kell tartalmaznia. Azonban sem erről, sem az Ötv-ben megjelölt helyi energiaszolgáltatásban való közreműködés módjáról, területeiről és azok tartalmáról más, ágazati feladat- és hatáskört szabályozó jogszabály nem rendelkezik. Ezt az energiaügyekért felelős miniszter nem kezdeményezte⁴⁶. Az önkormányzatok így nem kaptak útmutatást a feladataik ellátásához, illetve azok önkormányzati szféra egészére kiterjedő egységes értelmezéséhez. Ezek hiányában az önkormányzatok saját értelmezésük szerint látták el mind az energiaszolgáltatással, mind az energiagazdálkodással kapcsolatos feladataikat.

Központi előírás, útmutatás hiányában az ellenőrzött önkormányzatoknak csak 57,9%-a szabályozta önkormányzati rendelettel a település energiaszolgáltatásában való közreműködését. Ezek közös vonása volt, hogy a közreműködés konkrét területeit nem részletezték, és a gazdasági programokban (stratégiákban) megjelölt feladatokat – indokoltsága ellenére – nem kapcsolták össze a szervezeti és működési szabályzatokban, valamint a hivatali ügyrendekben foglaltakkal. A Kvt-ben foglaltaknak megfelelően az önkormányzatok 78,9%-a készített környezetvédelmi programot, amelyek 86,7 %-a tartalmazott energiagazdálkodással kapcsolatos helyi feladatokat és előírásokat. Ezek nagyobb részt a település hosszú távú energiagazdálkodási elképzeléseire, a főbb beavatkozási területekre, a fejlesztések megvalósításához szükséges források számbavételére irányultak. Mindössze az önkormányzatok 5,3%-a határozta meg az energiaszolgáltatókkal való együttműködés kereteit.

A felhasznált energia beszerzése, mérése, ellenőrzése szervezeti és személyi feltételeinek kialakítása differenciált volt. A feladatok ellátása az önkormányzatok 57,9%-ánál a polgármesteri hivatalokon belül kapcsolt munkakörben, 7,6%-ánál külső szervezetekkel, 26,9%-ánál a hivatali dolgozók mellett szakértő szervezetek megbízásával valósult meg. Önálló energetikust mindössze az önkormányzatok 7,6%-a foglalkoztatott, azonban ott sem volt kellően összefogott, rendszerszerűen felépített az energiagazdálkodással, energiafelhasználással összefüggő feladatok ellátása. A Cselekvési Terv módosított változata tartalmazza ugyan az energetikusok kötelező foglalkoztatását a nagy energiafogyasztóknál. Ez azonban nem ad megoldást valamennyi önkormányzatra, köztük a kistelepülésekre és nem veszi figyelembe a településszerkezeti és méretgazdaságossági szempontokat⁴⁷. A felhasznált energia beszerzésének, felhasználásának és mérésének figyelemmel kíséréséről csak az ellenőrzöttek fele,

⁴⁵ az Ötv. 8. § (1)-(2) bekezdése

⁴⁶ A KHEM és az ÖM ezt a kérdést – az Ötv-re hivatkozva – eltérően ítélte meg. Részletesen a 3.1 fejezetben.

⁴⁷ A módosított Cselekvési Terv a nagy energiafogyasztóknál, köztük az 50 000 ezer főnél nagyobb létszámú települések önkormányzatainál tervezi az energetikusi rendszer kötelező formában történő visszaállítását. A 2008 decemberében a KHEM által készített tanulmány a már működő többcélú kistérségi társulások bázisán tett javaslatot az energiagazdász hálózat kialakítására.

míg az ehhez párosuló ellenőrzési kötelezettség szervezeti és személyi feltételeiről a vizsgált önkormányzatok 44,8%-a gondoskodott.

Az Ötv. alapján⁴⁸ **a közvilágítás** a települési önkormányzatok által kötelezően ellátandó közszolgáltatások körébe tartozik. A feladatokkal kapcsolatos részletszabályokat tartalmazó IpM rendeletet⁴⁹ 2009. január 1-jétől hatályon kívül helyezték, de az ennek helyébe lépő új jogszabályt – az új Vet. felhatalmazása ellenére – a mai napig nem alkották meg⁵⁰. Mindezek következtében a közvilágítási feladat ellátásának módjáról, további részletszabályairól sem törvények, sem ágazati jogszabályok nem rendelkeztek. Ez akadályozta a helyi feladatok meghatározását és végzését.

A régi Vet. a feljogosított fogyasztók körében, majd az új Vet. 2008-tól – a tiszta versenypiaci modellben – minden felhasználó számára lehetővé tette, hogy a szabadpiacon vásároljon villamos energiát. Az önkormányzatok azonban kevés információval rendelkeztek a villamosenergia-piac liberalizációjáról és nem volt szakmai ismeretük a különböző tartalmú árak összehasonlításához. Emellett hiányzott a széles körű érdekltség és a megfelelő adatbázis is ahhoz, hogy mérlegeljék a jogszabályi változások nyújtotta új lehetőségeket. Az önkormányzatok a közvilágítás korszerűsítésénél alkalmazott finanszírozási megoldások és vállalt kötelezettségek, valamint a kialakult vegyes tulajdoni viszonyok miatt sem tudták kihasználni a piacnyitás nyújtotta előnyöket. A szolgáltatók hosszú távú szerződések megkötésére, és a tulajdonukba került közvilágítási létesítmények üzemeltetési, fenntartási jogának megtartására törekedtek a piac biztosítása érdekében. Az ellenőrzött önkormányzatok több mint kétharmada jelenleg is az egyetemes árszabást alkalmazza.

Az önkormányzatok összességében eredményesen látták el közvilágítási feladataikat, mivel biztosították a közszolgáltatást a településen. A közvilágítás, mint kötelező feladat a helyi szabályzatokban megjelent, de ezek nem, vagy csak részlegesen tértek ki a berendezések létesítésének és üzemeltetésének részletfeladataira. Nem fordítottak kellő figyelmet a közvilágításra vonatkozó fogyasztói panaszok fogadásának és kivizsgálási rendjének szabályozására sem. Központi jogszabályi útmutatás hiánya a közvilágítási feladatok ellátására kötött szerződéses feltételek egységes kialakítását is akadályozta. Az önkormányzatok több mint kétharmada felülvizsgálat és kontroll nélkül elfogadta a területileg illetékes szolgáltató ajánlatát, a szolgáltató-váltásokat a döntéseket megelőzően gazdaságossági számításokkal nem támasztotta alá. Az önkormányzatok egynegyedénél még az ellenőrzési időszakra vonatkozó valamennyi közvilágítási szerződés sem állt rendelkezésre. Közel kétharmaduknál a közvilágítási célú villamosenergia felhasználását nem mérték, így a szolgáltatás díját a lámpatestek beépített teljesítménye és a közvilágítási naptár – vagyis nem a valós fogyasztás – alapján fizették meg. A mérés feltételeinek kialakítása az önkormányzatok részéről beruházási forrásokat igényelne.

⁴⁸ Ötv. 8. § (4) bekezdése

⁴⁹ a közvilágításról szóló 11/1985. (XI. 30.) IpM rendelet

⁵⁰ A központi jogszabály kialakítását célzó munka a vizsgált időszakban a KHEM-ben folyamatban volt, az egyeztetések elkezdődtek.

Az önkormányzatok felismerték a közvilágítási célú létesítmények műszaki felülvizsgálatának és **korszerűsítésének** szükségességét, valamint az abból származó megtakarítási lehetőségeket. Az ellenőrzött önkormányzatok a vizsgált időszakot érintő 24 beruházáshoz kapcsolódóan 1787 millió Ft-ot fordítottak a közvilágítás korszerűsítésére, amelyek hatására az egy lámpahelyre jutó energiafelhasználás és a károsanyag-kibocsátás 3,5%-kal csökkent a vizsgált időszakban. A közvilágítás-korszerűsítések érdekében alkalmazott szerződéses konstrukciók és finanszírozási módozatok kialakításában meghatározó szerephez jutottak a villamos energiaszolgáltató, illetve a közvilágítási rendszert üzemeltető gazdasági társaságok. A szerződések megkötésénél az önkormányzatok 59,5%-a nem mérlegelte a gazdaságossági szempontokat, nem élt a versenyeztetés lehetőségével. A várható energia- és kiadásmegtakarítást az önkormányzatok több mint fele számításokkal nem ellenőrizte. Az ajánlatok utólag nem bizonyultak megalapozottnak, mert a tervezett műszaki tartalom és energia megtakarítások 97,1%-os teljesülése ellenére a kiadási megtakarítások 13,5%-kal elmaradtak az előzetesen számítottnál. Mindezek következtében a beruházások megtérülési ideje 26,1%-kal – 13 évről 16,4 évre – növekedett, így a pénzeszközök felhasználása nem volt hatékony.

A szolgáltatók által megvalósított, és az önkormányzatok által utólag megfizetett közvilágítás-korszerűsítések az önkormányzatoknál vagyongyarapodásként nem jelentek meg. Az önkormányzatok által aktivált, majd térítésmentesen a szolgáltatók tulajdonába adott létesítmények tekintetében pedig nem vizsgálták a kötelező feladatellátást szolgáló, az Ötv. alapján a korlátozottan forgalomképes törzsvagyon feletti döntési jogosultságokat. Az Ötv. 1995. évi módosítását követően⁵¹ történt fejlesztések, korszerűsítések esetében önkormányzatonként eltérő, vegyes tulajdoni viszonyok alakultak ki.

A fejlesztéseket az önkormányzatok háromnegyedénél 4-15 éves üzemeltetési, feladat-ellátási szerződésekkel kapcsolták össze, ami hosszú távú elkötelezettséget jelent a szolgáltatók felé. E szerződések alapján a különböző (energiahatékonysági, bérleti, lízing-, energia-korszerűsítési-, területbővítési díjak, kölcsönök, pénzeszköz átadások) jogcímenek fizetett összegek az ellenőrzött hat év alatt évente átlagosan 36,3%-kal növelték meg a közvilágítás működtetésének a költségeit. A harmadik fél – szolgáltató vagy egyéb vállalkozó – bevonásával finanszírozott fejlesztések nem voltak gazdaságosak az önkormányzatok számára, mert a fejlesztésekért fizetett különböző díjak nettó jelenértéke⁵² 18,7%-kal meghaladta a beruházások bekerülési költségeit.

A közvilágításra felhasznált villamos energia mennyisége az ellenőrzött időszakban 1,2%-kal növekedett a végrehajtott bővítések következtében. A kiadások növekedését így 97,3%-ban a villamos energiáért fizetett díjak emelkedése

⁵¹ Az önkormányzatokat megillető vagyon rendezése során az Ötv. 1995. július 28-tól hatályos 107/A. §-a alapján a lakossági szükségleteket kielégítő – állami tulajdonban lévő – villamos közmű vagyon a közművet üzemeltető gazdasági társaság vagyonának része lett. Ennek 25%-a értékében az érintett települési önkormányzatok részvényt kaptak.

⁵² A számításokat a beruházások kezdő évére, a PM által közzétett kamatlábak alapján végeztük el.

okoza. Ez azonban tartalmazta a szolgáltatók által a fejlesztésekért különböző – előzőleg említett – módon felszámított és a közvilágítási díjak részeként elszámolt összegeket is.

Az **önkormányzatok** összes energiafelhasználását a közvilágítás mellett a **költségvetési intézményeik térfűtésére**, valamint a **világítására** fordított kiadások határozták meg.

Az önkormányzatok intézményeinek térfűtését alapvetően a földgázenergia biztosította. A gázellátás kettős – közüzemi és szabadpiaci – modelljének bevezetése, majd a gázpiac teljes nyitásával összefüggő új szabályozás lehetőséget biztosított az önkormányzatok számára, hogy 2009 júniusáig feljogosított fogyasztóként⁵³, ezt követően versenypiaci gázenergia kereskedőtől szerezzék be a fűtési célú földgáz energiát. Ezzel a lehetőséggel élve – a gázenergia kiadásainak csökkentése érdekében – az ellenőrzött önkormányzatok 36,8%-a vizsgálta a versenypiaci gázfogyasztók csoportjába való átlépés lehetőségét, és ennek felelősségét vállalta a versenypiaci gázenergia kereskedővel szerződést.

Az ellenőrzött önkormányzatok térfűtésre fordított kiadása a 2004. évi 2,5 milliárd Ft-ról a vizsgált időszak végére 43 %-kal nőtt, miközben a felhasznált energia mennyisége 18%-kal csökkent⁵⁴. Az egy légméter térfűtésére 2009-ben 51,1%-kal fordítottak többet (684,6 Ft), mint 2004-ben. A fűtési energia felhasználásának mérséklése érdekében az önkormányzatok 65,8%-a végzett fűtőkorszerűsítést, amelynek 58,2%-át támogatás igénybevételével, egyharmadát önerőből, 9,1%-át harmadik fél bevonásával hajtották végre. A saját beruházásban végzett korszerűsítések megtérülési ideje közel másfélszerese volt a tervezettnek. Az energiaracionalizálást célzó intézkedések egyes önkormányzatoknál a geotermikus megújuló energiaforrás felhasználásának bevezetésével és növelésével jártak együtt.

Az önkormányzatok számára a szabadpiaci körülmények közötti villamos energia beszerzés elterjedését nehezítette a díjszerkezeten belül a díjtételek összehasonlíthatóságára vonatkozó ismeretek hiánya. A 2008. évtől az ellenőrzött önkormányzatok 28,9%-a vizsgálta a versenypiaci fogyasztók csoportjába való átlépés lehetőségét, de csak egyötödük kötött ilyen tartalmú szerződést. Az önkormányzatok 92,1%-ánál nem is értékelték a villamos-energia fogyasztására fordított kiadások alakulását befolyásoló tényezőket, a változások okait sem vizsgálták. A világítási célú energiafelhasználás kiadása az időszak végére 32,1%-kal emelkedett, miközben az egy m² megvilágított alapterületre jutó villamosenergia felhasználás 6,8%-kal csökkent. Egy m² alapterület megvilágítása 2009-ben 42,8%-kal került többre (1129,2 Ft/m²), mint 2004-ben. Az önkormányzatok 47,3%-a végzett világításkorszerűsítést. A gazdaságossági szempontok a harmadik feles finanszírozású korszerűsítések közel 90%-ánál nem érvényesültek, az átlagos primer energia-megtakarítások – az önkormányzatoktól kért adatok szerint – a tervezettnek csak 66,1%-ára teljesülnek.

⁵³ A 112/2003. (VII. 29.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés alapján feljogosított fogyasztó – a háztartási fogyasztó kivételével – minden földgázfogyasztó.

⁵⁴ Ebben az időszakban a fűtött légtér 5,4%-kal csökkent.

Az ellenőrzött önkormányzatok energiaracionalizálást és- megtakarítást szolgáló intézkedéseit 57,9%-ban eredményesnek, 28,9%-ban részben eredményesnek értékeltük, az önkormányzat által kitűzött energiapolitikai célok (éves energiaköltség, energiafelhasználás és károsanyag-kibocsátás mennyiségének csökkenése, a megújuló energiaforrások felhasználási arányának növekedése) teljesítése alapján. Az önkormányzatok közel felénél hatékony, több mint harmadánál részben hatékony⁵⁵ volt a rendelkezésre álló források felhasználása az egy közvilágítási lámpahelyre jutó villamos energia felhasználás, az egy m² megvilágított alapterületre jutó villamos energia felhasználás és az egy fűtött léghőméterre jutó fűtési célú energiafelhasználás mutatói alapján. Ugyanakkor egyötödüknél a korszerűsítések révén nem érték el a fajlagos energiafelhasználás csökkenést.

A helyszíni ellenőrzés során az ellenőrzött önkormányzatoknak a környezetvédelmi program elkészítésére, felülvizsgálatára, az előírt adatszolgáltatási kötelezettség teljesítésére, az energiagazdálkodás helyi szervezeti, személyi és monitoring feltételeinek biztosítására, a gazdaságossági szempontok fokozott érvényesítésére, valamint a közvilágítással összefüggésben a fogyasztói panaszok kezelésének rendjére vonatkozó szabályozás kialakítására tettünk javaslatot.

A helyszíni ellenőrzés megállapításainak hasznosítása mellett **javasoljuk**:

A Kormányznak

1. Intézkedjen a hazai energiapolitikai célok hatékony végrehajthatóságát és a nemzetközi kötelezettségek szakmai, időbeni teljesítését biztosító felügyeleti, koordinációs, felelősségi, illetve hatásköri előírások pontos rögzítéséről, egyértelmű elhatárolásáról, a szervezeti háttér működésének, feladatainak egységes keretbe illesztett szabályozásáról.
2. Gondoskodjon az energiapolitika teljes körű megvalósítását megalapozó, az energetikával, a klíma- és környezetvédelemmel kapcsolatos stratégiák és programok pótlásáról, a meglévők kiegészítéséről, a stratégiák gazdaságpolitikai, területfejlesztési stratégiákkal való összehangolásáról, kiemelten a célkitűzések, mutatók összehangolásáról, azonos időhorizontot átfogó meghatározásáról, különös tekintettel a finanszírozás biztosítására.
3. Tegyen intézkedéseket az EU irányelvekben rögzített, a közsféra példamutatása érdekében, az államháztartás működési kiadásait csökkentő, az energia takarékos, illetve hatékony felhasználására.
4. Gondoskodjon a tercier szektor energia statisztikai információs rendszerének továbbfejlesztéséről, annak teljes körűsége és megbízhatósága érdekében.

⁵⁵ A rendelkezésre álló források felhasználását akkor minősítettük hatékonynak, ha az értékelés alapjául szolgáló három teljesítménymutató közül legalább kettőnél, részben hatékonynak, ha egy esetben következett be kedvező változás (felhasználás-csökkenés).

5. Tegyen intézkedéseket a települési önkormányzatokra háruló kötelező közvilágítási feladatokkal kapcsolatos jogalkotási folyamat felgyorsítására.
6. Tegyen intézkedéseket az Ötv. 8. § (1) bekezdésében a települési önkormányzatok feladatai között felsorolt helyi energiaszolgáltatásban való közreműködés, valamint a Kvt. 48/E. § (1) bekezdésében rögzített energiagazdálkodással kapcsolatos önkormányzati feladatok jogi szabályozására.
7. Dolgoztassa ki az energiatakarékosság és az energiahatékonyság fokozása érdekében – településszerkezeti és méretgazdaságossági szempontokat figyelembe véve – az önkormányzati energetikusi hálózat kialakítása ösztönzésének térségi lehetőségeit annak érdekében, hogy a különböző energiagazdálkodási feladatok gazdaságosan elláthatók legyenek.

az energiaügyekért felelős miniszternek

1. Gondoskodjon az energiaügyeket kezelő szervezeti háttér és a feladatok összhangjáról.
2. Gondoskodjon a 133/2008. (V. 14.) Korm. rendelet 2. § i) pontjában foglalt, a feladat- és hatáskörével kapcsolatos statisztikai információs rendszer kialakítására, működtetésére és fejlesztésére vonatkozó feladatai körében az önkormányzatok részére előírt 1335/a számú statisztikai adatszolgáltatás összegyűjtéséről és feldolgozásáról.

II. RÉSZLETES MEGÁLLAPÍTÁSOK

1. AZ ENERGIASZEKTOR MŰKÖDÉSÉNEK SZERVEZETI ÉS JOGI HÁTTERE

1.1. Az állami energiagazdálkodás jogi háttere, szervezeti struktúrája, a feladat- és hatáskörök szabályozása

A vizsgált időszakban, a 2004-2009. évek között az energiaszektorban végbe ment változások, – a piacnyitás, az energiahatékonyság, energiatakarékosság kapcsán jelentkező, az EU által is előírt külső, valamint a belső követelmények összehangoltan működő szervezeti hátteret, az energiával foglalkozó szereplők koordinált működését igényelték.

Magyarországnak – az EU többi tagállamához hasonlóan – szembe kellett néznie a külső energiafüggőség növekedésével, a fosszilis energiahordozók iránti növekvő kereslettel, a világpiaci árak emelkedő tendenciájával, a környezetvédelmi követelmények szigorodásával.

A vizsgált időszakban két, a magyar energiapolitikáról szóló 21/1993. (IV. 9.), valamint a 2008-2020 közötti időszakra vonatkozó energiapolitikáról szóló 40/2008. (IV. 17.) **OGY határozat** rögzített energiahatékonysági és energiatakarékossági célkitűzéseket, és a Kormány számára írt elő feladatokat.

A magyar energiapolitikáról **szóló** 21/1993. (IV. 9.) OGY határozat egy, az EU jogrendjével harmonizáló **kerettörvény előterjesztését határozta meg feladatként a Kormány számára. Az előírás nem teljesült**, mert egységesen, keretjelleggel nem egyetlen törvény szabályozta az energetikai szereplők működésének feltételrendszerét. A KHEM ezt az EU jogszabályalkotás rendszerének változásával indokolta.

A 2008-2020 közötti időszakra vonatkozó energiapolitikáról szóló **2008. évi 40/2008. (IV. 17.) OGY határozat előírásai** vizsgálatunk idején – az időarányos teljesíthetőség korlátait is figyelembe véve – **még nem realizálódtak**. A piacnyitás előnyeinek a kihasználása, a hatékonyság növekedésből eredő haszon fogyasztókhoz történő eljuttatása nem érvényesült. A rendelkezések alapján nem kellően átgondolt az energiaszektor szociálpolitikai eszközrendszerével kapcsolatos támogatási eszközök szabályozása. A hatályos törvények alapján az ún. védendő fogyasztók részére az engedélyesek által biztosított kedvezményeken túl a szociálisan rászorulóknak egyéb más jogcímen (pl. gázártámogatás) is támogatáshoz juthattak.

A Vet., Get. előírásai alapján a védendő fogyasztók két fő csoportja, a szociálisan rászorulóknak és a fogyatékkal élők különleges bánásmódban részesülnek, a szolgáltatók és az elosztó hálózati engedélyesek által nyújtott kedvezmények alapján, pl. részletfizetési kedvezmény, fizetési haladék, előrefizető mérő használata.

Az OGY többször tárgyalt az energiapolitikához kapcsolódó előterjesztéseket, beszámolókat, ugyanakkor a Kormány az 1993. évi OGY

határozatban megfogalmazott kétévenkénti **beszámolási kötelezettségének** 2008-ig összesen **háromszor tett eleget**. (A 2008. évi OGY határozatban foglalt kétévenkénti beszámolási kötelezettség helyszíni ellenőrzésünk idején még nem volt aktuális.)

Az energiaszektor kialakított jogi szabályozása összetett és szerteágazó.

A **Kormány, valamint az energiaügyért felelős miniszter** számára a vizsgált időszakban két fő ágazati törvény⁵⁶, a villamos és a földgáz szolgáltatásról rendelkező Vet., Get. **irányítási, felügyeleti, továbbá hatósági feladatokat határozott meg. A részletes szabályok** rendeletekben történő megállapítását, továbbá **az ágazati jogszabályok** előkészítését, **az árképzési, valamint az eljárási szabályok megállapítását írták elő**. Az energiaszektor – nagyszámú – szereplőinek sokrétű **feladat- és** (hatósági, felügyeleti) **hatásköre különböző jogszabályokban, programokban, – ismétlődésektől sem mentesen – jelent meg, és nem rendezett** az érintett szereplők közötti **koordináció felelőssége**. Az összehangolás, a koordináció hiányát, a villamosenergia-ellátás rendszerének ellenőrzésével kapcsolatos, 2007. évben befejeződött ÁSZ vizsgálat⁵⁷ is kifogásolta.

Az energiaágazat sajátosságait külön-külön álló törvények szabályozzák, ugyanakkor az egyes szervezetek feladatainak egységes szabályozása, átláthatósága nem biztosított. Az általános, valamennyi ágazatra vonatkozó, szervezeti keretekkel, fogyasztóvédelemmel kapcsolatos rendelkezések egy keretjogszabályban történő megjelenítése célszerű lenne.

A szabályozásból adódó kockázatokat és jellemzőit a KHEM, az Energia Hivatal és az Energia Klub eltérő módon ítélte meg.

A KHEM szakállamtitkárának 2010. május 14-én kelt, elektronikus úton érkezett álláspontja szerint *„az energiapolitika végrehajtását semmilyen mértékben nem korlátozta a szakági törvények rendszere, amely biztosította a feladat és hatáskörök lehatárolását és felelősségi körök pontos meghatározását.”*

Az Energia Hivatal elnökének 2010. május 27-én kelt észrevétele szerint *„hatáskörök – különböző jogszabályokban nem mindig összehangolt – változása miatt a szabályozási hiányosságok, a túlszabályozás, és az áthangolt ellentmondásoktól terhes szabályozást eredményezhet, különösen az Energia Hivatal kompetenciáira vonatkozóan.”* Az ország ellátásbiztonságát, a gazdaság versenyképességét és a társadalmi jólétet alapvetően befolyásolni tudó energetikai jogszabályok megalkotásánál intézményesített módon kellene biztosítani az átgondolt, megfontolt, hatásaiban elemzett jogszabályalkotást.”

Az Energia Klub tanulmánya a jogszabályi háttérrel megállapítja, hogy *„...bár a források nyilvánosan hozzáférhetőek, abban kiigazodni még az államot képviselő szakembereknek is nehéz”*. „...az energetika területén hatályos mintegy 134 jogszabály kö-

⁵⁶ a 2001. évi CX. törvény a villamos energiáról az ezt hatályon kívül helyező 2007. évi LXXXVI. törvény a villamos energiáról, valamint a 2003. évi XLII. törvény a földgázellátásról és az ezt hatályon kívül helyező 2008. évi XL. törvény a földgázellátásról

⁵⁷ Jelentés a villamosenergia-ellátás rendszerének ellenőrzéséről (0740) (2007. október)

zel 60%-a rendeleti szint.... Ez a tendencia maga után vonhatja a túlságosan gyors, átgondolatlan, sőt a napi politikai érdekek alapján befolyásolt jogalkotás lehetőségét”.

Az Energia Hivatal törvény által létrehozott⁵⁸, önálló feladat- és hatáskörrel rendelkező kormányhivatal, elnökét a miniszterelnök – a miniszterrel egyetértésben – nevezi ki. A 2006. évi LVII. törvény⁵⁹ értelmében az **Energia Hivatal irányítását a Kormány, felügyeletét az energiaügyért felelős miniszter látja el. Az Energia Hivatal** – energiahatékonysággal összefüggő feladatokhoz, programokhoz kapcsolódó – szabályozási, felügyeleti, fogyasztói érdekvédelmi, tájékoztatási **feladat- és hatásköre** – energetikai kerettörvény hiányában – az ágazati törvényekben külön-külön, **részben átfedésekkel jelenik meg.** A KHEM és az Energia Hivatal közötti kapcsolattartást sem az ágazati törvények sem a vonatkozó SzMSz-ek⁶⁰ nem tartalmazzák. Az Energia Hivatal elnöke évente beszámol – 2007. január 1-jétől – a Kormánynak, valamint tájékoztatja az Országgyűlés érintett bizottságát.

A megállapítást az Energia Hivatal elnöke ellentmondásosan véleményezte. 2010. május 13-án kelt levele: „*mindez azonban az Energia Hivatal hatékony működését hátrányosan nem befolyásolja*”. Ugyanakkor a 2010. május 27-én kelt észrevétele szerint a rendelkezések „*több jogszabályban jelentek meg, amelyek nincsenek feltétlen összhangban egymással.*”

A korábbi, a gazdasági és közlekedési miniszter feladat- és hatásköréről szóló 163/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet nevesítette, hogy az energiapolitikáért való felelőssége körében a miniszter felügyeli az Energia Hivatalt. Ez a közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter feladat- és hatásköréről szóló kormányrendeletből kimaradt. A KHEM és az Energia Hivatal kapcsolatát a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2006. évi LVII. törvény 71-72. §-a rendezi.

Az Energia Hivatal elnöke szerint is „*szükséges a törvényi szintű energetikai kérdésekkel összefüggő szabályozás és a szükséges koordináció államigazgatáson belüli megoldása.*”

A feladat és hatásköri rendelkezések hiányosságának, illetve szerteágazó megjelenésének oka, hogy az energia ügyekért mindenkor felelős miniszternek, az energetikai stratégia, illetve koncepció kidolgozására, végrehajtására, az energiagazdálkodás hazai és nemzetközi koordinációra, szakmai programok kialakítására, a hatáskörébe utalt források kezelésére vonatkozó **felelősségi- és hatáskörök a miniszter feladatait rögzítő kormányrendeletből 2008-tól kikerültek.** A vizsgált időszakban az energiaügyért – a 2008. évi kormányzati szerkezetváltozás előtt – a gazdasági és közlekedési, ezt követően a közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter felelt. A felsorolt feladatokat 2008-tól a hatályba lépett rendelkezés már nem tartalmazta, minisz-

⁵⁸ a gázszolgáltatásról szóló 1994. évi XLI. törvény

⁵⁹ 2006. évi LVII. törvény 1. § (4) bekezdés d) pontja, 2. § (1) bekezdése, valamint 13. § (3) bekezdése

⁶⁰ a 2/2009. (II. 13.) KHEM utasítás a KHEM Szervezeti és Működési Szabályzatáról, továbbá a 23/2006. (MK 120.) GKM utasítás az Energia Hivatal Szervezeti és Működési Szabályzatáról

ter feladatai az energiapolitikával kapcsolatos szabályozás előkészítési, valamint a Cselekvési Tervvel összefüggő felügyeleti feladatokra korlátozódtak.

A gazdasági és közlekedési miniszter feladat- és hatásköréről szóló 171/2002. (VIII. 9.) Korm. rendelet szerint a miniszter az érdekelt miniszterekkel együttműködve kidolgozza az energia stratégiát és döntési javaslatokat, gondoskodik azok végrehajtásáról, valamint összehangolja az energiagazdálkodás hazai és nemzetközi feladatait. A rendelet 2004. december 16-tól módosult, úgy, hogy az energia kifejezés energetikára változott, de lényegi rendelkezései megmaradtak.

A közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter feladat- és hatásköréről szóló 133/2008. (V. 14.) Korm. rendelet szerint a miniszter az energiapolitikáért való felelőssége körében előkészíti különösen az energetikai ágazati jogszabályokat, továbbá e tárgykörben miniszteri rendeleteket ad ki. A rendelet értelmében a miniszter az energiapolitikáért való felelőssége körében felügyeli a Cselekvési Terv végrehajtását. A felügyelet keretében a Cselekvési Terv végrehajtását végző szervezet vezetője rendszeresen beszámol a végrehajtás előrehaladásáról, valamint éves monitoring jelentéseket készít az intézkedések eredményéről.

Az energiahatékonyság-növekedéssel és az energiatakarékossággal kapcsolatos feladat- és hatáskörök tartalmazó, a Kormány által megtárgyalt és a 2019/2008. (II. 23.) Korm. határozattal tudomásul vett, a 2008-2016 időszakra szóló **Cselekvési Terv**, valamint az EU Bizottság kifogásai alapján módosított változata **a közreműködők** széles körének – hét minisztérium, szakmai szereplők – **együttműködését nem szabályozza**. Megoldatlan az energiáról szóló EU irányelvekhez kapcsolódóan az energiagazdálkodás, a mező- és erdőgazdálkodás, a területfejlesztés feladatainak jogszabályi összekapcsolása, annak ellenére, hogy a Cselekvési Terv e feladatok szereplőit is – az FVM – kivételével megemlíti.

A Cselekvési Terv a végrehajtásában érintett kormányzati szereplők között a GKM-et, az Igazságügyi és Rendészeti Minisztériumot, a KvVM-et, az Oktatási és Kulturális Minisztériumot, az ÖTM-et, a PM-et, a Szociális és Munkaügyi Minisztériumot nevesítette. A mezőgazdasági eredetű megújuló energiaforrások kezelésében érintett FVM-et viszont meg sem említette. A Cselekvési Terv a kormányzati körön kívül szakmai szereplőket – az Energia Központ, a Magyar Fejlesztési Bank Zrt., a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal, a NFÜ – is megjelölt.

A **Cselekvési Terv** rögzítette, hogy a Cselekvési Terv kialakításának felelőse és végrehajtásának ellenőrzője a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium Energetikai Főosztálya. A **végrehajtás fő felelőseként** a kormányhatározattal létrehozott⁶¹, a hazai energiahatékonysági és energiastatisztikai ügynökségi feladatokat ellátó **Energia Központt jelölte meg**. Az Energia Központ **feladat- és hatáskörét azonban jogszabály nem tartalmazza**, és hiányzik a Cselekvési Terv végrehajtásában érintett szereplők⁶² közötti, a több tárcát érintő pályázati rendszerek működtetésével kapcsolatos feladat- és hatáskörök átte-

⁶¹ 1031/2000. (IV. 7.) Korm. határozat az „Energia Központ” Energiahatékonysági, Környezetvédelmi és Energia Információs Ügynökség Kht. létrehozásáról, valamint az 1107/1999. (X. 8.) Korm. határozat végrehajtásáról

⁶² a KHEM, az NFÜ, a támogatásokat kezelő, és az energiaügynökségi feladatokat ellátó Energia Központ

kinthetőségét, a döntések nyomon követhetőségét, számon kérhetőségét biztosító egységes, átfogó szabályozás, a feladatot végrehajtó szereplők közötti koordinációra a Cselekvési Terv sem tér ki. Az NFT⁶³ illetve ennek folytatását jelentő ÚMFT⁶⁴ végrehajtásában részt vevő szereplők feladatainak szabályozását 2006-ban kiadott kormányrendelet⁶⁵ tartalmazza, de a két program a Cselekvési Terv csak egy részének végrehajtását célozta. Az energiapolitika végrehajtásának feladatait ellátó szervezetek között az energiaügyek végrehajtása során az eseti kapcsolattartás, együttműködés dominált, ami dokumentált formában nem teljes körűen követhető nyomon.

A minisztériumok (KHEM, FVM, KvVM) közötti eseti együttműködést példázza a KHEM 2009. november 26-án kelt írásos, az adott témával kapcsolatos tájékoztatása: „A biomassza termesztés támogatása az FVM-nél van, a felhasználó oldali támogatásokat pedig az NFÜ az általa kezelt KEOP programból nyújtja.” „A tárcaközi egyeztetések során beérkező tárcavélemények minisztériumunknál nem állnak rendelkezésre, a több ízben lebonyolított szakértői találkozókra külön emlékeztetők nem készültek.” A KvVM-nél ugyanakkor rendelkezésünkre bocsátottak több, köztük a Cselekvési Terv egyeztetésével kapcsolatos dokumentumot.

A Cselekvési Terv végrehajtásához szükséges, a pályázati rendszerek működtetésével kapcsolatos feladat- és hatáskörök áttekinthetőségét, a döntések nyomon követhetőségét, számon kérhetőségét biztosító egységes, átfogó szabályozás hiányosságát a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség Elnöke vitatja. Véleménye szerint” az ÚMFT lebonyolításában résztvevő szereplők feladatait a 2007-2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások felhasználásának alapvető szabályairól és felelős intézményeiről szóló 255/2006. (XII. 8.) Korm. rendelet 3-13. §-ai mutatják be”.

Az észrevételt nem fogadtuk el. A Cselekvési Tervben kitűzött célkitűzések végrehajtásának forrása ugyanis – figyelemmel annak nagyságrendjére is – nemcsak európai uniós támogatás, bár konkrétan csak azt nevesíti, a kvótabevétel, és az egyéb források tervezett összegét nem tartalmazza. Ezen túl a Cselekvési Terv szabályozásra irányuló célkitűzéseket is tartalmaz. Mindezek szükségessé teszik a pályázati rendszer működtetésével kapcsolatos feladat- és hatáskörök áttekinthetőségét, a döntések nyomon követhetőségét, számonkérhetőségét biztosító egységes, átfogó szabályozás meglétét.

A KHEM az energiahatékonysági programok végrehajtásában – a Cselekvési Terv elkészítésén túl – **nem játszik jelentős szerepet.** A Cselekvési Tervben foglalt intézkedésekre, pályázati rendszerekre a KHEM-nek nincs közvetlen ráhatása. **A Cselekvési Tervben megfogalmazott célkitűzések, tervek összehangolt megvalósulása,** azok hatása és nyomon követése a sok intézményt érintő programok, támogatások eltérő rendszereinél fogva

⁶³ Nemzeti Fejlesztési Terv, illetve annak a Környezetvédelem és Infrastruktúra Operatív Programja

⁶⁴ Új Magyarország Fejlesztési Terv, illetve annak Környezet és Energia Operatív Programja

⁶⁵ a 255/2006. (XII. 8.) Korm. rendelet a 2007-2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások felhasználásának alapvető szabályairól és felelős intézményeiről

kockázatos. Az energiaracionalizálást célzó támogatások, pályázatok rendszere nehezen átlátható. A Cselekvési Terv alapján különálló programonként, pályázatonként megvalósuló intézkedések összegzése, összehatásának kimutatása is szinte megoldhatatlan, rendkívül nehéz feladat.

Az energiaügyekért felelős minisztérium (GKM, KHEM) és az önkormányzatok kapcsolatának szabályozása⁶⁶ hiányos, mert nem tartalmaz az önkormányzati szférával való együttműködésre, valamint az energiagazdálkodáshoz kötődő különböző szintű feladatok koordinációjára való utalásokat.

Az energiaforrások racionális felhasználását, az energiahatékonyság növelését, az energiatakarékosság ösztönzését szolgáló, az állami szervezetek felé történő kezdeményezés a KHEM részéről dokumentumokkal alátámasztott formában nem volt fellelhető.

Az EU Bizottság által a Cselekvési Terv felülvizsgálata során hiányolt – a közszféra példamutató szerepét és az intézmények közötti tapasztalatok cseréjét célzó – intézkedéseket az állami intézmények üzemeltetését végző MeH Központi Szolgáltatási Főigazgatóság irányába a KHEM nem tett. Az EU Bizottság szintén jelezte a fegyveres erők Cselekvési Tervből való kimaradását. Az átdolgozott változat a közigazgatásra és a fegyveres erőkre vonatkozóan – néhány általánosságon kívül – nem tartalmaz többlet információt.

A **2006/32/EK irányelv előírta**, hogy valamennyi végfelhasználói szektorra (háztartások, tercier szektor, nem energiaintenzív ipar, közlekedés, mezőgazdaság) kiterjedő **energiahatékonysági intézkedéseknek ellenőrizhetőnek, mérhetőnek vagy becsülhetőnek kell lennie.** A hazai energiastatisztikai rendszerben azonban **nem megoldott** a nemzetközi – és a Cselekvési Tervben számszerűsített – **kötelezettségek teljesítésének mérése**, illetve becslése. A tercier szektor – növekvő súlya ellenére – statisztikai adatfelvételekkel a legkevésbé lefedett, alszektora heterogének, utóbbiak közül a helyi önkormányzatok **statisztikai hiányosak.** A vizsgált években az önkormányzatok mindössze 7-12%-a teljesítette az energiafelhasználási beszámoló⁶⁷ elkészítési kötelezettségét. A tercier szektor statisztikai információs rendszerének továbbfejlesztése szükséges ahhoz is, hogy kimutatható legyen – az irányelvben megfogalmazott – a közszféra példamutató szerepe az energiahatékonysági indikátorok segítségével.

Az energiastatisztika megbízhatóságával kapcsolatos problémák területén hazánk nem áll egyedül, az energiastatisztikáról szóló 1099/2008/EK rendelet is megállapítja, hogy *„Az energiapiac liberalizációja és növekvő összetettsége egyre nehezebbé teszi a megbízható, időszerű energiaügyi adatok beszerzését, különösen az ilyen adatok szolgáltatására vonatkozó előírások jogalapjának hiányában”.* Az egy-

⁶⁶ a 132/2008. (V. 14.) Korm. rendelet az önkormányzati miniszter, a 133/2008. (V. 14.) Korm. rendelet a közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter feladat- és hatásköréről

⁶⁷ 1335/a számú adatszolgáltatás a kommunális és tercier szektor energiafelhasználásáról

ségesítés érdekében többek között a 9. cikkben rendelkeztek a megújuló energiákra és a végső energiafogyasztásra vonatkozó statisztikákról.

A terciér (kommunális) szektor energiafelhasználását, a forrásoldal energiafelhasználás-meghatározását (termelés + import - export +/- készletváltozás) **követően**, az ipari, a mezőgazdasági, a közlekedési célú és a lakosság energiafelhasználásának összesítése után, ún. „**maradványelv**” **alapján határozták meg**. A statisztikai rendszer továbbfejlesztésének lehetőségeit az ellenőrzött időszakban vizsgálták, de további intézkedések – az informatikai háttér fejlesztése hiányában – nem történtek.

Az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program és a vonatkozó kormányrendeletek⁶⁸ alapján az ellenőrzött időszakban **az önkormányzatok és intézményeik az 1335/a számú energiafelhasználási beszámoló készítésére voltak kötelezettek**⁶⁹. A GKM, majd a KHEM feladatkörébe tartozó adatgyűjtést végző Energia Központ a kitöltendő statisztikai adatlapok nyomtatványait a honlapján ugyan közzétette, de az adatszolgáltatás pótlására vonatkozó figyelemfelhívást – az adatszolgáltatás mindössze 7-12%-os aránya ellenére – nem intézett az érintett szervezetekhez.

1.2. **Az energiaszektor szereplőinek tevékenységét meghatározó piaci viszonyok, a piacnyitás hatása, ellentmondásai**

Az energiaszektor szereplőinek tevékenységét, mozgásterét meghatározó **piaci viszonyok** a vizsgált időszakban **változtak**, kialakult az egyetemes szolgáltatói rendszer, a hazai fogyasztók előtt megnyílt a szolgáltató választás lehetősége. A versenypiacon részt venni nem akaró lakossági fogyasztók az egyetemes szolgáltatótól vásárolhatnak földgázt. Hazánkban a piacnyitás folyamata 2004-től mindkét ágazatban megkezdődött, de az EU irányelvekben rögzített eredeti időponthoz képest **a villamosenergia ágazatban** fél évvel, **a földgáz ágazatban** egyéves késéssel valósult meg a teljes piacnyitás, sőt a gázellátásban a teljesen liberalizált piac jogi szabályozása csupán 2009 közepétől lépett hatályba.

A villamos, illetve a gáz belső piacára vonatkozó EU irányelvek a piacok teljes megnyitásának időpontját 2007. július 1-jében jelölték meg. Ehhez képest a villamos-energia piac 2008. január 1-jétől, a gázellátás piaca 2008. július 1-jétől nyílt meg, az egyetemes gázszolgáltatás igénybevételéről szóló rendelkezés 2009. július 1-jétől lépett hatályba.

A KHEM vitatja a teljes piacnyitás csúszására vonatkozó megállapítást, fenntartva, hogy a teljes piacnyitás mindkét ágazatban 2007. július 1-vel megtörtént. Az Energia Hivatal elnökének 2010. május 27-én kelt észrevétele a csúszás tényét el-

⁶⁸ a 215/2003. (XII. 10.) Korm. rendelet, a 303/2004. (XI. 2.) Korm. rendelet, a 247/2005. (XI. 14.) Korm. rendelet, a 229/2006. (XI. 20.) Korm. rendelet, a 300/2007. (XI. 9.) Korm. rendelet, valamint a 265/2008. (XI. 6.) Korm. rendelet (valamennyit hatályon kívül helyezte a 288/2009. (XII. 15.) Korm. rendelet 2010. január 1-jétől)

⁶⁹ Az adatszolgáltatás energiahordozónként tartalmazta az éves energiafelhasználás adatait fűtési, alaptevékenység és egyéb célokra.

ismeri, azzal a megjegyzéssel, hogy a " *piacnyitás csúszása a törvényhozás szándéka szerinti törvényi szabályozás ütemezésén alapult.*"

A KHEM álláspontja szerint a piacnyitás 2007-től megtörtént a villamos energiáról szóló 2001. évi CX. törvény, valamint a földgázellátásról szóló 2003. évi XLII. törvény szerint, amelyek kimondták, hogy 2007. július 1-jétől feljogosított fogyasztóvá válhat minden fogyasztó.

A piacnyitás mind a villamos-, mind a földgázszolgáltatás esetében több lépésben történt. A két törvény szerint a rendelkezések **a szakági EU** - a belső villamosenergia-piacra vonatkozó közös szabályokról, valamint **a 96/92/EK** irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló **2003/54/EK, illetve** a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 98/30/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló **2003/55/EK** európai parlamenti és tanácsi - **irányelvnek való részleges megfelelést szolgálják. Az uniós jogi aktusoknak való teljes megfelelést** a 2008. január 1-vel hatályba lépő, a villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény, illetve a piacnyitás feltételeit 2009. július 1-től hatályba léptető, a földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény mondta ki. A Vet. és a Get. bevezető rendelkezése kimondja, hogy az Országgyűlés a törvényeket a hatékony működő versenypiac kialakítása érdekében alkotta meg. A földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény szinte valamennyi rendelkezése a 147. § alapján 2009. július 1-től lépett hatályba.

Az energiaszektorban **a piacnyitás körülményeit** – a Gazdasági Verseny Hivatal (GVH) által az Országgyűlés elé terjesztett 2008. évi beszámolója szerint – **az alábbi hiányosságok, ellentmondások jellemezték:**

- „A kínálati oldalon a 2008. évben csak az MVM volt jelen, értékesítését sem kínálati oldali versenynyomás, sem – jogszabályi felhatalmazás hiányában – szabályozói felügyelet nem korlátozhatta. A nem lakossági végfogyasztók 2008-ban 30-50%-os áremelkedéssel is szembesülhettek. A verseny kedvező hatásai kizárólag egyes nagyfogyasztóknál érvényesültek.
- A közüzemi ellátás megszűnésével a versenypiacra kényszerített fogyasztók esetében, a korábbi, nem piaci alapú hatósági árhoz képest jelentős áremelkedésre került sor, amely komoly fogyasztói elégedetlenséghez vezetett. Az egyetemes szolgáltatók kereskedelmi engedélyük birtokában piaci áron látják el az egyetemes szolgáltatásból kiszorulókat, akik vagy információ, vagy megfelelő ajánlat hiányában jellemzően nem váltottak szolgáltatót. Az egyetemes szolgáltatók árszabályozási árreése jelentős mértékben meghaladta az engedélyezett (maximált) mértéket, 2008-ban kiemelkedő nyereséggel működtek. Az egyetemes szolgáltatók az egyetemes szolgáltatásra jogosult fogyasztókat (lakosság, kisebb vállalkozók) hatóságilag maximált áron kötelesek ellátni.
- A HTM rendszere 2008. évre is rányomta a bélyegét, továbbra is egy kézben koncentráltta a hazai, termelői kapacitások mintegy 75%-át. Az Európai Bizottság 2008 nyarán hozott határozatának eleget téve, a 2008. évi LXX. törvény 2008. december 31-ei hatállyal a HTM-eket megszüntette, azonban az új kereskedelmi szerződések továbbra is domináns, 50% feletti részesedést biztosítottak az MVM-nek.

- A 2008 októbere óta jelentkező gazdasági válság a környező országokban a villamos energia iránti kereslet visszaesésével és az árak csökkenésével járt. A magyar piacon kialakult szerződési gyakorlattal összefüggésben a piaci szereplők a következő évre szóló kapacitásokat minden év szeptember 25-éig igyekeztek biztosítani. A hazai kereskedők rendkívül magas áron kötötték le a 2009. évi energiaszükségleteiket, megakadályozták a kereslet visszaeséséből eredő árcsökkenés eljutását a fogyasztókhoz.
- Az Európai Bizottság által kidolgozott harmadik energiapiaci szabályozási csomag javaslat egyik opcióként a teljes tulajdonosi szétválasztást írta elő az MVM-MAVIR vonatkozásában. A GVH és az Energia Hivatal, valamint egyéb szakmai csoportok véleménye és törekvése ellenére sem történt meg a MAVIR függetlenedése az MVM-től⁷⁰.
- Magyarországon nincsen szervezett energiapiac (energiatőzsde), így a piacnyitás óta hiányzó, megbízható piaci árjelzés továbbra sem elérhető. A törvényi előírások ellenére sem jött létre a transzparenciát szolgáló áramtőzsde⁷¹. Ebből adódóan alacsony fokú az átláthatóság, valamint információs asszimetria van a kereskedők és a fogyasztók között. A piac transzparenciájának növelése érdekében mihamarabb szükség volna egy magyar, vagy régiós áramtőzsde beindítására, a fogyasztók és a kereskedők közti információs asszimetriát csökkentő ár-összehasonlító honlapok kialakítására. A Világbank, az E-CONTROL, az Energia Hivatal közös tanulmányt készített a regionális tőzsdéi lehetőségek elemzésére. Az osztrák, a román és a magyar rendszerirányító, szabályozó hatóságok, illetve tőzsdék részéről megnyilvánuló piac-összekapcsolási szándéknak a magyar villamosenergia tőzsde hiánya jelent akadályt.
- A földgáz piacon a 2008. évben lényeges változások nem történtek, 2009. július 1-jétől a közüzemi nagykereskedő helyét a kereskedő vette át, valamint kialakult az egyetemes szolgáltatói rendszer. Az új Vet-hez hasonlóan új elemként jelent meg a JPE szabályozása is⁷².

A vizsgált időszakban a fogyasztók jelentős áremelkedéssel szembesültek, ezen belül a lakossági áram átlagára a 2004. évi 27,13 Ft/kWh-ról 2010-re – több mint 60%-kal – 44,11 Ft/kWh-ra, a lakossági kisfogyasztók hatósági földgázára 2,2 szeresére 1490 Ft/GJ-ról, 3272 Ft/GJ-ra nőtt. A versenypiac belépésével – 2008. január 1-re vetítve – a villamos energia esetében a lakossági áraknál a növekedés mértéke 13%, a földgáz esetében 26%.

A GVH beszámolóját támasztja alá az Energia Hivatal elnökének 2010. május 27-én kelt, az ellenőrzés részére küldött levele, amely szerint "a halasztott piac-

⁷⁰ Az egyes energetikai tárgyú törvények módosításáról szóló, 2010. január 29-étől hatályos 2010. évi VII. törvény értelmében a MAVIR – szigorú szabályok között – az MVM tulajdonában maradt, amelyre nemzetközi példák is vannak (Csehország, Franciaország).

⁷¹ A KHEM szakállamtitkárának 2010. május 14-én kelt tájékoztatása szerint az áramtőzsde várhatóan 2010. július 1-jével kezdi meg működését.

⁷² Az egyes energetikai tárgyú törvények módosításáról szóló, 2010. évi VII. törvény a földgázellátással kapcsolatban a szállítási rendszerüzemeltetésre vonatkozóan tartalmaz módosításokat.

nyitás olyan időszakban érte a fogyasztókat, amikor a térséget emelkedő olajárak és kapacitáshiány jellemezte. Az EU irányelvekkel összhangban versenypiacon vásárló fogyasztók árnövekedéssel szembesülnek a korábbi költség alapú, maximált árak után a kereslet-kínálat alapú árak piacán.”

A magyar **energiapolitikát** megalapozó két – 1993-ban és a 2008-2020 közötti időszakra szóló, 2008-ban elfogadott – OGY határozatban rögzített⁷³ energiapolitika kiemelten kezelte az ellátásbiztonságot, mint kockázati tényezőt, a külső – kiemelten orosz földgáz – energiatüggőség miatt. A földgázellátás biztonsága érdekében indított beruházások eredményeként a teljes tárolói kapacitás 6,2 milliárd m³, és kb. 80 millió m³ /nap maximális kitérolást tesz lehetővé. Ezen tárolókban – a kereskedelmi készletek mellett – 1,4 milliárd m³ biztonsági földgázkészlet is rendelkezésre áll. A tárolói kapacitások a hideg téli időszakban is két hónapig biztosíthatja a hazai ellátást. A földgázellátás válsághelyzete és a villamosenergia krízis megelőzésére, enyhítésére szolgáló intézkedéseket, a jelentős zavar esetén szükséges kormányzati teendőket a Kormány rendeletben, illetve határozatban jelölte ki⁷⁴.

A piacnyitás megkerülhetetlen eleme a fogyasztóvédelem kiépítése. A felhasználói oldal hiányos ismereteivel, **a piaci szereplők közötti kommunikációval kapcsolatos problémák valamennyi energetikai ágazatban érzékelhetőek.** A **fogyasztóvédelemmel kapcsolatos** lakossági és nem lakossági panaszok kezelésére irányuló , az NFH és az Energia Hivatal közötti **feladat- és hatáskörmegosztás** a törvényekből eredően **nem egyértelmű.**

Az NFH és az Energia Hivatal a feladat- és hatáskörök szabályozottságát, annak egyértelműségét eltérően ítéli meg. Az Energia Hivatal álláspontja szerint – a törvényi módosításokra való hivatkozással – a két hatóság közötti hatáskörmegosztás rendeződött. Az NFH szerint hatásköri ellentmondások vannak, többek között az ügyfélszolgálati tevékenység és a fogyasztói panaszok szolgáltatók általi kezelése kapcsán.

A szolgáltatóknak a törvényileg előírt ügyfélszolgálati kötelezettségük szerint a kistérségi székhelyen ügyfélszolgálati irodákat, illetve fiókirodákat kell működtetniük. Ezek regionális elosztása, a fiókirodákkal kapcsolatos magas fenntartási költségek és az alacsony forgalom közötti ellentmondás miatt, valamint a fogyasztói elégedettség alacsony szintje alapján – az Energia Hivatal szerint is – a törvényi előírások újraszabályozását igénylik⁷⁵. Az Energia Hivatal által évente elvégzett **fogyasztói elégedettségi** vizsgálat szerint elsődlegesen az egyetemes szolgáltatói engedélyesek panasz- és reklamációkezeléssel, vala-

⁷³ 21/1993. (IV. 9.) OGY határozat a magyar energiapolitikáról, 40/2008. (IV. 17.) OGY határozat a 2008-2020 közötti időszakra vonatkozó energiapolitikáról

⁷⁴ a 265/2009. (XII. 1.) Korm. rendelet a földgázvételezés korlátozásáról, a földgáz biztonsági készlet felhasználásáról, valamint a földgázellátási válsághelyzet esetén szükséges egyéb intézkedésekről, a 285/2007. (X. 29.) Korm. rendelet a villamosenergia-rendszer jelentős zavara és a villamosenergia-ellátási válsághelyzet esetén szükséges intézkedésekről, a földgázellátási válsághelyzettel összefüggésben szükséges kormányzati intézkedésekről szóló 1202/2009. (XII. 1.) Korm. határozat

⁷⁵ az Energia Hivatal 2008. évi beszámolója

mint a telefonos ügyfélszolgálatok szolgáltatási színvonalával kapcsolatos tevékenysége váltott ki elégedetlenséget, az ügyfélszolgálatok elérhetőségével, az ügyintézés lassúságával, valamint eredményességével összefüggésben.

A fiókirodák országos ügyfélforgalma 4,6 ügyfél/óra, a legkisebb forgalom 1 ügyfél/óra, a legnagyobb forgalmú fiókirodában 17 ügyfél/óra.

Az NFH villamos energiával kapcsolatos vizsgálata alapján a szolgáltatók számlázási gyakorlatát érintő 68 panasz 76%-a, a 27 elszámolási kifogás 81%-a, a 3 szerződéskötéssel és felmondással összefüggő panasz közül 2 egyetlen szolgáltatóra, az egyetemes szolgáltatásra jogosult villamosenergia-felhasználók mintegy 45%-át ellátó, E.On Energiaszolgáltató Kft-re vonatkozott.

Az árampiacon – a fogyasztói elégedettségi mérések szolgáltatóváltást érint elemzések szerint – a változtatást a szolgáltatói tarifák nem motiválják. A fogyasztóknak a csekély különbség miatt nem éri meg szolgáltatót váltani. **A szolgáltatóváltással kapcsolatos felmérések** adatai alapján – különösen a lakossági fogyasztók esetében – van elmaradás az alternatív lehetőségek ismeretében.

Egy 2008. évben végzett elégedettségi vizsgálat alapján a villamosenergia-piacon a lakossági fogyasztók 64%-a, a nem lakossági fogyasztók 77%-a; a földgázpiacon a lakossági ügyfelek 58%-a, a nem lakossági fogyasztók 66%-a tudott az új alternatíváról.

2. AZ ENERGIARACIONALIZÁLÁST SZOLGÁLÓ ÁLLAMI INTÉZKEDÉSEK MEGALAPOZOTTSÁGA, FELTÉTELRENDSZERÉNEK KIALAKÍTÁSA ÉS A SZABÁLYOZÁS ESZKÖZRENDSZERE

2.1. A hazai energiapolitika célrendszerének megalapozottsága, az EU, valamint a nemzetközi környezetvédelmi irányelvekhez való igazodása

A magyar energiapolitika stratégiai célja – az Európai Unióéval megegyezően – az ellátásbiztonság, a versenyképesség és a fenntarthatóság, mint elsődleges célok együttes érvényesülésének optimalizálása.

Az aktuális energiapolitika célkitűzéseinek megvalósítását szolgáló, az energiával, környezetvédelemmel, éghajlatváltozással kapcsolatos stratégiák, programok elkészítése, megjelenése, eltérő időhorizontot fog át, ami negatívan befolyásolja a két energiapolitikában foglalt és a nemzetközi kötelezettségekben vállalt célkitűzések kölcsönös összefüggéseinek következetes figyelembevételének, az összhang megteremtésének lehetőségét.

A Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS) a 2008-2025 közötti időszakra vonatkozik és a 2008. évi országgyűlési elfogadása megelőzte az energiapolitika megjelenését. A helyszíni vizsgálat időpontjában hatályos energiapolitika, valamint a megújuló energiaforrások felhasználásának növelésére irányuló stratégia (Megújuló Stratégia) egyaránt a 2008-

2020 közötti időszakot fogja át. A II. **Nemzeti Környezetvédelmi Program** középtávra 2009-től 2014-ig terjed. Ez utóbbi időtartama nem illeszkedik az EU környezetvédelmi programjához, ami a 2002-2012 évekre vonatkozik.⁷⁶

A földgázellátásról szóló törvény 2003. évi, valamint az új villamosenergia törvény 2007. évi elfogadása időszakában, a 2000-2010 közötti időszakra vonatkozó energiapolitika végrehajtásához a 2199/1999. (VIII. 6.) Korm. határozattal elfogadott, „A magyar energiapolitika alapjai, az energetika üzleti modellje” csak 2002-ig tartalmazott részletes terveket, a 2002-2007. közötti időszakra részletes feladatokat nem, csupán az elérni kívánt általános célokat jelölte meg.

A Megújuló Stratégiát megjelentető 2148/2008. (X. 31.) Korm. határozatban előírt **Megújuló Energiahordozó Program a határozatban előírt határidőre** – (2008. december 31-ére) és a helyszíni ellenőrzés lefolytatásáig – **nem készült el.**

A határozatban a Kormány „a közlekedési, hírközlési és energiaügyi minisztert bízta meg a megújuló energiaforrások felhasználásának ösztönzését célzó különböző eszközök optimális kihasználása céljából, hogy a pénzügyminiszterrel, a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszterrel, a környezetvédelmi és vízügyi miniszterrel, a nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszterrel, az önkormányzati miniszterrel, valamint a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszterrel egyetértésben hozza létre az intézkedési terveket tartalmazó Megújuló Energiahordozó Programot. Ennek kidolgozásával Magyarország megfelel az Európai Unió Tanácsa megújuló forrásokból előállított energia támogatásáról szóló irányelv javaslatának.”

A hazai jogalkotást az EU vonatkozó irányelveinek gyors adaptációjára irányuló nagyfokú törekvés jellemezte, azzal együtt, hogy az Európai Uniónak nem volt és még jelenleg sincs egyetlen dokumentumban összefoglalt energiapolitikája. (Az EU most kezdte meg a 2020-ig szóló energiastratégia, valamint a 2050-ig szóló energia koncepció kidolgozását.)

Az Európai Bizottság Magyarország ellen **jogsértési kötelezettségszegési eljárást indított** 2007. október 17-én. Minden tagállamnak 2007. június 30-áig be kellett nyújtania a Bizottságnak saját energiahatékonysági cselekvési tervét. Hazánk azonban csak **nyolc hónappal később**, 2008 februárjában **tett eleget kötelezettségének**, azt követően, hogy a Kormány 2019/2008. (II. 23.) határozatával tudomásul vette Magyarország Energiahatékonysági Cselekvési Tervét. A **késés mértékére jellemző**, hogy a benyújtásra, a Bizottság részére megszabott, a tagállamok nemzeti energia-megtakarítási céllelőirányzatuk elérésében elért előre haladást felmérő **jelentés közzétételének határidejét** (2008. január 1.) **követően került sor.**

A megújuló energiaforrásokra vonatkozó nemzeti cselekvési terv elkészítésének elmaradása **újabb EU kötelezettségszegési eljárás megindítását vetíti előre** mert, ennek dokumentumait 2010. június 30-áig kell bemutatniuk a Bizottságnak. A jelentés készítésének időpontjában az ellenőrzés rendelkezésére álló információk alapján a feladat határidőre történő elvégzése kétséges.

⁷⁶ az NFÜ elnökének 2010. május 31-én kelt észrevétele szerint

A Kiotói Jegyzőkönyv 2010-től az eddigieknél sokkal **részletesebb évenkénti adatszolgáltatást ír elő** az erdőgazdálkodás, az erdőtelepítés és az erdőirtás témakörében. Az ún. Erdészeti Leltárt január 15-éig kellett benyújtani az Európai Uniónak, majd április 15-éig az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény Titkárságának. A megkésve, 2010. február elején benyújtott jelentés hiányos, mivel a megfelelő intézményi háttér – elsősorban a szükséges források hiányában – nem volt biztosítható. Ugyanez érvényes az ENSZ részére 2010. április 15-re határidős jelentés esetében, amelyet 2010 májusában nyújtottak be, de csak részleges formában.

Az FVM szakállamtitkárának a KvVM szakállamtitkárához írt 41736/2009. számú (2009. június 16.) levele szerint a határidő elmulasztása Magyarországnak a kiotói mechanizmusból, egyúttal a nemzetközi kibocsátás-kereskedelemből való kizárásához vezethet. Az FVM-nek ezt az álláspontját a KvVM vitatja, ugyanakkor elismeri az Erdészeti Leltár hiányosságának kockázatát: „a 2010. február elején benyújtott jelentés hiányos, mivel a kérdéses témakörben a megfelelő intézményi háttér nem volt biztosítható elsősorban a szükséges források hiányában...”⁷⁷.

Az FVM államtitkárának 2010. május 28-i levele szerint: „a Kiotói jegyzőkönyv előírja, hogy 2010-től a korábbinál részletesebb üvegházhatású gázleltárt kell benyújtani az ENSZ-nek, illetve – az EU tagságból fakadóan – az Európai Bizottságnak. Az Erdészeti leltár összeállításának késedelmes megkezdése és a források biztosításának elmaradása miatt Magyarország a jelentés-leadási kötelezettségének egyik szervezet felé sem tett eleget. Az EU felé fennálló 2010. január 15-i határidő elmulasztása miatt várható kötelezettség-szegési eljárás megindítása. Az ENSZ felé fennálló 2010. április 15-i leadási határidő elmulasztása Magyarország nemzetközi kibocsátási kereskedelemből történő kizárását vonhatja maga után.”

2.2. **A Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Tervben megfogalmazott intézkedések szakmai-pénzügyi megalapozottsága**

Magyarország Cselekvési Tervét a Kormány a 2019/2008. (II. 23.) számú határozatával vette tudomásul. Kidolgozásának fő célja az Európai Parlament és a Tanács 2006/32/EK irányelvének végrehajtása, az uniós kötelezettségek 2020-ig történő, – az energiafelhasználás 20%-kal való mérsékelését és ez által az üvegházhatású gázok kibocsátásának 20%-os csökkentésének – segítése volt. Ennek érdekében azokat a már folyamatban lévő, illetve tervezett energiahatékonysági intézkedéseket vázolta fel, amelyeket megfelelő hatékonysággal alkalmazva Magyarország energiafelhasználását a 2008-2016 közötti időszak 9 évében évi 1%-kal lehet mérsékelni.

A Cselekvési Tervet a Kormány – a MeH javaslata alapján – nem elfogadta, hanem csak tudomásul vette ezért határozatban nem jelentették meg. A Cselekvési Tervet csak a KHEM honlapján tették közzé.

A Cselekvési Terv fő célkitűzése Magyarország energiafelhasználásának évi 1%-os (6,4 PJ/év) csökkentése a 2008-2016 közötti időszakban, amely azonos az EU irányelvben a tagállamok részére előírt 1%-os megtakarítási mértékkel.

⁷⁷ a KvVM KLO/49/2/2010. számú levelének III. pontja

A **Cselekvési Terv** – a 2008. évi felülvizsgálatot megelőzően – **szakmailag nem volt megalapozott**, amit alátámaszt az Európai Bizottság és az Energia Klub véleménye. Az EU Bizottság 2008. évi felülvizsgálata szerint **az nem alkotott reális stratégiát**, és többek között hiányosnak találta a közsféra példamutatása tekintetében.

Az Európai Bizottság (Energiatügyi és Közlekedési Főigazgatósága) szerint a Cselekvési Terv nem alkotott reális stratégiát. Több szempontból is szükségesnek tartotta a Cselekvési Terv továbbfejlesztését: a közsféra példamutatása nem jelenik meg; az uniós irányelvet alkalmazni kell a fegyveres erőkre is; ösztönzőket kell létrehozni annak érdekében, hogy az energia hatékony felhasználásáról a piaci szereplők minél több információt és tanácsot kaphassanak.

Az Energia Klub tanulmánya szerint a GKM nem fordított kellő figyelmet a kidolgozásra, legfőbb hiányossága, hogy nélkülözi a megalapozó háttér tanulmányokat és közgazdasági elemzéseket, amelyek révén teljesíthető az EU felé vállalt 9%-os mértékű energiamegtakarítás.

A módosítás csak **egy évvel később**, 2009 végén készült el, ezt a Kormány általi 2010. évi elfogadását⁷⁸ követően küldte meg az EU részére⁷⁹. **A Cselekvési Tervben meghatározott célok elérésének, illetve az intézkedések megtételének finanszírozhatósága és ezzel teljesülése a pénzügyi tervadatok alapján – a finanszírozási igény megalapozatlansága, illetve a szükséges források elégtelensége miatt – kockázatos.**

A lakossági és a kommunális szektorban, az iparban (CO₂ kereskedelem nélkül), a közlekedésben és a mezőgazdaságban tervezett konkrét energiahatékonysági intézkedések megvalósításának összes beruházási igényét a Cselekvési Tervben 2295-2870 milliárd Ft-ra, az állami támogatás mértékét pedig (az átlagos támogatási intenzitás függvényében) 9 évre összesen 230-860 milliárd Ft-becsülték. A Cselekvési Terv is tartalmazta, hogy „*a kitűzött célok megvalósításához további jelentős támogatási források biztosítása válik a jövőben szükségessé, melyek **forrása jelenleg bizonytalan***”.

A KHEM előterjesztése szerint „*a cselekvési terv célkitűzéseinek megvalósításához 2016-ig 393 milliárd Ft állami támogatás szükséges*”. A források között azonban konkrétan csak az ÚMFT KEOP 2013-ig terjedő időszakra rendelkezésre álló 38 milliárd Ft támogatási keretét tudják számszerűsíteni, **a CO₂ értékesítésből származó bevétel** e célra fordítható része, **továbbá az egyéb források** (EHA, Közép-magyarországi OP) **nagyságrendjének még a becsült összege sem jelent meg.**

Az NFÜ elnökének 2010. május 31-én kelt levele szerint „*.....célszerű lenne az energetikai beruházások finanszírozási kereteinek megteremtése: ez részben a KHEM és az ÖM saját forrásaiból, részben a PM, illetve NFGM-NFÜ által kialakított pénzügyi konstrukciók révén lehetséges. E nélkül még az Európai Unió forrásainak felhasználása is veszélybe kerülhet. A beruházások költségeinek fedezésére szolgáló „harmadik feles finanszírozás” során kötendő szerződések minőségének javítása érdekében szintén to-*

⁷⁸ az 1076/2010. (III. 31.) Korm. határozattal

⁷⁹ a KHEM szakállamtitkárának 2010. május 14-én kelt levele szerint

vábbi lépések megtétele szükséges (ld. leírt energetikai és gazdaságossági szempontok!).”

A módosított Cselekvési Terv a pályázatok támogatási intenzitását 20-90%-ban irányozza elő, amely jelentősen eltér a korábbi, a 2008. évi kormányhatározat alapjául szolgáló előterjesztésben szereplő 10-30%-os támogatási mértéktől. Minél alacsonyabb a támogatás intenzitása, annál kisebb külső (lakossági és vállalkozói) forrásokat képes mozgósítani energiahatékonyság növelő célokra.

Ahhoz, hogy Magyarország a 2020-ig tartó időszakban – az EU irányelvben foglalt célnak megfelelően – a 20%-os energiatakarékosságot teljesíteni tudja, 1000-1100 milliárd Ft támogatás szükséges, amelynek forrása nem biztosított. A források biztosítására a KHEM javaslatot fogalmazott meg, de végül kezdeményezése kikerült az előterjesztésből.

A KHEM az egyeztetések utolsó szakaszáig szorgalmazta az „energiahatékonysági hozzájárulás” (ún. zöldfillér) bevezetését a vezetékes gáz- és villamos energia árába 2011-től. E javaslat megvalósításával – a gáz árába köbméterenként 0,5 Ft, a villamos energia árába kWh-onként 0,2 Ft beépítésével – évi 12 milliárd Ft (öt év alatt 60 milliárd Ft) támogatási forrás lett volna megteremthető, normatív módon és pontosan tervezhetően. Végül ez a kezdeményezés kikerült az előterjesztésből.

Az energia- és a környezetpolitika összhangja a fenntartható fejlődés megvalósítása tekintetében alapvető fontosságú. Az energiával, környezetvédelemmel, éghajlatváltozással kapcsolatos **stratégiai dokumentumok időhorizontja** azonban **más és más** (rövid, illetve középtávúak), **ez megnehezíti a kölcsönös összefüggések következetes figyelembevételét, az összhang megteremtését.**

Az Országgyűlés a Magyar Köztársaság hosszú távú fenntartható fejlődésével kapcsolatos célkitűzések, cselekvési irányok és eszközök meghatározásának és megújításának fontosságára, a természeti környezetével harmonikusabban együtt élő társadalom kialakítását szolgáló stratégiai program végrehajtásához nélkülözhetetlen társadalmi és politikai összhang megteremtésének szükségességére tekintettel hozta létre a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Tanácsot (NFFT)⁸⁰. Az NFFT 32 tagját a parlamenti pártok, a Kormány, az MTA, a gazdasági kamarák, az egyházak, a szakszervezetek, a munkaadói szervezetek, az önkormányzati szövetségek, az MTESZ, a Rektori Konferencia és a civil szervezetek delegálták.

Az Országgyűlés az NFFT-t bízta meg egy éghajlatvédelmi kerettörvény szakmai előkészítésével. Ezzel **kifejezésre juttatta**, hogy egy széleskörű konszenzuson alapuló, több tárca hatáskörét érintő stratégiai fontosságú törvény megalkotására ezt a szervezetet tartja alkalmasnak. A kerettörvény tervezetét az NFFT 2010. január 21-ei ülésén elfogadta, de az Országgyűlés átdolgozásra visszaadta⁸¹.

⁸⁰ a 100/2007. (XI. 14.) OGY határozat és az 57/2008. (V. 22.) OGY határozat

⁸¹ A KHEM szakállamtitkárának 2010. május 14-én kelt álláspontja szerint.

A 2009-2010. évekre szóló Nemzeti Éghajlatváltozási Programot (NÉP) 2010. január 21-én az 1005/2010 (I. 21.) számú határozattal fogadta el a Kormány, vagyis a két évet átfogó program második évében. A KvVM a jelentős csúszást az egyeztetések több hónapos időigényével indokolta. **A NÉP-ben rögzített intézkedésekhez időbeni ütemezést (határidőket) nem határoztak meg.** A KvVM indoklása szerint az intézkedések forrását az ÚMFT és az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) jelenti. Az ÚMFT akcióterveinek intézkedési 2009-2010-re szólnak, az ÚMVP feladatai 2013-ig kerülnek megvalósítására, ezért nem lehetett a NÉP-ben foglalt intézkedésekhez ütemezést rendelni.

A KvVM véleménye szerint „a NÉP 2009-2010 készítése során számos olyan intézkedés is felmerült, amelyek megvalósítása fontos lenne a széndioxid kibocsátás-csökkentés, az alkalmazkodás és a szemléletformálás szempontjából, ám a most elkészült programba forráshiány miatt nem kerülhettek bele”.

A megújuló energiaforrások intenzívebb kiaknázására irányuló törekvések és a környezet-, illetve a természetvédelem szempontjainak összehangolása nem problémamentes, a prioritások nem egyértelműen tisztázottak. Nélkülözhetetlen a megújuló energiaforrások arányának növelése során a gazdasági-versenyképességi szempontok mellett a környezeti, természeti és társadalmi szempontok megfelelő súllyal való figyelembevétele.

A **szilárd biomassa** elsősorban a **villamosenergia termelésben nyert teret**, az ebből előállított árammennyiség 2004 és 2009 között megháromszorozódott, amelyet nem hulladék, hanem döntően tűzifa elégetése révén érték el. A hazai erdők a jelenlegi igényt még képesek kielégíteni, de jelentősebb biomassa volumen (mező- és erdőgazdasági melléktermékek és hulladékok) növelése csak összehangolt, hatékony agrárenergetikai program végrehajtása révén érhető el. A megújuló, ezen belül a biomassa energiaforrások kiterjedt használatát az FVM az ÚMVP keretén belül támogatja, a mezőgazdasági termelők csak erre pályázhattak. A szélenergia hasznosítása egyre inkább teret nyer, de részaránya csekély.

Az Országgyűlés két külön törvényben hirdette ki az ún. Kiotói Jegyzőkönyvet⁸² és annak végrehajtási keretrendszerét⁸³. A Kiotói Jegyzőkönyvben szereplő nemzetközi kibocsátás-kereskedelemmel kapcsolatos feladatokról szóló 2059/2007. (IV. 3.) Korm. határozat felhívta a környezetvédelmi és vízügyi minisztert, hogy a pénzügyminiszter bevonásával haladéktalanul kezdje meg a tárgyalásokat a potenciális vevő országokkal. A nemzetközi emissiókereskedelemben való magyar részvételt és a nemzetközi emissiókereskedelemből származó bevételek felhasználását a Kormány rendeletben

⁸² a 2007. évi IV. törvény az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményben Részes Felek Konferenciájának 1997. évi harmadik ülészakán elfogadott Kiotói Jegyzőkönyv kihirdetéséről

⁸³a 2007. évi LX. törvény az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve végrehajtási keretrendszeréről (Éhvt.)

szabályozta⁸⁴, amely előírta – többek között –, hogy a KvVM-nek a kvótaértékesítési bevételek 95%-át kibocsátás-csökkentési tevékenységre kell fordítania, legfeljebb 5%-ából pedig a rendszer fenntartása, monitorozása és auditálása finanszírozható.

Az ENSZ Kiotói Jegyzőkönyve 17. cikke szerinti nemzetközi emisszió kereskedelem képezi a ZBR alapját, amely lehetővé teszi, hogy azok a kibocsátás-csökkentési vállalással rendelkező országok, amelyeknek többlet üvegházhatású gáz kibocsátási jogosítvány, kvóta áll rendelkezésére, ezt eladhatják olyan hasonló vállalással rendelkező országoknak, amelyek kvóta hiánnyal küszködnek.

Az Éhvt. 10. § (2) bekezdése felhatalmazza a környezetvédelmi és vízügyi minisztert, hogy a nemzetközi emisszió-kereskedelem keretében a Magyar Állam nevében kiotói egységeket értékesítsen és vegyen a törvény céljának hatékonyabb elérése céljából.

Magyarország 2008 augusztusában 2 millió, szeptemberében 6,65 millió széndioxid kvótát (AAU) értékesített Belgiumnak, illetve Spanyolországnak, összesen 28,2 milliárd Ft összegben. A kvótaértékesítés bevételeinek felhasználásáról a Jövő Nemzedékek Országgyűlési „állásfoglalást”⁸⁵ készített, amelyre a KvVM „A zöldtárca folytatja a Zöld Beruházási Rendszert” címmel 2009. november 24-én egyoldalas kommunikében reagált.

Az ombudsmani jelentésre adott részletes észrevételeket a KvVM az ellenőrzés többszöri kérése ellenére sem bocsátotta rendelkezésre, azok a helyszíni vizsgálat lezárását követően, 2010. január 25-én jelentek meg a KvVM honlapján. A KvVM kabinetfőnöke 2010. március 17-én kelt levelében a témával kapcsolatban kiegészítést fogalmazott meg.

A levél szerint: „Az elektronikusan (internet) nyilvánosságra hozott ombudsmani jelentésre a KvVM részletes észrevételeit úgy készítette elő, hogy a koppenhágai tárgyalásokat ne zavarja meg a válasz. Ezt a KvVM miniszter 2010. január 25-én hagyta jóvá, és rendelkezett a KvVM honlapján való közzétételről hasonlóan ahhoz, ahogy az ombudsmani jelentés nyilvánosságra lett hozva.”

A kvótaeladásokból szerzett bevételeket – a Kiotói jegyzőkönyv alapján – csak a Zöld Beruházási Rendszer (ZBR) keretében lehet klímavédelmi célokra, az üvegházhatású gázok hazai kibocsátásának csökkentésére fordítani. Hazánkban az épületekhez kapcsolódó széndioxid kibocsátások adják a teljes hazai kibocsátások 30 százalékát. A KvVM a ZBR keretében ezért ezt a szegmenst célozta meg, azonban indítása, a pályázatok kiírása – az eredeti célkitűzéshez viszonyítva – több mint féléves késedelmet szenvedett.

A 2008-ban végrehajtott kvótaértékesítés bevételeiből – a KvVM nyilatkozata szerint – a helyszíni vizsgálat lezárásáig nem történt tényleges kifizetés.

⁸⁴ a 323/2007. (XII. 11.) Korm. rendelet az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve végrehajtási keretrendszeréről szóló 2007. évi LX. törvény végrehajtásának egyes szabályairól

⁸⁵ a Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának Állásfoglalása (Ügyszám: JNO-3072-/2009.)

A ZBR az energiatakarékossági célú pályázati rendszer új, energiatakarékossági szempontból minőségi változásokat hozó eleme. A Klímabarát Otthon program 2009 nyarán meghirdetett panelpályázata után 2009 decemberében a hagyományos építésű épületekre és lakásokra is kiterjesztették a klímavédelmi célú pályázatot.

A Klímabarát Otthon pályázat energiahatékonysági célú alprogramjai keretében csak olyan beruházások támogathatóak, amelyek mérhető széndioxid-kibocsátáscsökkentést eredményeznek, és igazolhatóan javul az épületek energiahatékonysága. A ZBR keretében – a panel alprogramot kivéve – az épületek korától függetlenül nyújtható támogatás, sőt a pályázaton az új, energiatakarékos házak építése is támogathatóvá vált, illetve előtérbe került a megújuló energiákkal előállított hő és villamosenergiatermelés technikai feltételeinek támogatása. A bírálati rendszer új eleme, hogy a pályázatok az értékelést követően a beruházással elért 1 m²-re jutó CO₂ kibocsátás csökkentés mértéke alapján kerülnek rangsorolásra. A pályázatok bírálata során a pályázati feltételeknek való megfelelés mellett a felhasználni tervezett anyagok, berendezések energetikai-műszaki megfelelőségét is figyelembe veszik, valamint előnyt élvez az a pályázó, aki vállalja, hogy a kivitelezés során Kiváló Építési Termék védjeggyel ellátott terméket alkalmaz.

A ZBR keretében 2010 márciusában indult az Energiatakarékos Háztartási Gépcseré Alprogram, amely az időskorúak, nagycsaládosok, fogyatékkal élők és a regisztrált munkanélküliek körében támogatja a régi, magas energiafelhasználású mosó- és hűtőgépek cseréjét⁸⁶. Az elmúlt évben még uniós forrásból finanszírozott izzócseré programot⁸⁷ követően 2010-től a ZBR alprogramjaként újabb 450 millió Ft-os keretösszegű támogatás áll rendelkezésre, amelyből a rászorulókat cserélhetik le hagyományos izzókat energiatakarékos változatúakra. A program célkitűzése, hogy a rezsiköltség csökkentése mellett a légkört 47 ezer tonnával kevesebb széndioxiddal szennyezzék, mintegy 12 ezer hektárnyi erdő meneküljön meg a kivágástól, az erőműveknek 6,3 MW-tal kevesebb áramot kelljen előállítaniuk. A KvVM a ZBR keretében a Klímabarát Intézmény Program meghirdetését is tervezte, amely a közintézmények energiahatékonysági felújításának támogatásával a közszféra energiatudatosságának fokozását, példamutatását kívánta támogatni. Az alprogram indítására – miután erre uniós források is rendelkezésre állnak – eddig nem került sor.

A tárca további, ZBR keretén kívüli klímavédelmi tervei között szerepel klímaerdő telepítése uniós forrásból a nemzeti parkok területén. Az őshonos fafajokból álló, mintegy 220 ezer hektárnyi klímaerdő az üvegházhatású gázok csökkentésével globálisan hat az éghajlatváltozás ellen. Csaknem 300 millió Ft-ból évi 2700 tonna széndioxid megtakarítás érhető el.

A ZBR pályázati rendszer lebonyolítása többszereplőssé vált. A pályázati rendszer energetikai hatékonysági célkitűzéseinek eredményessége fokozott együttműködést igényel az ÖM, a KvVM, az ÉMI, a KvVM FI és az Energia Központ között.

⁸⁶ A hazai háztartásokban a háztartási nagygépek (hűtők, mosógépek) 43,2 %-a 8 évnél idősebb. Amennyiben az összes kevésbé korszerű készüléket lecserélnék a vásárlók a legkorszerűbb, energiatakarékos készülékekre, közel 1,85 millió tonna – a 8 évnél idősebb készülék cseréjével 1,66 millió tonna – CO₂ kibocsátás csökkentést lehetne elérni.

⁸⁷ 2009 év végén 230 millió Ft keretösszegű izzócseré pályázatot bonyolítottak le, a nagycsaládosok 121 ezer, az idősek 83 ezer, a fogyatékkal élők 15 ezer, az óvodák pedig 8 ezer energiatakarékos izzóhoz jutottak.

A vizsgálatunk lezárását követően, 2010. március 17-én a KvVM által értékesített CER kvóták⁸⁸ jogtalan újrahaznosítására – CER kvóták uniós kereskedelmi rendszerbe való visszakerülésére – utaló jelek miatt felfüggesztették a kereskedelmet a kvótakereskedelmi piacokon. A KvVM tájékoztatása szerint 1 743 000 egység eladására kötöttek szerződést, azokat egy kvótabróker cégnek adták el, amely Japánnak adta tovább a kvótákat.

A KvVM-től 2010. május 28-án e-mail-ban kapott tájékoztatás szerint "2010. március 17-én újabb, a KvVM által értékesített CER széndioxid-kvóták jogtalan újrahaznosítására – CER széndioxid-kvóták uniós kereskedelmi rendszerbe való visszakerülése – utaló jelek miatt átmenetileg felfüggesztették a kereskedelmet a kvótakereskedelmi piacokon. Két tőzsdén történt ideiglenes felfüggesztés, az egyik a norvég North pole, a másik a párizsi Bluenext tőzsdén, ennek a CER számlája Svájcban van "

2.3. Az energiaracionalizálást szolgáló támogatási konstrukciók célkitűzései, a források felhasználása

Az 1107/1999. (X. 8.) Korm. határozatban foglalt, 2010-ig terjedő energiatakarékossági és energiahatékonyság-növelési stratégia három fő célkitűzésének⁸⁹ végrehajtását – a stratégia mellékletét képező – Cselekvési Programban megfogalmazott intézkedések szolgálták. A **Cselekvési Program 15 különböző megtakarítási területet jelölt ki.**

Célcsoportjai a társadalom és a gazdasági élet valamennyi területére, az önkormányzatok és a lakosság mellett a termelőszférára, az ipari, a mezőgazdasági és a közlekedési szektorra egyaránt kiterjedtek. Az energiatakarékossági és energiahatékonyság-növelési célokra fordítandó pénzeszközöket és azok forrását azonban mindössze hét területen határozták meg, a Cselekvési Program indítására a Gazdaságfejlesztési Célelőirányzatban belül elkülönített egymilliárd Ft keretű Energiatakarékossági Programból⁹⁰.

A környezetterhelési díj bevezetését követően, a program intenzifikálásával a támogatásokra fordítandó pénzeszközök növelését tervezték, ennek nagyságrendjét azonban mindössze öt területen jelölték meg (évi 1,0-1,2 milliárd Ft).

A Cselekvési Program kilenc feladatánál **69,7 PJ/év energiahordozó megtakarítást** és egynél a megújuló energiaforrások hasznosításának 20 PJ/év bővítését számszerűsítették, ez azonban **elmaradt** az 1107/1999. (X. 8.) Korm. határozatban **célul kitűzött 75 PJ/év energia megtakarítástól**, illetve a 22 PJ/év megújuló energiahasznosítástól.

A kormányhatározatban jóváhagyott stratégia és a Cselekvési Program céljai közötti konzisztencia hiányát már 2005-ben feltárta egy tanulmány, mely sze-

⁸⁸ A CER-ek úgy jönnek létre, hogy egy fejlett ország beruházást visz egy fejlődő országba, aminek részeként kibocsátás-csökkenés valósul meg, és a beruházó CER-t kap a kibocsátás-csökkenésért „cserébe”. Magyarországi cégek általában kereskedőként keresztül vásárolhatnak CER egységeket, amelyekkel aztán részben elszámolhatnak.

⁸⁹ A célkitűzéseket a jelentés 1. számú függeléke mutatja be.

⁹⁰ a 15-ből hét feladatra 2000-2001 évekre 0,6 milliárd Ft-ot osztottak fel

rint **a célkitűzések teljesítése a hozzá rendelt eszközökkel és forrásokkal nem volt reálisan megvalósítható**⁹¹.

A tanulmány megállapította, hogy a vizsgált 2000-2004. években összességében az egyes alprogramokban számszerűsített megtakarítások 10%-a teljesült, ugyanakkor a teljes időszakra előirányzott forrásoknak közel a háromszorosát használták fel.

A **Cselekvési Program** akkor javasolt felülvizsgálata és **módosítása** azonban **nem történt meg**, a módosított Cselekvési Terv pedig tényként állapította meg, hogy a „*Korm. határozat célkitűzéseinek a megvalósítása a szükséges támogatások hiánya miatt ellehetetlenült*”.

A **2000-től indult Energiatakarékossági Program** 2001-2002-ben a **Széchenyi Terv** keretében, 2003-tól **a NEP keretein belül folytatódott**. A Cselekvési Program végrehajtásának további eszköze volt az Energiatakarékossági Hitel Alap (EHA), a Phare hitelkonstrukció, valamint az UNDP/GEF Magyarországi Önkormányzati Energiahatékonysági Projekt. A 2001-től indult lakástámogatási rendszer keretében emellett megkezdődtek a hazai lakásállomány energia igényességének csökkentését szolgáló panel- és ÖKO programok is. **Az egyes támogatási konstrukciók azonban nem voltak egyértelműen megfeleltethetők a Cselekvési Programban meghatározott területeknek**, a pályázatok feltételrendszereinek folyamatos változtatásai során pedig **az elbírálási szempontok fellazultak**.

A NEP pályázati konstrukciói 2004-ben a vállalkozói, az önkormányzati és a lakossági, 2005-től a lakossági szféra energiatakarékossági beruházásait ösztönözték. A 2004-ben, majd a 2006-2009. években⁹² meghirdetett egy-nyolc pályázati konstrukció feltételrendszere (tagoltsága, a támogatás aránya és nagysága, az elbírálás szempontjai) minden évben – de előfordult, hogy éven belül is – módosult. A kiszámíthatóság hiánya hatással volt a pályázatok mennyiségére és minőségére is.

Az ellenőrzött időszak elején alkalmazott gazdaságossági és hatékonysági feltételeket az elbírálás szempontjai közül a módosítások során törölték, és csak a felhasznált anyagok, berendezések energetikai-műszaki megfelelőségét vizsgálták. Az EHA feltételrendszere (kedvezményes hitel aránya, elvárt energia megtakarítás) az ellenőrzött időszakban kétszer, a pályázók számára kedvező irányba változott.

A pályázati kiírások szerint **a NEP** keretében 2004-2009 között összesen 9,1 milliárd Ft, az évközi módosításokkal 10,8 milliárd Ft állt rendelkezésre. A befogadott **pályázatok támogatási igénye 36-150%-kal meghaladta a rendelkezésre álló kereteket**, ezért a nagyszámú lakossági pályázat befo-

⁹¹ Tanulmány az „1107/1999. (X. 8.) Kormányhatározat a 2010-ig terjedő energiatakarékossági és energiahatékonyság-növelési stratégiáról, valamint az ennek mellékletét képező Energiatakarékossági és energiahatékonyság-növelési Cselekvési Program” végrehajthatóságáról, Budapest, 2005. június (készült az UNDP/GEF projekt keretében, készítették: EGI Energiagazdálkodási Rt., Energia Klub Környezetvédelmi Egyesület, GOND-OLD Tanácsadó, Fejlesztő és Szolgáltató Bt.).

⁹² 2005-ben forráshiány miatt nem írtak ki pályázatot

adását – a 2007. évi alacsony támogatási intenzitású konstrukció kivételével – minden évben keretkimerülés miatt zárták le. A jóváhagyott támogatások összege ennek ellenére – 2009 kivételével – évente 5,2-35,7%-kal elmaradt a rendelkezésre álló keretektől. **Az ellenőrzött időszakban jóváhagyott 7,9 milliárd Ft az eredeti támogatási kereteknek a 86,9%-át, a módosítottak a 73,0%-át tette ki**⁹³. Ebben része volt a magas kizárási (20,2%) és elutasítási rátának (17,7%) is. A döntések meghozatalát követően szabaddá vált keretekre nem nyitották meg ismét a pályázatok befogadását.

A jóváhagyott támogatások 31 milliárd Ft összköltségű beruházás megvalósulásához járultak hozzá. A 2004-2008. évi pályázati konstrukciókra – a támogatási szerződések megkötésének és a beruházásoknak a 2-3 éves elhúzódása miatt – mindössze 3,76 milliárd Ft-ot, a jóváhagyott éves támogatásoknak a 35-90,1%-át⁹⁴ fizették ki 2009 végéig. Ez a vonatkozó támogatási keretek 17,1-71,5%-os felhasználását mutatja. A 2009. évi támogatási szerződések megkötése a helyszíni ellenőrzés lezárásakor még folyamatban volt, kifizetés nem történt.

A beérkezett 33 301 pályázat 60,4%-a részesült támogatásban, amelyek 60,8%-ánál 2009 végéig megtörtént a pénzügyi zárás, további 36%-ánál a megvalósítás, illetve a szerződéskötés még folyamatban volt. A támogatott pályázatok 3,2%-ánál a szerződéskötés, illetve a megvalósítás különböző okok miatt megghiúsult (visszalépés, elállás, 60 napon belül nem küldte vissza a szerződést).

A „**Sikerés Magyarországért**” Lakossági Energiatakarékossági **Hitelprogram** keretében a Kormány a 2007-2013 közötti időszakra mintegy 100 milliárd Ft fejlesztési hitelforrást biztosít. A 2007-2009 közötti időszakban 47,1 milliárd Ft hitelkeretet hirdettek meg, amelytől – a NEP pályázati konstrukciókhoz kapcsolódóan – igényelt 6,4 milliárd Ft jelenősen elmaradt. **A jóváhagyott 4,1 milliárd Ft hitel pedig mindössze a 8,7%-a volt a rendelkezésre álló kereteknek**, amelyből – a keretet kezelő hitelintézet adatszolgáltatása szerint 2009. november 10-ig – 975,3 millió Ft hitel kihelyezése történt meg.

A rulírozó hitelalapként működő **EHA pályázatokra** az ellenőrzött időszakban **évente** mintegy **1-3 milliárd Ft hitelkeret**⁹⁵ állt rendelkezésre, amelyet **a lecsökkent igények miatt nem merítettek ki**. A 2004-2009. években összesen 3,3 milliárd Ft hitel kihelyezésére kötöttek támogatási szerződést (évente 89-2021 millió Ft között) 7,4 milliárd Ft beruházás megvalósításához kapcsolódóan. Ez elmaradt a korábbi évek sikeresnek tekintett időszakától⁹⁶. Emiatt a törlesztésekből és a kamatokból képződött forráslehetőség felhalmozódott, elérte az 1,7 milliárd Ft-ot. Az UNDP/GEF költségvetéséből mintegy 450

⁹³ A jóváhagyott támogatások nem tartalmazzák azokat a döntéseket, amelyeknél nem jött létre támogatási szerződés. Ez a jóváhagyott pályázatoknak a 2,8%-át tette ki öt év átlagában.

⁹⁴ A legmagasabb a 2004. évi, legalacsonyabb a 2008. évi kifizetési arány.

⁹⁵ A forrás mértéke az aktuális törlesztések, a kamat fizetések és az engedélyezések függvényében változott.

⁹⁶ Az 1991-ben nem egészen egymilliárd Ft-ból indult EHA összesen 616 támogatási szerződés alapján 16,4 milliárd Ft hitelt nyújtott 29,4 milliárd Ft beruházáshoz.

millió Ft szolgált az önkormányzati energiahatékonysági projektek előkészítése – energetikai veszteségfeltáró vizsgálatok (auditok) és megvalósíthatósági tanulmányok elkészítése – céljára 2002-2006 között. A támogatott 259 pályázat részére jóváhagyott 384 millió Ft a pályázati keret 85,3%-át, a folyósított 295,4 millió Ft támogatás pedig mindössze a 65,6%-át tette ki⁹⁷.

Az energiaracionalizálási célú támogatási programokhoz 2004-től az NFT keretein belül a KIOP, 2007-től az ÚMFT keretein belül a KEOP célkitűzései alapján meghirdetett pályázati konstrukciók csatlakoztak.

Az NFT 2010-re a megújuló energiaforrások arányának 12%-ra⁹⁸ növelése mellett – a gazdaság energiaigényességére tekintettel – az energiahatékonyság javítását tűzte ki célul. A **KIOP 1.7. „Energiaigazdálkodás környezetbarát fejlesztése”** intézkedés két komponense⁹⁹ által tervezett feladatok a KIOP Program-kiegészítő Dokumentum alapján szűkültek, a támogatandó területek konkrét meghatározása során. A Program-kiegészítő Dokumentumban már nem szerepelt a lakossági megújuló energiaforrás hasznosítását célzó beruházások támogatása és a lakossági energiahatékonysági fejlesztések támogatása. Az intézkedésre előirányzott 6,1 milliárd Ft felhasználásával 25 MW beépített megújuló villamosenergia kapacitást, 50 GWh/év új megújuló kapacitással termelt villamos energiát, valamint 1,11 PJ/év energiahatékonysággal kiváltott éves energiahordozó megtakarítást terveztek. A **beérkezett támogatási igények 287,5%-kal meghaladták a közzétett keretet**, a támogatott 48 pályázatra jóváhagyott 6,6 milliárd Ft pedig annak teljes körű kihasználását jelentette¹⁰⁰. Ez a beérkezett pályázatok számának a 45,3%-a, az igényelt támogatásnak a 37,8%-a volt.

Az önkormányzati és a non-profit szféra, a kis- és középvállalkozások, valamint az állami többségi tulajdonú gazdasági társaságok részére meghirdetett három konstrukció pályázatainak elbírálása során energiahordozó-megtakarítási, megújuló energiaforrás hasznosítási, beruházás gazdaságossági, környezetterhelés csökkentési szempontokat vettek figyelembe¹⁰¹.

Szerződést 44 pályázat esetében kötöttek, ezek műszaki és pénzügyi befejezése 2008 végére megtörtént. A részükre **folyósított 6 milliárd Ft támogatás 22 milliárd Ft beruházás megvalósulását segítette.**

Az ÚMFT a fenntarthatóság feltételeinek biztosítása indikátorai között a gazdaság energiaintenzitásának javítását és a teljes energiafelhasználáson belül a

⁹⁷ A 2006. évi pályázati útmutató szerint a tervezett 1,5 millió dollárból a konstrukció utolsó évében egymillió dollár még rendelkezésre állt.

⁹⁸ ennek aránya akkor 3,6%, az EU átlag 5,7% volt

⁹⁹ „Megújuló energiaforrások felhasználásának növelése” és „Energiahatékonyság növelése”

¹⁰⁰ A KIOP Monitoring Bizottság dokumentumai szerint a költségvetés 10%-os tartalékot biztosított a keretek kihasználása érdekében.

¹⁰¹ Négy indikátor kiszámítását írták elő, az energiahatékonyság javítási pályázatoknál pedig a pályázóknak igazolniuk kellett a beruházás gazdaságosságát, a pénzügyi megtérülési ráta előírt minimum követelményeknek való megfelelést.

megújuló energia részarányának növekedését (2013-ra 14%-ra) tűzte ki célul. A **KEOP két prioritás¹⁰² keretében** 100 milliárd Ft¹⁰³ felhasználásával 2010-re 566 GWh/év, **2015-re 1169 GWh/év** megújuló energiahordozó bázisú villamosenergia termelés (célérték 2010-re 5,4%, 2015-re 6,5% az összes villamosenergia felhasználáson belül), valamint 2010-re 27 PJ/év, 2015-re **41 PJ/év megújuló energiahordozó felhasználás, az energiahatékonyság révén 11 PJ/év energiahordozó megtakarítás elérését tervezte¹⁰⁴.**

A 2007-2008. évi három pályázati kiírásban 23,86 milliárd Ft, 2009-ben nyolc pályázati kiírásban¹⁰⁵ 34 milliárd Ft támogatási keretet hirdettek meg.

A vállalkozások, a költségvetési szervek, valamint a nonprofit szervezetek által egyaránt elérhető konstrukciók pályázatainak elbírálásánál kiemelt szerepet kaptak a beruházások pénzügyi megtérülési mutatói, a fajlagos költségszintek. A projekteknek – előzetes energetikai felmérést feltételező – megvalósíthatósági tanulmányon, emellett energetikai számításokon kellett alapulniuk.

A 2007-2008. években 144 projekt részére **9,6 milliárd Ft** támogatást hagytak jóvá¹⁰⁶, ez a beérkezett pályázatok számának a 46%-a, az igényelt támogatásnak a 45,1%-a volt. A jóváhagyott támogatás a keret 40,2%-os lekötését jelentette¹⁰⁷, amelyből 1,9 milliárd Ft-ot fizettek ki. A 2009. évi konstrukciókra beérkezett, 26,3 milliárd Ft támogatási igényt tartalmazó 348 pályázat az ellenőrzés lezárásakor a feldolgozás és szerződéskötés időszakában volt. Ebből **2009. december 31-ig 3,5 milliárd Ft-ot hagytak jóvá.**

Az Energia Központ által kezelt pályázatok támogatási kereteit, felhasználását és energia megtakarítási adatait a jelentés 3. és 4. számú mellékletei tartalmazzák.

A lakástámogatási pályázati rendszer¹⁰⁸ és az energiapolitikai célkitűzések összehangolásának igénye a támogatási rendszer közérdeklődésre számot tartó eleme volt. A települési önkormányzatok és az egyházak támoga-

¹⁰² KEOP 4. „A megújuló energiaforrás-felhasználás növelése” és az 5. „Hatékonyabb energiafelhasználás” prioritások. Ezek mellett a KEOP 6. „Fenntartható életmód és fogyasztás” prioritás szintén tartalmazott energetikai vonatkozásokat.

¹⁰³ A KEOP 4. és 5. prioritásokra 253,07 millió eurót, illetve 154,37 millió eurót (mintegy 62 illetve 38 milliárd Ft-ot) különítettek el.

¹⁰⁴ A regionális operatív programokban is szerepelt az energiatakarékosság és -hatékonyság, illetve a megújuló energiaforrások felhasználásának növelése.

¹⁰⁵ további három konstrukció előkészítés alatt volt

¹⁰⁶ A beérkezett pályázatok 29,1%-át a teljességi és a jogosultsági szempontoknak való meg nem felelés miatt, 20,8%-át a műszaki, szakmai értékelés alapján utasították el, 4,1%-a visszavonásra került.

¹⁰⁷ 4 pályázó visszalépett, 11 esetben pedig még nem történt meg a szerződéskötés. A 2009 végéig megkötött 129 szerződésben vállalt 6,3 milliárd Ft támogatás a meghirdetett keret terhére 26,4%-os kötelezettségvállalást jelentett.

¹⁰⁸ A lakástámogatási pályázati rendszer működésének szabályait a lakáscélú állami támogatásokról szóló 12/2001. (I. 31.) Korm. rendelet VIII. fejezete tartalmazta.

tásának körében összesen hét különböző támogatási jogcímet nevesítettek¹⁰⁹. Kifejezett energia megtakarítási elvárások ezek közül a 2. Lakóépületek energiatakarékos korszerűsítése, felújítása jogcímhez, ezen belül két energetikai célkitűzéshez – közismert nevén **a panel- és az ÖKO programokhoz – kapcsolódtak.**

A növekvő energiaárak és fűtési költségek elsősorban a kedvezőtlen hőtechnikai jellemzőkkel rendelkező lakóépületekben lakó családokat sújtották. A folyamatosan növekvő energiaárak miatt az energiatakarékosságot, az épületek, illetve a lakások energiafelhasználásának csökkentését célzó beruházások ösztönzése így kiemelt kormányzati feladattá vált.

Az ÖM megrendelésére készített **kutatások, hatáselemzések**¹¹⁰ **tapasztalatait, javaslatait** a pályázati rendszer egyes elemeinek korszerűsítése, a támogatási célok kiterjesztése, az energetikai célkitűzéseinek megalapozása során **hasznosították.** Ezek azonban – megfelelő monitoring mellett is – csak a 2008. évi források terhére meghirdetett pályázati konstrukciókat követően tesztek lehetővé az energia megtakarítási célok számszerűsítését és értékelhetőségét. A tanulmányok tapasztalatai **hozzájárultak ZBR** keretében 2009-ben meghirdetett pályázatok **energetikai követelményeinek meghatározásához is,** a lakásszektor egészét érintő energiatakarékossági támogatások integrált működésének irányába való elmozdulás azonban az ellenőrzött időszakban még nem következett be¹¹¹.

A panel- és ÖKO programokra 2001-2009 között odaítélt 53 milliárd Ft támogatási keret 160 milliárd Ft összköltségű korszerűsítési, felújítási munkák elvégzésére nyújt lehetőséget. Ebből a támogatási szerződéssel rendelkező 3484 pályázat 165 ezer lakást érintett és 32,7 milliárd Ft támogatást jelentett.

A pályázatokban vállalt kötelezettségek megvalósítása – részben a konstrukciók utófinanszírozásos jellege következtében – több évre elhúzódott, így a vizsgált időszakban indított konstrukciók pályázatai még nem zárultak le. A 2008. évi források terhére megítélt támogatásoknak mindössze a 12,7%-ára kötötték meg a támogatási szerződést, s ennek alig több mint egyötödét – az összes támogatás

¹⁰⁹ A támogatás jogcímei az alábbiak voltak: 1. Bérlakás-állomány növelése; 2. Lakóépületek energiatakarékos korszerűsítése, felújítása; 3. Városrehabilitációs program; 4. Közművesített építési telkek kialakítása; 5. Lakhatást szolgáló egyházi ingatlanok korszerűsítése, felújítása; 6. Egycsatornás gyűjtő kémények (termofor kémények) felújítási programja; 7. Lakbértámogatás.

¹¹⁰ 2002-ben az Energiamegtakarítási és Épületfelújítási megfontolások az új tízéves lakáskonceptió kialakításához, 2005-ben az épületek egészének hőtechnikai javítását jellemző felújítások célszerűtlenségéhez, 2007-ben a támogatások energiamegtakarítási szempontok szerinti differenciált ösztönzéséhez, 2008-ban az energiatakarékos épületek követelményrendszerének érvényesíthetőségéhez kapcsolódó tanulmányok készültek.

¹¹¹ A lakásszektorra érintő energetikai támogatások feltételeinek egységesítésére a ZBR keretében esély mutatkozik azzal, hogy a lakásállomány különböző elemei – ideértve a magánszemélyek újabb építésű, illetve az új lakóingatlanok építését is – az energia megtakarítás igazolása esetén azonos elvek mentén válhatnak támogathatóvá.

2,5%-át – vették igénybe a támogatottak¹¹². A pénzügyileg befejezett beruházások a teljes támogatási keret 1%-át fedik le, amely a szerződött pályázatok 3,3%-ának a megvalósulását jelenti.

Az energiaracionalizálási célú pályázati konstrukciók főbb jellemzőit a jelentés 4. számú függeléke tartalmazza.

A megújuló energiaforrások felhasználásának ösztönzésére a NEP, a KIOP és a KEOP intézkedések keretében egyaránt jelentős figyelmet fordítottak. E célok a 2009. év végéig megítélt támogatásoknak a 23,8%-át, a 65,2%-át, illetve a 65,9%-át tették ki. A panel- és az ÖKO programok pályázatainál azonban a 2008-as pályázati felhívások megjelenéséig nem kezelték és nem értékelték külön a megújuló energiák szerepét.

A NEP keretében elsősorban lakosság által preferált a napenergiát és geotermikus energiát, a KIOP keretében a szélenergiát, a biogáz és a geotermikus energia hasznosítását támogatták, a KEOP pályázatoknál a legjelentősebb a biogáz, a szilárd biomassza és a geotermikus energia támogatása volt.

Az energia megtakarítási célú támogatások mellett a vizsgált időszak egésze alatt működtek **egyéb** olyan **támogatási konstrukciók** is, amelyeknek **elsődleges célja nem az energia felhasználás csökkentése volt**, de **közvetett módon**, az alkalmazott korszerűbb épületszerkezeti anyagok és épületgépészeti megoldások révén, **hozzájárultak az épített környezet energiaigényességének csökkenéséhez.**

Ezek közé tartoztak a nagyvárosok lakóépülettömb felújítási és a lakhatást szolgáló egyházi ingatlanok korszerűsítési, felújítási programjai, valamint a város rehabilitáció és az önkormányzati bérlakásépítés támogatásai is. Az önkormányzatok energiaracionalizálási céljait hazai decentralizált döntési jogkörű területfejlesztési források (TEKI, CÉDE, LEKI) is segítették, azonban ezek felhasználási jogcímei és pályázati feltételei 2008 előtt nem közvetítettek energia megtakarítási elvárásokat a támogatottak felé.

Az Energia Központ megbízásából készült **tanulmány**¹¹³ 2008-ban feltárta a – különböző tárcák által meghirdetett – pályázati lehetőségeket, **rámutatott a párhuzamosságokra, a lefedetlen területekre és az intézményrendszer összetettségére**¹¹⁴. Javaslatait három, egymásra épülő szinten (szemléltetformálás, a támogatási célok és feltételek, intézményrendszer) fogalmazta

¹¹² az ÉMI 2009. november 30-án lezárt adatszolgáltatása szerint

¹¹³ „Tanulmány a hazai és Uniós támogatási rendszerek energiapolitikai szempontú összehangolásáról az Energia Központ részére” 2008. december 10 (készítette: Nemzetközi Bankárképző Központ Zrt.).

¹¹⁴ A tanulmány szerint a pályázati rendszerben szakmai felügyelet szempontjából öt minisztérium – a KHEM, az ÖM, a KvVM, az NFGM és az FVM –, valamint a fejlesztéspolitikát képviselő NFÜ, továbbá szakmai szervezatként az Energia Hivatal is megjelenik, finanszírozóként pedig a Magyar Fejlesztési Bank. „Mindez kifejezi az energiapolitikai célok fontosságát, ugyanakkor rendkívül összetetté teszik a támogatási, finanszírozási rendszert” állapította meg.

meg. A megfogalmazott **javaslatokra** azonban konkrét, **dokumentált intézkedések nem történtek.**

Az 1107/1999. (X. 8.) Korm. határozat végrehajtása érdekében a 2000-ben létrehozott Energia Központ¹¹⁵ az Energiatakarékossági Program, és a Cselekvési Program végrehajtásához kapcsolódó további támogatások kezelésén túl közreműködő szervi feladatokat látott el a KIOP 1.7. intézkedés, valamint a KEOP 4. és 5. prioritás vonatkozásában.

A feladatok konkrét meghatározását a minisztériumokkal (GKM, KHEM, KvVM), a KIOP és a KEOP Irányító Hatósággal évente kötött – gyakran év közben is módosított – közhasznúsági és egyéb feladat-ellátási szerződések tartalmazták. Ebben állapodtak meg a feladatok ellátásához szükséges támogatás összegéről is¹¹⁶.

A sokszereplős megbízási rendszer, a feladatok és a hozzá kapcsolódó finanszírozás évenkénti meghatározása, azok rendszeres módosításai nem segítették a támogatási rendszer végrehajtásának tervezhetőségét és kiszámíthatóságát.

A beérkezett pályázatok formai és tartalmi ellenőrzését, valamint döntésre előkészítését az Energia Központ, bírálatait az e célra alakult bizottságok¹¹⁷ végezték. Az előzetes értékelés alapján a döntési javaslat megtétele a bizottságok feladata volt a döntésre jogosult keretgazdák, illetve a KIOP és a KEOP Irányító Hatóság részére. **Az** 1031/2000. (IV. 7.) Korm. határozat 4. pontja alapján létrehozott **ETB** – ügyrendje szerint – az ellenőrzött időszakban a pályázatok elbírálásához kapcsolódó véleményező és javaslattevő feladatokon túl, **a kormányhatározatban előírt** – a különböző, nemzetközi támogatással folyó energiatakarékossági és klímavédelmi programok működtetésében, felügyeletében – **koordinációs szerepkört**¹¹⁸ **nem töltött be.**

¹¹⁵ A szervezet a GKM, majd a KHEM háttérszervezeteként energia ügynökségi, információszolgáltatási, statisztikai, adatgyűjtési, adatbanki, környezetvédelmi, valamint tanácsadási, tanulmány- és prognózis-készítési feladatokat látott el.

¹¹⁶ A KIOP és a KEOP programokhoz kapcsolódó támogatások folyósítása 2007-től teljesítmény alapú finanszírozás alapján történik, alapidj, átalánydíj, valamint sikerdíj formájában. A NEP pályázatkezelési feladatok vonatkozásában 2007-től a pályázatok számától függő – de maximált végösszegű – normatív finanszírozást alkalmaztak.

¹¹⁷ NEP, EHA, UNDP/GEF esetén az ETB, a KIOP Projekt Kiválasztási Bizottság, valamint a KEOP Bíráló Bizottság

¹¹⁸ az 1031/2000. (IV. 7.) Korm. határozat szerint „Az Energiatakarékossági Tárcaközi Bizottság a hazai energiatakarékossági programok irányítása mellett koordinációs szerepet lát el a különböző, nemzetközi támogatással folyó energiatakarékossági és klímavédelmi programok működtetésében, felügyeletében”

A panel- és az ÖKO programok pályázatainak lebonyolítója – az ÖM-el kötött közhasznú szerződés alapján – **az ÉMI volt**. A feladatellátás szervezeti keretei e területen is folyamatosan változtak¹¹⁹.

A pályázatkezelés rendjét a kormányrendeletben, és miniszteri utasításokban szabályozták¹²⁰.

A szabályozások előírták az előirányzatok felhasználása elvi és módszertani szabályainak kidolgozását, az előirányzatok felhasználásának ütemezését, a pénzügyi keretek felhasználásával kapcsolatos féléves, éves pénzügyi beszámolók, értékelések összeállítását, azonban az előirányzatok felhasználását pályázati programonkénti bontásban nem követték. A pályázatkezelés paramétereit és szakaszait reprezentáló pénzügyi mutatók mellett az egyes támogatási konstrukciónként nyilvántartandó sajátos műszaki adatok, információk tartalmáról nem rendelkeztek. A pályázatok szakmai tartalmának részletes meghatározására, ezen belül az elvárt energia megtakarításokra, az azt megalapozó felújítások, korszerűsítések naturális számbavételére 2008-ig egyáltalán nem került sor. Az energia megtakarításokról 2008-tól kezdődően is mindössze egy naturális mérőszámot, a pályázati anyagban számított megtakarítás GJ-ban kifejezett összértékét tartják nyilván. Arról, hogy e számított megtakarításokat milyen konkrét épületenergetikai korszerűsítési munkálatok (nyílászáró csere, homlokzatszigetelés, fűtésrendszer korszerűsítés) eredményeként kívánták elérni, nem készült összegzés, erre vonatkozó elvárásokat a pályázati rendszer lebonyolításában közreműködő szervezetek számára sem határoztak meg¹²¹.

2.4. **A pályázatok pénzügyi ellenőrzési és monitoring rendszerre**

A támogatások pénzügyi elszámolása a NEP pályázatok esetén jellemzően egy végső kifizetéssel, a KIOP és a KEOP projekteknél az előrehaladási jelentések alapján a pénzügyi és a műszaki teljesítést követően történt. A projektek életciklusában az ellenőrzéseket kockázatelemzés alapján, a NEP eljárásrendje szerint előzetes, közbeni és utólagos ellenőrzések, a KIOP és a KEOP eljárásrendjében előzetes, közbeni, záró és utólagos ellenőrzések keretében végezték.

A NEP éves költségterveiben tervezett ellenőrzéseknek átlagosan a 80%-át hajtották végre, ezek 5%-ánál fordult elő szabálytalanság és 0,5%-ánál – 2 millió Ft összegben – jogtalan támogatás igénybevételt is megállapítottak. A KIOP projektek végrehajtott ellenőrzései a projektek előrehaladottságának állapota miatt je-

¹¹⁹ 2003. április 16-ig a GM, 2005. január 31-ig a BM, 2007. december 22-ig a regionális fejlesztésért és felzárkóztatásért felelős tárca nélküli miniszter, 2007. december 23-tól az ÖTM, 2008. május 15-től az ÖM volt (lett) a pályázati keretek előirányzatainak felhasználásáért felelős tárca. Ezzel egyidejűleg az egyes minisztériumokon belül is folyamatosan átalakult a feladatot ellátó szakterület, jelenleg az ÖM-ben az Önkormányzati és Lakásügyi Szakállamtitkárság Lakásügyi Főosztálya látja el a lakástámogatási előirányzatok kezelésének irányítási feladatait.

¹²⁰ a 10/2001. (IV. 11.) GM utasítás, a 3/2003.(BK. 2.) BM utasítás, a 7/2006. (BK. 23.) ÖTM utasítás

¹²¹ Az ÖM Lakásügyi Főosztályának véleménye szerint a pályázatok műszaki tartalmának sokrétűsége (2008-ban 27 tárgykör) akadályozza az összegzést.

lentősen elmaradtak a tervezettől¹²². A KEOP 2008-2009. évi ellenőrzési tervét 93,6%-ban végrehajtották. A szabálytalansági nyilvántartások szerint a KIOP esetében 15, a KEOP esetében öt projekttel kapcsolatban merült fel a szabálytalanság gyanúja, KIOP projektnél 123,4 millió Ft, a KEOP projektnél 42,3 millió Ft megítélt támogatást érintett.

Az energiaracionalizálást célzó pályázati konstrukciók mindegyikénél **előírták a projektek kötelező fenntartási idejét**, amelyre – különböző módon – kötelező volt a monitoring és nyomon követési rendszer működtetése.

A NEP támogatási szerződések szerint a beruházásokat a pénzügyi zárást követő öt évig kell fenntartani és működtetni. Éves jelentések hiányában a **fenntartási időszak monitoringja** azonban **nem működött**. Az adatok bekérését az öt éves fenntartási időszak végén tervezték, amely a 2003-2004-es pályázatok vonatkozásában kezdődött el.

A KIOP és a KEOP programoknál kedvezményezetteknek a megvalósítás időszakában projekt előrehaladási jelentést és zárójelentést, a fenntartási időszakban fenntartási jelentést és nyomon követési-zárójelentést kell benyújtaniuk. A jelentések adatai az EMIR rendszerben kerülnek rögzítésre, melynek szakmai felügyeletéről, folyamatos és biztonságos üzemeltetéséről, valamint továbbfejlesztéséről a jogszabály alapján az NFÜ gondoskodik. Működtetésében és fejlesztésében a közreműködői feladatok ellátására kötött szerződések alapján részt vesz az Energia Központ is.

A NEP vizsgált időszak elején megjelent pályázati kiírásaiban közzétették a – támogatások felhasználásának céljaként – nemzetgazdasági szinten tervezett energiamegtakarítási adatokat¹²³, és ezekhez igazodott az elbírálás szempontrendszere¹²⁴ is. A pályázatok adatai és az e célra kialakított értékelési módszertan alapján az elbírálás során számított várható energiamegtakarítás a 2004. évi pályázatoknál 347,79 TJ/év, a 2006. éviéknél 91,6 TJ/év volt, ami a pályázati kiírásokban tervezettnek a 31,6%-át, illetve a 41,1%-át jelentette. **A 2007-2009 évek pályázati kiírásaiban tervezett energiamegtakarítás, környezeti terheléscsökkentés adatok nem szerepeltek**, a pályázók részére ehhez kapcsolódóan gazdaságossági és/vagy hatékonysági feltételeket nem határoztak meg, azok csak becslések alapján álltak rendelkezésre¹²⁵. A becsült várható energia megtakarítás a 2007. évi pályázatoknál 239,1 TJ/év, a 2008. éviéknél 270,7 TJ/év¹²⁶ volt.

¹²² Az ellenőrzött időszakban az éves költségtervekben szereplő ellenőrzéseknek a harmadrésze valósult meg, de a végrehajtás a 2007-2009. években már 88,7%-os volt.

¹²³ 2004-ben 1100 TJ/év, 2006-ban 223 TJ/év volt. A támogatásokkal elérni tervezett környezeti terheléscsökkenés a pályázati kiírásokban nem szerepelt.

¹²⁴ Fogyasztói és a nemzetgazdasági szintű energiahordozó-megtakarítás nagysága és realitása, a környezetterhelés csökkentés hatékonysága, valamint az állami támogatás egységére jutó nemzeti szintű energia megtakarítás.

¹²⁵ Lakásonként és műszaki tartalom alapján becsülték a tervezett energiaköltség megtakarítást, az energia megtakarítást, és a káros anyag kibocsátás csökkenését.

¹²⁶ A 2009. évi adatok a helyszíni ellenőrzés lezárásakor még nem álltak rendelkezésre.

Egymillió Ft központi támogatással a NEP pályázati kiírások szerint 210-431 GJ/év, egymillió Ft beruházási értékre vetítve 70-129 GJ/év energia megtakarítás elérését tervezték. A pályázatok adatai alapján 92-333 GJ/év, illetve 18-64 GJ/év realizálódhat.

A KIOP és a KEOP pályázati kiírásokban nem tették közzé az operatív programokban meghatározott célkitűzések adott konstrukciókra lebontott célértékeit. Az elbírálás szempontjai között szerepelt a környezet-terhelés csökkentés hatékonysága, valamint az állami támogatás egységére jutó nemzeti szintű energia megtakarítás (KIOP), illetve vizsgálták a projekt illeszkedését az akcióterv céljaihoz (KEOP).

A KIOP pályázati adatlapokon a Program-kiegészítő Dokumentumban meghatározott célértékekkel összhangban szerepeltek a projekt eredményeit számszerűsítő mutatók. A KEOP pályázati adatlapok és a kapcsolódó energetikai melléklet a projekt jellegének megfelelően tartalmazta a konkrét célkitűzéseket.

A KIOP összesített adatai szerint a kedvezményezettek által **vállalt** monitoring és értékelési **mutatók a kitűzött célértéknek** a beépített megújuló villamosenergia kapacitásnál a 88,4%-át, az új megújuló kapacitással termelt villamos energiánál a 122,6%-át, **az energiahatékonysággal kiváltott éves energiahordozó-megtakarításnál a 114,6%-át teszik ki**¹²⁷. A **KEOP intézkedések várható eredményeit mutató**, EMIR rendszerben rögzített **monitoring indikátorok adatait azonban a helyszíni ellenőrzés lezárásáig még nem tudták előállítani**, mivel erre a rendszer nem biztosított lehetőséget. Emiatt nem lehetett értékelni azok viszonyát az akciótervekben kitűzött célokhoz.

A panel- és ÖKO programok **lakástámogatási pályázati tevékenységének szabályozottságát**, monitoring eljárását az **ÁSZ mellett az ÖM Ellenőrzési Főosztálya** legutóbb 2009-ben **ellenőrizte**¹²⁸. Az **ÖM** a megállapításai során külön **kiemelte a panelprogram műszaki, biztonsági követelményeit érvényesítő kontrollrendszer továbbfejlesztésének szükségességét**. Ennek keretében az ellenőrzés több olyan javaslatot is tett, amely a támogatási rendszer működésének hatékonyságát, átláthatóságát, monitoring rendszerének működését szolgálta. A projektek monitoring eljárása során **az energia megtakarítást úgy számították, hogy amennyiben a támogatási szerződésben megjelölt feladat** az abban részletezett műszaki tartalom – vagy azt helyettesítő, de egyedi eszközönként, kiviteli eljárásonként

¹²⁷ Végleges adatok a beruházások megvalósulását követő egy éves adatszolgáltatás után számíthatók.

¹²⁸ Az ÁSZ 0908 sz. jelentése a Lakástámogatási rendszer hatékonyságának ellenőrzéséről. A 2009. április 27-én közzétett jelentés – többek között – a pályázati típusú támogatások lebonyolításának ütemezett, átlátható és dokumentált végrehajtását, valamint a programok hasznosításának rendszeres értékelését javasolta. Az ÖM Ellenőrzési Főosztálya 2009. szeptember 21-november 27. között az iparosított technológiával épült lakóépületek pályázati rendszerű támogatásai 2008. évi pénzügyi lebonyolítási rendjét vizsgálta, a pályázati támogatások közül az Állami Támogatású Bérlakás Program, a Lakóépületek és Környezetük Felújításának Támogatása, a Lakbértámogatás és az Egyéb lakástámogatások fejezeti kezelésű előirányzatait érintették.

legalább az eredeti számításoknak megfelelő energetikai jellemzők mellett – **valósult meg, akkor a pályázatban számított energia megtakarítás is teljesült.**

3. A TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZATOK ENERGIAGAZDÁLKODÁSA

3.1. Az önkormányzatok energiagazdálkodási feladatainak szabályozása

Az Ötv. 8. § (1) bekezdése szerint a **települési önkormányzat feladata különösen a helyi energiaszolgáltatásban való közreműködés.** Ennek tartalmát, mértékét és módját a törvény alapján¹²⁹, a lakossági igények és az anyagi lehetőségek függvényében az önkormányzat maga határozza meg. Az Ötv. 8. § (4) bekezdése alapján **ugyanakkor** a települési önkormányzat **köteles gondoskodni a közvilágításról** (részletesen a 3.3 pontban).

Míg a közvilágítás feladatellátásának részletszabályait 2008. december 31-ig a 11/1985. (XI. 30.) IpM rendelet szabályozta, addig a települési önkormányzatok helyi energiaszolgáltatásban való közreműködésének területeire és tartalmára (a távhőszolgáltatás kivételével) az ágazati jogszabályok nem tartalmaztak előírást, és nem határozták meg a Kvt-ben előírt¹³⁰ települési környezetvédelmi program részét képező energiagazdálkodási feladatokkal kapcsolatos elvárásokat sem. Így **az önkormányzatok nem kaptak szakmai útmutatást feladatuk tartalmának, mértékének és módjának helyi szintű szabályozásához**, illetve annak egységes értelmezéséhez¹³¹.

A KHEM nem kezdeményezett intézkedéseket¹³² az önkormányzatok helyi energiaszolgáltatásban való közreműködésének, valamint az energiagazdálkodással összefüggésben ellátott feladatainak tartalmi meghatározására, annak értelmezésére.

A KHEM 2009. november 26-i álláspontja szerint „Az önkormányzatok feladatait az Ötv. tartalmazza és a KHEM-nek nincs jogköre az önkormányzatok felé utasításokat megfogalmazni”.

Az ÖM 2010. február 16-án kelt levele szerint „a helyi önkormányzatokért felelős miniszter – a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 96. § c) pontja alapján – a helyi önkormányzatok feladatát és hatáskörét érintő jogszabályok, állami irányítás egyéb jogi eszközei és egyedi állami döntések tervezeteinek előkészítésében csupán

¹²⁹ az Ötv. 8. § (2) bekezdése szerint

¹³⁰ Kvt. 46. § (1) bekezdés b) pontja és a 48/E. § (1) bekezdés i) pontja alapján

¹³¹ Az egyes feladat- és hatáskörök önkormányzatokhoz történő telepítését – az Ötv. keret jellegű szabályozásán túl – az ágazati törvények végzik.

¹³² A közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter – mint a 133/2008. (V. 14.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdésnek b) pontja alapján a Kormány energiapolitikáért felelős tagja – feladata a rendelet 2. § b) pontja és a 3. § (2) bekezdése alapján az energia ügyekkel kapcsolatos jogszabályok előkészítése, továbbá az energiapolitika területén a Kormány felé javaslattevő szerepet tölt be.

közreműködik. Az elsődleges jogalkotási felelősség az adott ágazatot irányító tárcát érinti.”

Az ÖM álláspontjával az ÁSZ annyiban egyetért, hogy az önkormányzatok energiaszolgáltatásban való közreműködését megalapozó ágazati szakmai jogszabályok megalkotásának kezdeményezése a szaktárca feladata.

Az útmutatások hiányában a vizsgált 38 önkormányzatnak csak 57,9%-a – az Ötv. 8. § (1) bekezdésében foglaltakra alapozva – szabályozta helyi önkormányzati rendelettel a helyi energiaszolgáltatásban való közreműködését, amely többféle dokumentumban – az önkormányzat adott időszakra vonatkozó gazdasági programjában, nagyobb települések esetében az integrált városfejlesztési stratégiájában, szervezeti és működési szabályzatában – jelent meg. A szabályozások közös vonása volt, hogy a közreműködés konkrét területeit nem részletezték, és a gazdasági programokban (stratégiákban) megjelölt feladatokat – indokoltságuk ellenére – nem kapcsolták össze a szervezeti működési szabályzatokban, valamint erre alapozottan a hivatali ügyrendekben foglaltakkal.

A Kvt. 1995. évi megalkotása óta – annak 46. § (1) bekezdés b) pontja szerint – a települési önkormányzatnak önálló települési környezetvédelmi programot kell kidolgoznia, amelynek – a 48/E. § (1) bekezdés i) pontja alapján¹³³ – tartalmaznia kell az energiagazdálkodással kapcsolatos feladatokat és előírásokat is. Ennek megfelelően a vizsgált önkormányzatok 78,9%-a (30) készített környezetvédelmi programot, amelyek 86,7%-a tartalmazott energiagazdálkodással kapcsolatos helyi feladatokat és előírásokat.

A környezetvédelmi program összeállítását jellemzően a kisebb települések önkormányzatai – Erk, Hosszúpályi, Kistelek, Bóly, Kisigmánd, Teleki – mulasztották el, de nem készült ilyen dokumentum Mezőkövesd és Mohács városokban sem.

Az elkészült környezetvédelmi programok fele részletezte a település hosszú távú energiagazdálkodási elképzeléseit, 28,9%-a pedig megjelölte a helyi energiagazdálkodási célok megvalósításához szükséges beavatkozási területeket is.

A beavatkozási területeket megjelölő 11 önkormányzat¹³⁴ mindegyike fontosnak tartotta a meglévő energia ellátó rendszereinek felülvizsgálatát, azok fejlesztését, korszerűsítését, és környezettudatos átalakítását. Ez utóbbi a megújuló energiák (termálvíz, nap- és szélenergia, biomassa) önkormányzati területen való hasznosításának lehetőségeit kívánta az elemzések középpontjába állítani. A környezetvédelmi programokban szerepelt a lakosság tudatos energiatakarékos ságra való ösztönzése is.

¹³³ A környezetvédelmi program készítésének kötelezettségét és annak tartalmát 1995. június 22-től 2008. december 27-ig a Kvt. 47. § (1) bekezdés h) pontja a jelenlegi szabályozással azonos módon tartalmazta.

¹³⁴ Zalaszentbalázs, Szeged, Tolna, Somberek, Tata, Gyula, Mosonszolnok, Siófok, Balmaújváros, Szentlászló, Gyöngyös

A tervezett **fejlesztések megvalósításának forrásait**, ezen belül a reálisan elérhető támogatási lehetőségeket azonban mindössze **az önkormányzatok 10,5%-a** (Szeged, Kisigmánd, Tata, Oroszlány) **mérte fel**. Az adott ellátási területen működő **energiaszolgáltatókkal való együttműködés tartalmát**, kereteit, rendjét **az önkormányzatok** mindössze **5,3%-a** (Szeged, Kisigmánd) **határozta meg**.

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény 8. § (1) bekezdés f) pontja alapján a **településfejlesztési és rendezési tervek, helyi építési szabályzatok** kidolgozásakor az önkormányzatok **84,2%-a figyelembe vette a település energiaellátását befolyásoló körülményeket**.

Az ellenőrzött önkormányzatok 31,6%-ának¹³⁵ területén működött **távhőszolgáltatás**. A Tszt-ben előírt **szabályozási kötelezettségeiknek az önkormányzatok eleget tettek**, a képviselő-testületek rendeletet alkotottak a távhőszolgáltatás helyi szabályairól, a távhőszolgáltató és a felhasználó közötti jogviszony részleteiről.

Az önkormányzati rendeletek rögzítették a távhőszolgáltatás szüneteltetésének feltételeit, valamint – egy települést kivéve – részletezték a felhasználók korlátozásának feltételeit, a korlátozás szabályait, sorrendjét, a távhőszolgáltató korlátozással kapcsolatos jogait és kötelezettségeit. Az önkormányzatok háromnegyede meghatározta a távhőigénnyel jelentkező felhasználási hely tulajdonosától kérhető csatlakozási díj összegét, a kiemelt környezetvédelmi, területfejlesztési szempontokkal alátámasztott távhőszolgáltatás fejlesztési területeket.

A helyi rendeletekben a távhőszolgáltatással érintett **önkormányzatok mindegyike** – a Tszt. előírásainak megfelelően – **meghatározta a mérés helyére és a mérés szerinti elszámolásra, a díjalkalmazásra vonatkozó előírásokat**. Az önkormányzatok fele (Hajdúszoboszló, Kistelek, Pécs, Oroszlány, Mezőkövesd, Mohács) ugyanakkor az árak megállapítása előtt nem biztosította a képviselő-testület számára a fogyasztóvédelmi hatóság és a felhasználói érdekképviselők véleményének megismerését. A szolgáltató hőközpont megszűnésének, az azt kiváltó berendezések létesítésének feltételeit az érintett önkormányzatok 58,3%-a (hét önkormányzat) szabályozta. A helyi rendeletekkel szabályozott **ármegállapítás** – a távhőszolgáltatást fenntartó vizsgált önkormányzatoknál – **minden esetben megfelelt az árak megállapításáról szóló 1990. évi LXXXVII. törvény előírásainak**.

Az **iparosított technológiával épült lakóépületek energiatakarékos korszerűsítésének, felújításának támogatására** vonatkozó pályázati feltételek 2007 végéig¹³⁶ **előírták, hogy** a központi támogatáshoz való hozzájárulás **feltétele a települési önkormányzatok hozzájárulása**.

¹³⁵ Százhalombatta, Hajdúszoboszló, Kistelek, Szeged, Pécs, Tata, Siófok, Oroszlány, Mezőkövesd, Mohács, Szekszárd, Gyöngyös

¹³⁶ A pályázati feltételek 2008-tól már nem írták elő az önkormányzatok hozzájárulását.

A vizsgált önkormányzatok egyharmada működtetett helyi rendelettel szabályozott támogatási pályázati rendszert, anyagi lehetőségeik függvényében (Százhalombatta, IX. kerület, Hajdúszoboszló, Mórahalom, Szeged, Pécs, Tata, Gyula, Siófok, Oroszlány, Mohács, Szekszárd, Gyöngyös). Az önkormányzatok rendeletben foglalt **előírásai a lakástámogatási rendszer szabályaival**¹³⁷, az évente megjelent **pályázati célkitűzésekkel és feltételekkel összhangban voltak**. A pályázó lakóközösségek számára megítélt központi támogatások igénybevételének feltételül szabott önkormányzati források kilenc önkormányzatnál teljes egészében, három önkormányzatnál (Pécs, Oroszlány, Gyöngyös) csak részben biztosítottak fedezetet a lakóközösségi igények támogatására, egy önkormányzatnál (Mórahalom) pedig – a vizsgált időszakban – a lakosság nem kezdeményezte a támogatás igénybevételét. Kistélek önkormányzata ugyan nem nyújtott helyi forrásokat a központi pályázatokhoz, de – élve a 2008. évtől biztosított lehetőséggel – a társasházak önálló pályázatainak lebonyolításához és projekt ügyintézéséhez a lakóközösségek számára segítséget adott.

Az ellenőrzött időszakban a vizsgált **települések lakásállományának energiatakarékos homlokzati felújítását**, hőszigetelési és fűtés korszerűsítési munkálatait a különböző támogatási konstrukciók keretében mintegy 9,6 milliárd Ft-tal **támogatta a központi költségvetés**. E támogatások révén több mint 48 500 lakás energetikai megújítására került sor. Az ellenőrzött körben legnagyobb arányú rekonstrukciók Szeged, Pécs, Százhalombatta, Szekszárd, Tata városokban történtek.

Szegeden a közgyűlés az iparosított technológiával épült lakóépületekre vonatkozóan külön felújítási programot fogadott el, amelyben állapotfelmérésre alapozva határozta meg az önkormányzat 2005-2010 közötti időszakra vonatkozó közreműködésének feladatait, az energiatakarékos céltű korszakosítás várható önkormányzati forrásigényét. A város 2004-2009 között közel 5,4 milliárd Ft-ot szánt e célra, amelynek révén 533 lakóépület 20 072 lakásának korszerűsítésére került sor. A panelprogramon kívül kiemelt figyelmet fordítottak a társasházak gyűjtőkéményeinek állapotára is, és 2004-2006 között 17,8 millió Ft állami támogatással, 10,1 millió Ft önkormányzati saját forrás bevonásával 13 lakóépület 3770 lakásának műszakilag elavult füstgázvezető rendszerét újították fel. A távfűtő hálózatok korszerűsítése a helyi hőszolgáltató vállalat szervezésében történt, amelynek során a távhőszolgáltatás szabályozhatósága, a költségmegosztók alapján történő elszámolás érdekében termosztatikus radiátor szelepek és párolgós költségmegosztó beépítésére került sor. A beruházás 507 millió Ft-os összköltségéből 473 millió Ft-ot a hőszolgáltató finanszírozott, a különbözet lakossági önerő volt.

Pécsett a vizsgált időszakban 2,5 milliárd Ft költségvetési támogatást használtak fel a panelprogram céljaira, itt 618 lakóépület 17 679 lakása újult meg az energia megtakarítást célzó korszerűsítés eredményeként. A távhővel ellátott épületek hő-fogyasztásának szabályozására szolgáló programot 17 lakóépület 413 lakását érintően támogatta az önkormányzat.

További jelentős panelfelújítások történtek Szekszárdon, ahol az iparosított technológiával készült 6546 lakás közül 4040-et korszerűsítettek, illetve Százhalom-

¹³⁷ 12/2001. (I. 31.) Korm. rendelet VIII. fejezete

battán, ahol 2707, valamint Tatán, ahol 2063 lakás energetikai rendszerének felújítására került sor.

Az iparosított technológiával épült lakások felújításának támogatása mellett a **hagyományos építésű lakóingatlanok támogatására a vizsgált önkormányzatok 7,6%-a** (Tata, Százhalombatta, IX. kerület) **vállalkozott**.

Tata 2007-ben a NEP keretében meghirdetett programban indulókat oly módon támogatta, hogy 50 családi ház pályázatának elkészítési költségeit finanszírozta, 2008-ban 44, 2009-ben pedig 13 pályázónak biztosított átlagosan 226, illetve 230 ezer Ft összegű vissza nem térítendő támogatást.

Százhalombattán a magántulajdonú családi házak energetikai célokkal összekapcsolt felújítását 94 millió Ft-tal támogatta az önkormányzat, amely 364 érintett családi ház esetében 258 ezer Ft átlagos hozzájárulást jelentett.

A Főváros IX. kerületében az önkormányzat lakástámogatási célokra 2004-2009 között összesen 705 millió Ft saját forrást tervezett, amelyből a homlokzatfelújítás mellett a közös tulajdonú közüzemi vezetékek (gáz, víz, csatorna, villany) cseréjét vagy felújítását, a központi fűtési rendszer korszerűsítését, a panel épületek esetében panelhézag szigetelését, a tető és kémények felújítását is támogatták. A városfejlesztés kiemelt része volt a kerületi ingatlanállomány tömb rehabilitációja is. Az önkormányzat kimutatása szerint az önkormányzati tulajdonú lakóépületek felújítására a Fővárosi Önkormányzat rehabilitációs felújítási programjához kapcsolódva 1996-tól 2008-ig összesen 9,8 milliárd Ft támogatást nyertek el és a rehabilitációra 27,2 milliárd Ft-ot költöttek.

3.2. A feladatellátás szervezeti háttere

Az ellenőrzött önkormányzatok **az** általuk felhasznált **energia** beszerzésének, mérésének, **ellenőrzésének szervezeti és személyi feltételeit differenciált módon alakították ki**. A felhasznált **energia** beszerzésének, **felhasználásának és mérésének figyelemmel kíséréséről** csak **az ellenőrzöttek fele**, míg az ehhez párosuló ellenőrzési kötelezettség szervezeti és személyi feltételeiről a vizsgált önkormányzatok 44,8%-a **gondoskodott**.

Az ellenőrzött önkormányzatok mindössze 7,6%-a (Pécs, Szekszárd, Gyöngyös) **foglalkoztatott önálló energetikust, 7,6%-a** (Tata, Oroszlány, Mohács) **kizárólag külső szervezetet bízott meg** az energiagazdálkodás önkormányzati szintű feladatainak ellátásával. A szervezeti és személyi feltételek biztosítása az ellenőrzöttek **57,9%-ánál** a polgármesteri hivatalokon belül, **egyéb feladatokhoz kapcsolt módon valósult meg**. A kapcsolt munkakörök kialakítása – a feladatok nagyságrendjére tekintettel – a községekben vált jellemzővé.

Az energetikai feladatokat jegyzői irányítás mellett a műszaki és településüzemeltetési – vagy a gazdasági – ügyintézők feladatköréhez kapcsolták anélkül, hogy az ellátandó feladatokat akár a szervezeti egység, akár az érintettek munkaköri leírásában részletesen meghatározták volna. Hernád, Ostffyasszonyfa és Bóly községek önkormányzatainál az energiagazdálkodás érdemi feladatait a polgármester irányította és koordinálta. A bolyi, műszaki alapképzésű polgármester elhívatottsága nagyban hozzájárult a település önkormányzati intézményeiben kialakított teljesen automatizált geotermikus fűtési rendszer megvalósí-

tásához. Két településen (Mohács, Bóly) a polgármesteri hivatalt többcélú kistérségi társulás által foglalkoztatott energetikus is segítette a munkában.

Az önkormányzatra háruló **energiagazdálkodási feladatok ellátásában a hivatali dolgozók mellett** az önkormányzatok 26,9%-ánál **szakértő szervezetek is szerephez jutottak**.

Ezek 60%-ánál (Százhalombatta, Tata, Gyula, Siófok, Oroszlány, Balmazújváros) a külső szervezetekkel kötött szerződéses megállapodások részletesen tartalmazzák az ellátandó feladatokat. Mórahalom, Szeged, Kisigmánd, Mezőkövesd azonban nem határozta meg konkrétan a megbízott kötelezettségeit.

Az ellenőrzés tapasztalatai szerint azonban még az **energetikust foglalkoztató önkormányzatoknál sem volt teljes körűen összefogott, rendszerszerűen felépített az energiagazdálkodással**, energiafelhasználással **összefüggő feladatok ellátása** és felügyelete.

Gyöngyös városban a képviselő-testület 2005 júniusában – az önkormányzat költséghatékony energiastruktúrájának kialakítására vonatkozó határozata keretében – döntött főenergetikusi státusz létrehozásáról, munkakörét azonban csak 2007 januárjától konkretizálták.

A Pécssett működő energetikus tevékenysége csak a közvilágítási feladatok, valamint az energiaracionalizálást szolgáló fejlesztések szakmai megalapozására terjed ki.

A szekszárdi energetikus feladatainak főbb területeit munkaköri leírásban rögzítették ugyan, de nem határozták meg az intézményekkel, az adatszolgáltatással és beszámolási kötelezettség teljesítésével összefüggő feladatait. A jogszabályban előírt éves energiafelhasználási statisztikai jelentések¹³⁸ összeállításáról azonban ezeknél az önkormányzatoknál sem gondoskodtak.

A Cselekvési Terv módosított változata tartalmazza ugyan az energetikusok kötelező foglalkoztatását a nagy energiafogyasztóknál, ez azonban nem veszi figyelembe az önkormányzati feladatellátás szervezeti kereteit¹³⁹. Az energiagazdálkodási feladatok hatékonyabbá tétele, az energiatakarékos szemléletmód elősegítésének megalapozása érdekében **2008 decemberében a KHEM által készített tanulmány a már működő többcélú kistérségi társulások bázisán tett javaslatot az energiagazdász hálózat kialakítására**. A tanulmány szerint az energiafelhasználás racionalizálása és a hazai adottságok kihasználása tekintetében jelentős szereplők az önkormányzatok, amelyek azonban – néhány nagyobb települést kivéve – nem alkalmaznak energetikusokat, nem működtetnek az ésszerű energiagazdálkodást biztosító energetikai figyelőrendszert.

¹³⁸ az Stt. 11. §-a alapján, a 215/2003. (XII. 10.), a 303/2004. (XI. 2.), a 247/2005. (XI. 14.), a 229/2006. (XI. 20.), a 300/2007. (XI. 9.), a 265/2008. (XI. 6.) számú Korm. rendeletekben előírt 1335/a. számú adatszolgáltatás

¹³⁹ A módosított Cselekvési Terv a nagy energiafogyasztóknál, köztük az 50 000 ezer főnél nagyobb létszámú települések önkormányzatainál tervezi az energetikusi rendszer kötelező formában történő visszaállítását.

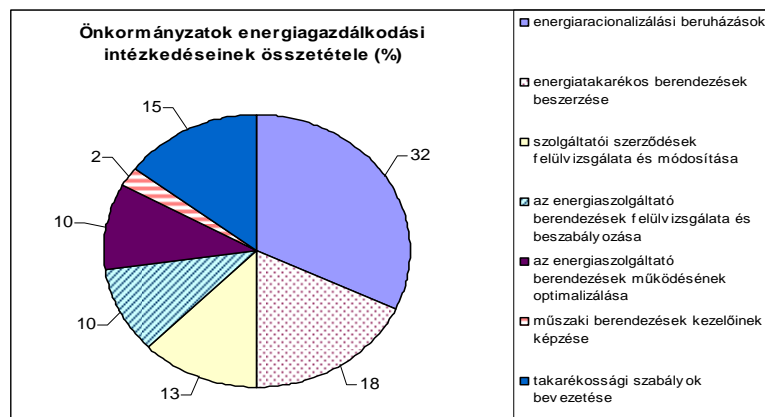
Az önkormányzatok energiagazdálkodási feladatokra fordított figyelmét mutatja, hogy **komplex, energiaféleségenkénti felhasználás értékelést, veszteségfeltárást** és arra alapozott fejlesztési irányokat megjelölő **energiaauditot az ellenőrzöttek 26,3%-a** – Hajdúszoboszló, Mórahalom, Szeged, Bóly, Kondoros, Balmazújváros, Mezőkövesd, Mohács, Győrtelek és a Főváros IX. kerülete – **végzett**¹⁴⁰. Az energetikai auditok és a különböző részterületeket érintő felülvizsgálatok négyötödét külső szakértő szervezetekkel végeztették.

Komplex energiaauditokat azok az önkormányzatok végeztettek, ahol a felülvizsgálat valamely pályázati támogatáshoz való hozzájutás feltétele volt, vagy a támogatás eleve az energiaaudit elvégzésére vonatkozott. A komplex energiaauditok elvégzését az UNDP/GEF program támogatta¹⁴¹.

Egyéb részterületeket érintő **energetikai felülvizsgálatra**, átvilágításra illetve veszteségfeltárási célú intézkedésre – eltérő mélységben ugyan –, de **minden településen sor került.**

Az önkormányzatok saját hatáskörben tett, különböző energiafelhasználási (közvilágítási, fűtési, világítási) területeket érintő felülvizsgálatai az üzembiztonságra, az üzemelés optimalizálására irányuló veszteségfeltárási intézkedésekre irányultak. Ezek 68,4%-a összehasonlító elemzést követően korszerűsítési vagy gazdaságosabb megoldási módokat javaslatával zárult. E körbe tartoznak pl. a fogyasztó berendezések karbantartására, fogyasztási optimumának beállítására, a működés időjárás- és fényviszonyoktól függő vezérlésére irányuló alternatívák.

A különböző szintű energetikai **felülvizsgálatokat követően az önkormányzatoknál intézkedtek az energiafelhasználás korszerűsítésére és racionalizálására**, ezek összetételét a következő ábra szemlélteti:

Az energiafelhasználás szervezeti, személyi feltételeinek hiányosságaival is összefügg, hogy **az energiagazdálkodás tekintetében hatékonysági elvá-**

¹⁴⁰ A helyi önkormányzatok energia kiadásait a 6. számú melléklet mutatja be.

¹⁴¹ Az UNDP, a GEF által létrehozott – 2001-2005 között működő – pénzügyi alap célja az volt, hogy csökkentse az energiahatékonysági fejlesztések előtt álló kezdeti akadályokat, ennek keretében – az energiaauditok elvégzésének támogatása révén – átsegítse az önkormányzatokat a fejlesztési, korszerűsítési folyamatok kezdeti lépésein.

rásokat érvényesítő helyi megoldásokat **mindössze négy önkormányzatnál** (Hosszúpályi, Szeged, Bóly, Mohács) **alakítottak ki.**

Hosszúpályiban az oktatási és nevelési intézményekben – a gyermekek életkori sajátosságaihoz igazítottan – a pedagógiai és minőségirányítási rendszereknek is részét képezte a környezetvédelemmel összehangolt energiatudatos nevelés. Szegeden az energiafogyasztás intézményi adatait 2009-től heti gyakorisággal értékelték, és előkészítették a földgázenergia közbeszerzési eljárás keretében való beszerzését.

A Bólyi önkormányzat intézkedései a geotermikus közmű kiépítésére, a közvilágítás, illetve az intézmények épületeinek energiaracionalizálási korszerűsítései mellett a közvilágítási- és gázszolgáltatói szerződések felülvizsgálatára, illetve újak kötésére irányultak.

A Mohácsi Kistérségi Társulás társult önkormányzatainál a gázenergia és a villamosenergia beszerzésére közbeszerzési eljárás alapján került sor. Mohácson az önkormányzat a saját tulajdonú gazdasági társaságai ügyvezetőinek primumfeladatait az energiagazdálkodás hatékonyságát ösztönző elvárásokhoz kötötte.

A különböző saját kezdeményezésre, illetve szakértői **felülvizsgálatok hatására megtett intézkedések önkormányzati energiafelhasználásra gyakorolt hatását három önkormányzatnál** (Szeged, Kisigmánd, Tata) **értékelték.** Az önkormányzati támogatások révén megvalósított fejlesztések és korszerűsítések eredményeit három településen (Szeged, Siófok, Mohács) tekintették át, ezen belül a lakosságot érintő közvetlen energia megtakarítások hatásainak értékelésével azonban csak Siófokon foglalkoztak.

3.3. Az önkormányzatok kötelező közvilágítási feladatainak ellátása

Az Ötv. 8. § (4) bekezdése alapján **a közvilágítás a települési önkormányzatok által kötelezően ellátandó közszolgáltatások körébe tartozik.** Ezt egészítette ki a Hatásköri tv.¹⁴² 2006. december 31-ig hatályban lévő 65. § (3) bekezdése¹⁴³, amely szerint a „*települési önkormányzat képviselőtestülete (közgyűlése) gondoskodik a külön jogszabály rendelkezéseinek megfelelően a közvilágítási berendezés létesítéséről és üzemeltetéséről.*” **A feladatellátás egyes részletszabályait** – még az Ötv. hatályba lépését megelőzően kiadott –, a közvilágításról szóló 11/1985. (XI. 30.) **IpM rendelet tartalmazta, amelyet** 2009. január 1-jétől **hatályon kívül helyeztek**¹⁴⁴.

A rendelet a közvilágítási feladatokat szakmai szempontból szabályozta, és rendelkezett a közvilágítási célra történő villamosenergia szolgáltatásról, továbbá a

¹⁴² az 1991. évi XX. törvény a helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről

¹⁴³ hatályon kívül helyezte a kormányzati szervezetalkítással összefüggő törvénymódosításokról szóló 2006. évi CIX. törvény 130. § b) pontja 2007. január 1-jétől

¹⁴⁴ hatályon kívül helyezte a 383/2007. (XII. 23.) Korm. rendelet 2. § (2) bekezdés 1) pontja

közvilágítás létesítési, rekonstrukciós, fenntartási és üzemben tartási feltételeinek a megállapításáról. A települési önkormányzatok feladatait közvetlenül nem tartalmazta, a területileg illetékes községi, városi, fővárosi kerületi, megyei jogú városi jegyzőnek határozott meg feladatokat, illetve állapított meg hatásköröket.

Az új, IpM. rendelet helyébe lépő – az új Vet. 34. § (6) bekezdése, valamint a 170. § (1) bekezdés 37. pontjában foglalt felhatalmazás szerinti, a közvilágításra vonatkozó részletes szabályokra, a közvilágítási berendezéseknek az elosztó hálózat tartószerkezetein és létesítményeiben történő elhelyezésével, üzemeltetésével összefüggő kérdésekre vonatkozó¹⁴⁵ – jogsabályt 2009 végéig nem alkották meg. Mindezek következtében az önkormányzati közvilágítási feladat ellátásának módjáról, illetve részletsabályairól sem törvény, sem más jogsabály nem rendelkezik.

Mivel az új Vet. a közvilágítás vonatkozásában csak a villamosenergia-rendszer szempontjából legszükségesebb rendelkezéseket tartalmazza (a közvilágítási berendezések és az elosztó hálózat, illetve a közvilágításra kötelezett és az elosztó hálózati engedélyes kapcsolata, az erre vonatkozó szerződéses kötelezettség), az egyéb közvilágítással kapcsolatos kérdések – közvilágítási berendezések létesítése és üzemeltetése – nem tartoznak a tárgykörébe, így azok szabályozatlanok maradtak.

A GKM-ben 2007-ben a jogsabály előkészítése elkezdődött ugyan, azonban alkotmányossági aggályok miatt a jogalkotási folyamat elhúzódott.

A közvilágításról szóló rendelet felülvizsgálatát a gazdasági feltételrendszer módosulása, a piac liberalizációja, a közvilágítás területén jellemzővé vált vegyes tulajdoni viszonyok kialakulása is indokolta. Az erről szóló kormányrendelet-tervezetet 2007 decemberében a MeH Szakmapolitikai Munkacsoport elé benyújtották, de a munkacsoport alkotmányjogi szempontból – mivel törvényi szabályozás szükségességét látta indokoltnak – nem értett egyet annak közigazgatási egyeztetésre bocsátásával.

Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium véleménye szerint a közvilágítás feladatának fogalmára, a feladat ellátásának mikéntjére hiányzik az elsődleges, az önkormányzati autonómiát közvetlenül érintő kérdések törvényi szintű rendezése, mivel azokról sem az Ötv., sem az új Vet. nem rendelkezett. Ezek az Alkotmány rendelkezései¹⁴⁶ alapján csak törvényi szinten rendezhetők, amelyet követően a technikai kérdések kormányrendeleti szinten is szabályozhatóak.

A közvilágítással kapcsolatos részletsabályok kidolgozása a Kormány energia-politikáért felelős tagjának – a 133/2008. (V. 14.) Korm. rendelet 3. § (2) bekezdése alapján a közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszternek – a feladat és

¹⁴⁵ A felhatalmazás emellett kiterjedt az elosztó hálózati engedélyes és a közvilágításra kötelezett közötti szerződés minimális tartalmi és formai követelményeinek a meghatározására is, amely kötelezettségének a Kormány a 273/2007. (X. 19.) számú rendeletének megalkotásával eleget tett.

¹⁴⁶ Az Alkotmány 43. § (2) bekezdése és a 44/A. § (1) bekezdés a) pontja alapján a települési önkormányzatok a helyi közügyek tekintetében szabályozási és igazgatási autonómiával rendelkeznek, amely csak törvényi szinten korlátozható.

hatáskörébe tartozik ¹⁴⁷. A központi jogszabály (törvénytervezet) kialakítását célzó munka jelenleg folyamatban van, a szakmai egyeztetés elkezdődött.

A közvilágítással kapcsolatos **szabályozási hiányosságok a** – szolgáltatók részére – kötelezően előírt **statisztikai adatszolgáltatásban** ¹⁴⁸ **is megmutatkoztak**. A statisztikai adatok utolsó feldolgozását 2007-re végezték el, 2008-ban azonban a különböző bizonytalansági tényezők (közvilágításról szóló szabályozás hiánya, üzemeltetés és tulajdoni jogok bizonytalanságai) és az adatszolgáltatás minőségi problémái (az adatszolgáltatás teljessége nem volt megvalósítható és hitelessége nem volt biztosítható) miatt az adatokat már nem dolgozták fel ¹⁴⁹.

A közvilágítás, mint kötelező feladat – az Ötv. 8. § (4) bekezdése alapján – **az ellenőrzött önkormányzatok 86,5%-ánál** ¹⁵⁰ **a helyi szabályzatokban megjelent** ¹⁵¹, azt mindössze öt önkormányzat nem nevesítette (Mosonszolnok, Hernád, Teleki, Dunaföldvár, Simontornya). A szabályzatok azonban nem, vagy **csak részben tartalmazták a berendezések létesítéséhez és üzemeltetéséhez kapcsolódó részletes feladatokat**.

A közvilágítási berendezések létesítésével, rekonstrukciójával, az új területek közvilágításának fejlesztésével kapcsolatos feladatokról az ellenőrzött önkormányzatok 27%-a, az üzemeltetéssel kapcsolatos egyes részletfeladatokról pedig mindössze három önkormányzat (Kondoros, Tata, Szekszárd) rendelkezett. Utóbbiak a berendezések felügyeletéhez, ellenőrzéséhez, valamint a fogyasztói panaszok fogadásához és kivizsgálásához kapcsolódtak. A hibák kijavításának, a karbantartásoknak és a kisjavításoknak a dokumentálására, valamint a hibaelhárítások önkormányzati ellenőrzésére egy esetben sem terjedtek ki a szabályozások.

A **közvilágítási** feladatok jogszabályi meghatározásának hiánya következtében a **feladatok ellátására kötött szerződések tartalma** – területenként, szolgáltatóként – **jelentősen eltért egymástól**. Az önkormányzatok 73%-a felülvizsgálat és kontroll nélkül elfogadta a területileg illetékes szolgáltató ajánlatát, illetve a szolgáltató-váltásokat a döntéseket megelőzően gazdasági számításokkal nem támasztották alá.

¹⁴⁷ A feladat 2008. május 15-ét megelőzően a gazdasági és közlekedési miniszter feladatkörébe tartozott, a gazdasági és közlekedési miniszter feladat- és hatásköréről szóló 163/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet 1. § g) pontja alapján.

¹⁴⁸ 1660/04 számú Adatgyűjtés a közvilágításról, a 215/2003. (XII. 10.) Korm. rendelet alapján

¹⁴⁹ A közvilágítási statisztika a 2010-től megszűnt, a továbbiakban az 1058. számú, KSH által kezelt adatszolgáltatás tartalmaz adatokat a közvilágítási berendezésekről.

¹⁵⁰ Egy ellenőrzött önkormányzatnak (IX. kerület) az Ötv. 63/A. § d. pontja alapján nem feladata a közvilágítás biztosítása, arról a Fővárosi Önkormányzat köteles gondoskodni.

¹⁵¹ A közvilágítási feladatokat az önkormányzatok 70,3%-ánál a szervezeti és működési szabályzatokban, 29,7%-ánál az ügyrendekben, de ezekkel párhuzamosan a kötelező és önként vállalt feladatok jegyzékében, a gazdasági és a környezetvédelmi programokban, a településrendezési tervekben és fejlesztési programokban is szabályozták.

A szabályozás szükségességére mutatott rá a közvilágítási feladatok tárgyában – az érintett minisztériumok, önkormányzatok, szakmai és érdekképviseleti szervezetek, energiaszolgáltatók képviselői és szakértők részvételével – tartott fókuszcsoport megbeszélés is.

A résztvevők a központi szabályozást igénylő területek körébe sorolták a közvilágítás fogalmának, műszaki paraméterekkel is meghatározott tartalmának, kötelezettjeinek, megoldási (üzemeltetési) módozatainak, a közvilágítási szerződés tartalmának, a tulajdonjogi kérdéseknek, valamint a fogyasztóvédelmi szabályoknak a meghatározását.

A régi Vet. 2003. január 1-jei hatálybalépésével a villamosenergia piacon gyökeres változások következtek be, amely a korábbi közüzemi szolgáltatás visszaszorulását és a szabadpiac fokozatos megjelenését jelentette a feljogosított fogyasztók¹⁵² körének bevezetésével. A villamosenergia piac nyitásának jogszabályi hátterét a jelenés 5. számú függeléke tartalmazza.

A villamosenergia piac liberalizációját követően az ellenőrzöttek 13,5 %-a (Gyöngyös, Győrtelek, Pécs, Gyula, Bóly) vizsgálta a feljogosított fogyasztói körbe¹⁵³ való belépés és az ebből elérhető megtakarítások lehetőségét, de csak 5,4 %-a vált feljogosított fogyasztóvá. Három önkormányzat a szolgáltatók versenyeztetése során kapott ajánlatok alapján nem ítélte előnyösnek az átlépést.

Gyöngyös 19 önkormányzattal közösen, céltársulás keretében lefolytatott közbeszerzési eljárás alapján kötött egyedi közvilágítási szerződést 2006. augusztus és 2007. december között. Később azonban nem élt a szabadpiacra lépés lehetőségével az újabb közbeszerzési eljárás idő- és költségigénye, valamint a regionális áramszolgáltató alacsonyabb karbantartási díja miatt.

Győrtelek 2006. január 1-jétől villamosenergia kereskedőtől szerezte be a közvilágítási célú villamos energiát, amelyből az első év árai alapján 16,4%-os megtakarítása keletkezett.

Pécsett és Gyulán vizsgálták a feljogosított fogyasztók körébe történő átlépést, de előnytelen lett volna a magasabb piaci ár miatt. Bóly hét villamosenergia kereskedőtől kért, kettőtől kapott ajánlatot, de azok magasabbak voltak az önkormányzat által minimálisan elvárt megtakarítást eredményezőnél.

Az ellenőrzött önkormányzatok 10,8 %-a – a közvilágítás korszerűsítéséhez kapcsolódóan, a korszerűsítést végző vállalkozókkal – kötött olyan egyedi közvilágítási szerződést, amelyben az alkalmazott közvilágítási díjat a szabadpiacon elérhető árakhoz kötötték.

¹⁵² A feljogosított fogyasztók saját döntésük alapján nem közüzemi szerződés keretében, hanem az általuk megválasztott kereskedőtől, termelőtől, kiserőműtől, a szervezett villamosenergia-piacon, valamint a villamosenergia határon keresztül történő beszállítása útján vásárolták a villamosenergiát.

¹⁵³ A 181/2002. (VIII. 23.) Korm. rendelet 3. § c) pontja alapján 2003. január 1-jétől a fogyasztott mennyiségtől függetlenül, saját döntése alapján a közvilágítás vonatkozásában bármely települési önkormányzat feljogosított fogyasztóvá válhatott.

Beremenden, Erken és Zalaszentbalázson a szolgáltató minősített fogyasztóként megversenyeztette a villamosenergia vásárlását és a korábban alkalmazott, központosan szabályozott árak fogyasztói árindexszel növelt összegéhez képest elért árelőnyt éves elszámolás alapján 50-50%-ban megosztotta az önkormányzatokkal. Veresegyházon a szolgáltató a kereskedőtől vásárolt villamosenergia árával megegyező díjszabást vállalt a szerződésben.

A közüzemi szolgáltatás keretei között maradó önkormányzatok (az ellenőrzöttek 83,8 %-a) a nem lakossági közüzemi fogyasztók részére a közüzemi szolgáltató által szolgáltatott villamosenergia árának megállapításáról szóló 59/2002. (XII. 29.) GKM rendelet¹⁵⁴ alapján a **közvilágítási, a teljesítménydíjas és az alapdíjas árszabások közül választhattak**.

A közüzemi szolgáltatókkal kötött szerződések az általános feltételeket tartalmazták, mindössze négy önkormányzatnál (Pécs, Szeged, Százhalombatta, Győrtelek) állapotok meg – a régi Vet. 82. §-a alapján – egyedi előírásokban, de ebben az esetben sem léphettek túl a rendeletben kihirdetett legmagasabb árakat. Balmazújváros, Hajdúszoboszló és Tata városok – szintén egyedi megoldásokat választva – feladatátvállalási szerződések alapján, vállalkozók útján látták el a közvilágítással kapcsolatos önkormányzati feladatokat, és e vállalkozók kötöttek szerződéseket a közüzemi szolgáltatókkal.

Az új Vet. 2008. január 1-jei hatályba lépésével megszűnt a korábbi kettős modell, és ezzel a közüzemi szolgáltatás, minden felhasználó jogosulttá vált a szabadpiacon vásárolni. **A változás leginkább a közvilágítást a közüzemi szolgáltatás keretei között biztosító önkormányzatokat érintette**. Az új Vet. – a korábbi közüzemi szolgáltatásnak részben megfelelően –, bevezette az egyetemes szolgáltatás és az egyetemes szolgáltató fogalmát. Az **egyetemes szolgáltatásra jogosultak között azonban nem nevesítették a helyi önkormányzatokat**, illetve a közvilágítási célú villamosenergia felhasználást, hanem **a jogosultságot a fogyasztás megnyiságától tették függővé**.

A 273/2007. (X. 19.) Korm. rendelet 120. § (6) bekezdésének 2008-ban hatályos rendelkezései szerint az elosztónak és a felhasználót ellátó villamosenergia-kereskedőknek, illetve egyetemes szolgáltatóknak 2009. március 31-ig kellett megküldeniük a szerződéskötésre vonatkozó ajánlatot és a szerződéstervezetet a felhasználók részére.

A korábbi közüzemi szerződések felülvizsgálatáig az önkormányzatok jogfolytonosan vételezhették a villamos energiát, a fogyasztást az egyetemes szolgáltatás árszabásai szerint kellett elszámolni¹⁵⁵, de ettől eltérő gyakorlat is előfordult.

A korábbi közüzemi szerződések 77,8%-át az új Vet. hatálybalépésének évében még nem vizsgálták felül. Három önkormányzatnál (Kondoros, Kistelek, Hernád) a korábbi szerződésből a „hatósági tarifa megszűnése miatt” a villamosenergia

¹⁵⁴ hatályon kívül helyezte a 2007. évi LXXXVI. törvény 183. § m) pontja 2008. január 1-jétől

¹⁵⁵ a 115/2007. (XII. 29.) GKM rendelet 7. §-ának átmeneti rendelkezése alapján

vásárlásra vonatkozó részt hatályon kívül helyezték, de nem kötöttek másik szerződést. Öt önkormányzatnál 2008-ban úgy számlázták a közvilágítási célú villamos energiát szabadpiaci áron, hogy arra érvényes szerződés nem volt (Kondoros, Kistelek, Hernád, Mórahalom, Mohácson a Duna bal partjához tartozó részek). Hajdúszoboszlón a közvilágítási feladatokat átvállaló gazdasági társaság ez évben szintén szabadpiaci árat érvényesített.

Az új Vet. 2009. január 1-jei módosításával¹⁵⁶ a helyi önkormányzatokat az egyetemes szolgáltatás igénybevételére jogosultak körébe sorolták, és az ennek megfelelő árképzési szabályok szerint kialakított áron lettek jogosultak villamosenergia-vásárlási szerződést kötni¹⁵⁷. **Az egyetemes szolgáltatási szerződések megkötése 61,9%-ban 2009-ben megtörtént,** illetve a helyszíni ellenőrzés idején folyamatban volt¹⁵⁸. A szerződéskötések elmaradása esetén a korábbi közüzemi szerződések 2010. január 1-jétől az egyetemes szolgáltató üzletszabályzatának a mellékletét képező mintaszabályzat szerint maradnak hatályban.

A 2009. évtől az önkormányzatok már célirányosabban keresték a közvilágítási célú villamosenergia szabadpiacról történő beszerzésének lehetőségeit, és különböző árajánlatokat szereztek be, de csak hat önkormányzat (az ellenőrzöttek 16,2%-a) kötött erre vonatkozóan szerződést. Öt önkormányzatnál hatályban maradt a korábbi szabadpiaci árhoz kötött szerződés. **Az ellenőrzött önkormányzatok 70,3%-a azonban továbbra is a jogszabály által biztosított egyetemes szolgáltatást vette igénybe.**

A Mohácsi Többcélú Kistérségi Társulás által lefolytatott közbeszerzési eljárás alapján kötött szerződést közvilágítási célú villamosenergia szállításra Mohács, Bóly, Somberek 2010. december 31-ig. Szeged 2009. április 1. és 2010. március 31., Mórahalom 2009. szeptember 1. és december 31. közötti időszakra, Kistelek 2009. december 1-jétől kötött szerződést a szabadpiacon. Gyulán 2009-ben ismét vizsgálták a szabadpiacra történő kilépés lehetőségeit, de ez – az intézményi villamosenergia fogyasztással együtt – előnytelen lett volna.

A feljogosított fogyasztói körbe átlépés, illetve a szabadpiacról történő vásárlás lehetőségeinek kihasználását a szakemberhiány is akadályozta. Az önkormányzatok – energetikus foglalkoztatásának hiányában¹⁵⁹ – nem rendelkeztek elegendő információval a villamosenergia-piac liberalizációjáról és a különböző tartalmú árak összehasonlításához. Mindemellett **hiányzott a széles körű érdekeltség és a megfelelő adatbázis is** ahhoz, hogy mérlegeljék a jogszabályi változások nyújtotta lehetőségek előnyeit.

Az ellenőrzött önkormányzatok 24,3%-ánál még az ellenőrzött időszakra vonatkozó valamennyi közvilágítási szerződés sem állt rendelkezésre. Az önkormányzatok közel 64,7%-ánál – a feltételek kiépítésének hiányában – nem mér-

¹⁵⁶ az új Vet. 50. § (4) bekezdése alapján (hatályos 2009. január 1-jétől)

¹⁵⁷ a 273/2007. (X. 19.) Korm. rendelet 26/A. § (1) bekezdés a) pontja alapján

¹⁵⁸ A határideje a 273/2007. (X. 19.) Korm. rendelet 120. § (3) bekezdése alapján 2009. december 31-e lett.

¹⁵⁹ A szakemberek foglalkoztatásának igényét, az energetikus hálózat kialakítása ösztönzésének szükségességét a fókusz-csoport megbeszélés is megerősítette.

ték a közvilágítási célú villamosenergia felhasználást, hanem a lámpatestek beépített teljesítménye¹⁶⁰ alapján fizettek.

A közvilágítás korszerűsítésénél alkalmazott finanszírozási megoldások és **vállalt kötelezettségek**, valamint **a kialakult vegyes tulajdoni viszonyok szintén hátráltatták a piacnyitás nyújtotta előnyök kihasználását**. A szolgáltatók hosszú távú szerződések megkötésére törekedtek a piac biztosítása érdekében¹⁶¹, a tulajdonosként pályázó szolgáltatók (szolgáltatói csoportok) pedig kedvezőbb feltételeket tudtak ajánlani a többi pályázónál. A szolgáltatók tulajdonába került közvilágítási lámpatestek és tartozékaik működtetésének, karbantartásának jogát ugyanis – bérleti díj kikötésével is – igyekeztek megtartani.

A közvilágítás korszerűsítése során Kondoros 2017-ig, Győrtelek 2012-ig elkötelezte magát az áramszolgáltatónak, így a piacnyitás előnyei nem, vagy csak korlátozottan érvényesülhettek. Felsőzsolcán a 2009. április 8-án megkötött szerződés szerint az önkormányzat az energiavásárlási szerződés újabb időszakra vonatkozó megkötésénél utolsó ajánlattételi lehetőséget biztosít, és tájékoztatja a kereskedőt „a beérkezett ajánlatok közül a legkedvezőbb ajánlat felhasználói döntést befolyásoló fő kondícióiról”.

A közvilágítási berendezések karbantartásáról és üzemeltetéséről a közüzemi, az egyetemes szolgáltatói és az egyéb villamosenergia vásárlására irányuló **szerződések keretében rendelkeztek**, vagy arra külön szerződéseket kötöttek.

A megkötött szerződések szerint a berendezések fenntartása, karbantartása és üzemeltetése – tulajdonosként – a szolgáltatók kötelezettsége volt, de ennek költségeit – az elfogyasztott villamos energiához, illetve az ún. aktív elemek (közvilágítási berendezések a) pontja) darabszámához igazodóan – az önkormányzatok fizették meg. A szerződések 2008 előtt valamennyi közvilágítási berendezésre, ezt követően a szerződésekben az „aktív elemek” címmel jelölt fényforrások, lámpatestek és tartozékaik üzemeltetésére terjedt ki.

A Gazdasági Versenyhivatal eljárást indított mind a hat magyarországi áramszolgáltatóval szemben, mivel észlelte, hogy az ún. passzív elemek használatáért díjat számítottak fel a nem lakossági közüzemi fogyasztók részére a közvilágítási árszabáson fogyasztók kivételével. Az eljárás során megállapította, hogy a teljesítménydíjas, az alapidíjas és a szabadpiaci árszabások közvilágítási célra történő vételezése esetén nem tartalmazták a közvilágítási eszközök infrastrukturális költségeit, ezért az eljárást Vj-56/2007/073. számú végzésével megszüntette.

¹⁶⁰ A fényforrásnak az előtét, a gyűjtő és a lámpatestbe épített feszültségszabályozó teljesítményfelvételével növelt névleges villamos teljesítmény, a fényáram szabályozó tényezők figyelembevételével, a közvilágítási naptár vagy más módon megállapított időtartam alapján számított fogyasztása.

¹⁶¹ A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa már a 175/2001. VJ és 176/2001. VJ számú határozataiban megállapította két szolgáltató vonatkozásában, hogy egyes önkormányzatokkal olyan hosszú távú teljes körű közvilágítás szolgáltatási szerződéseket kötöttek, amelyek kötbér kikötésével megakadályozzák, de legalábbis korlátozzák, hogy mástól is vásárolhassanak közvilágítási célra villamos energiát.

A 2008. évtől az elosztó tulajdonában lévő „passzív elemekre” – az új Vet. 142. § (1) bekezdés d) pontjával bevezetett –közvilágítási elosztási díj nyújt fedezetet.

A karbantartási és üzemeltetési **szerződések** 27%-a azonban nem tartalmazott garanciákat a szolgáltatás üzembiztonsági és felelősségi követelményeire, **40,5%-a pedig nem rögzítette a berendezések tulajdonviszonyaival kapcsolatos kérdéseket. A szerződésekben foglaltak teljesítését az önkormányzatok dokumentáltan nem vizsgálták**, a szolgáltatók felé jelzést, kifogást mindössze három önkormányzat (Gyula, Szeged, Tata) tett.

Az önkormányzatok összességében eredményesen látták el közvilágítási feladataikat, mivel biztosították a feladat zavartalan ellátását, az eszközök fenntartását és karbantartását. **Nem fordítottak figyelmet** azonban **arra, hogy szabályozott módon kialakítsák a közvilágításra vonatkozó fogyasztói panaszok fogadásának és kivizsgálásának rendjét**. A szolgáltatók a közüzemi szerződések alapján fogadták a fogyasztói panaszokat és bejelentéseket. Az önkormányzatok 51,4%-a a hivatalban biztosította a panaszok összegyűjtését és továbbította a szolgáltató felé, a szolgáltató által tett intézkedések ellenőrzésére azonban csak a 29,7%-uk intézkedett.

Gyulán és Szegeden a kialakított monitoring rendszer keretében gazdasági társaságokat bíztak meg a közvilágítási hibák felderítésével és az elvégzett javítások ellenőrzésével. Hajdúszoboszlón a fogyasztói panaszokról a számlákhoz mellékelt nyilvántartások alapján az ellenőrzés lehetősége biztosított.

A közvilágításra **felhasznált villamosenergia mennyisége** az ellenőrzött időszakban **1,2%-kal növekedett** a végrehajtott bővítések következtében¹⁶². Ugyanakkor **a közvilágítási célú kiadások 56,6%-kal**, ezen belül a villamosenergia felhasználáshoz kapcsolódó kiadások 43,8%-kal – a dologi kiadások növekedését meghaladóan¹⁶³ – **emelkedtek**. (Az ellenőrzött önkormányzatok adatait a jelentés 5. számú, az országos összehasonlító adatokat a 6. számú melléklete tartalmazza.) Ez 97,3%-ban a villamosenergia árak növekedésének hatása, amelyet azonban **torzítottak a szolgáltatók által** megfinanszírozott fejlesztésekért **különböző módon** – energiahatékonysági, korszerűsítési, szolgáltatási, területbővítési, üzemeltetési, rendszer kiépítettségi díj jogcímenek – **felszámított összegek**. Az önkormányzatok 32,4 %-a – az Áhsz.¹⁶⁴ 9. számú mellékletének számlaosztályok tartalmára vonatkozó előírásaival ellentétben – nyilvántartásaiban nem különítette el a villamosenergia vásárlására és a karbantartásra, valamint a fejlesztésekhez kapcsolódóan fizetett díjakat¹⁶⁵.

¹⁶² Az üzemeltetett lámpahelyek száma 89 765 db-ról 94 122 db-ra (4,9%-kal), a közvilágítással ellátott utak hossza 2756 km-ről 2892 km-re (4,9%-kal) nőtt.

¹⁶³ A dologi kiadások – amelyek tartalmazzák a villamosenergiát is – ugyanebben az időszakban 15,8%-kal növekedtek. Az országos összehasonlító adatok szerint a közvilágítási célú kiadások 2004-ről 2008-ra 29,3%-kal, a dologi kiadások 21,3%-kal nőttek.

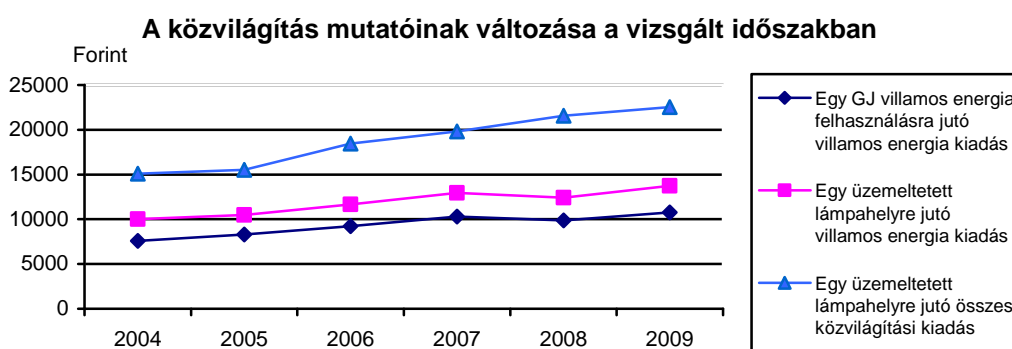
¹⁶⁴ az államháztartás szervezetei beszámolási és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 249/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet

¹⁶⁵ A helyszíni ellenőrzés során ezeket részben kigyűjtéssel vagy számításokkal határoztuk meg.

Gyulán 2004-2006 között a kiadásnövekedést a 2001-ben végrehajtott korszerűsítés után fizetett energiahatékonysági szolgáltatási díj, majd a 2003-tól fizetett szolgáltatás területi kibővítési díj okozta.

Szegeden nem különítették el a fejlesztésekért fizetett energia hatékonysági díjat a karbantartásra és a villamos energiára kifizetett összegektől. Több önkormányzatnál (Dunaföldvár, Simontornya, Zalaszombatfalva) a számlákból nem is lehetett megállapítani a villamos energiára és a karbantartásra fordított összegeket.

A villamos energia árak növekedésének a hatására folyamatosan emelkedett az egy üzemeltetett lámpahelyre jutó villamos energia kiadás és a közvilágítási kiadás is.

A kiadások növekedése ellenére **az önkormányzatok 78,4%-a nem értékelte a közvilágításra fordított kiadások alakulását befolyásoló tényezőket**, és 83,8%-uk nem számszerűsítette a villamosenergia árváltozások költségvetési kiadásokra gyakorolt hatását. Az éves költségvetések összeállítása során az energiafogyasztás mennyiségi adatait nem vették figyelembe, az előző év előirányzatai és pénzügyi teljesítései alapján, a várható árnövekedéssel számoltak.

Az önkormányzatok felismerték a közvilágítási célú létesítmények műszaki felülvizsgálatának és korszerűsítésének szükségességét, valamint az abból származó megtakarítási lehetőségeket. **Felülvizsgálták a településeket ellátó közvilágítási rendszert és intézkedtek a korszerűbbé tételére.**

Az ellenőrzött önkormányzatok a vizsgált időszakot érintő 24 beruházáshoz kapcsolódóan 1787 millió Ft-ot fordítottak a közvilágítás korszerűsítésére. Ennek eredményeként a káros anyag kibocsátás és **az egy lámpahelyre jutó energiafelhasználás** (1321,4 MJ-ról 2009-re 1275,1 MJ-ra) 3,5%-kal csökkent¹⁶⁶.

¹⁶⁶ A közvilágítási statisztika országos adatai szerint (a jelentés 6. számú mellékletének 3. ábrája) a fényforrások száma – a közvilágítási hálózat mennyiségi kiépítését követően –, 1990-től 2007-ig mindössze 5,6%-kal növekedett (1309 ezer db-ról 1382,41 ezer db-ra). Ezzel egyidejűleg a fényforrások beépített teljesítménye 43,9%-kal csökkent 156,2 MW-ról 87,56 MW-ra. (Forrás: Energia Központ)

A végrehajtott korszerűsítések eredményeként a közvilágítási lámpatestek száma 2004-ről 2009-re 4,9%-kal nőtt, de ezzel párhuzamosan a közvilágításra felhasznált villamosenergia mennyisége – mint láttuk – mérsékeltebben, 1,2%-kal növekedett.

A **közvilágítás korszerűsítések** érdekében alkalmazott szerződéses konstrukciók és finanszírozási módozatok **kialakításában**, valamint a **végrehajtásban meghatározó szerephez jutottak a villamosenergia-szolgáltató**, illetve a közvilágítási rendszert **üzemeltető gazdasági társaságok**. A szerződések megkötésénél **az önkormányzatok 59,5%-a nem mérlegelte a gazdaságossági szempontokat**, nem élt a versenyeztetés lehetőségével.

A szolgáltatók az önkormányzatok 83,8%-ánál közvetlenül, vagy a korszerűsítést végző gazdasági társasággal kötött megállapodás alapján közvetetten részt vettek a közvilágítás korszerűsítésben. A szolgáltatók ajánlatait az önkormányzatok elfogadták, mindössze 40,5%-uk kért további ajánlatokat (közbeszerzés vagy egyéb pályázat útján). Ezek 26,7%-ánál (Hernád, Mosonszolnok, Győrtelek, Simontornya, Szekszárd) szintén a szolgáltatók ajánlatait választották. Az önkormányzatok 18,9%-a pedig a közvilágítás korszerűsítéssel együtt döntött az üzemeltetést végző szervezetről is, részben a megajánlott finanszírozási módozatok, részben a működési és fejlesztési feladatok összehangolásának igénye miatt.

A közvilágítás korszerűsítésre benyújtott **ajánlatok lényegi eleme** volt az **energiamegtakarítás nagysága**. Az önkormányzatok pozitív döntési hajlandóságát növelte, ha az elérhető energiamegtakarítás fedezetet nyújtott a fejlesztés várható kiadásaira. **Az önkormányzatok** nem kontrollálták a benyújtott ajánlatokat, **53,3%-uk megalapozó számítások – a pénzeszközök felhasználása hatékonyságának vizsgálata – nélkül döntött a fejlesztésről**.

Az önkormányzatok 76,7%-ánál megvalósíthatósági tanulmány, 83,3%-ánál értékelemzés, 63,3%-ánál költség-haszonelemzés nem készült az ellenőrzött időszakban megvalósított fejlesztések megalapozására. Előfordult, hogy erre a benyújtott ajánlatok pontos műszaki tartalma ismeretének hiányában lehetőségük sem volt, kiegészítéseket pedig nem kértek az ajánlattevőktől. Ezek miatt az energiamegtakarítás mennyiségére, értékére vonatkozó adatok sem álltak rendelkezésre.

Szegeden a szolgáltató az ajánlatához részletes műszaki terveket, gazdaságossági számításokat nem csatolt, és a szerződés sem tartalmazott a megtérülésre, a teljesítménycsökkenéssel elért energia és díj megtakarításra adatokat. Az önkormányzat nem készített érték-, költség-haszonelemzéseket. Gerde, Somberek, Szentlászló, Dunaföldvár önkormányzatai nem rendelkeztek a beruházások előkészítésére és pontos műszaki tartalmára vonatkozó dokumentumokkal.

A közvilágítás korszerűsítési ajánlatok nem bizonyultak megalapozottnak. Az energiamegtakarítás tervezett értékei ugyan átlagosan 97,1%-ban teljesültek¹⁶⁷, a kiadás megtakarítások azonban átlagosan 13,5%-kal elmaradtak¹⁶⁸ az előzetesen számítottnál. Mindezek következtében **a beruházások megtérülési**

¹⁶⁷ 28,3-178,6% közötti szórás mellett

¹⁶⁸ 28-119,1% közötti szórás mellett

ideje 26,1%-kal – 13 évről 16,4 évre – **növekedett**, amely nem biztosította a pénzeszközök felhasználásának hatékonyságát.

Hernádon a tervezett teljesítmény, fogyasztás és éves költség megtakarításnak a tény adatok alapján a 28-29%-a volt kimutatható. Simontornyan – a lámpabővülés miatti fejlesztéssel korrigált – tényleges költségmegtakarítás mindössze 70%-a volt az ajánlatban kimutatottnak. Szekszárdon a kiadás csökkenése 52%-kal elmaradt az áramszolgáltató által prognosztizáltnál. Mosonszolnokon a tényleges energiamegtakarítás mennyisége a tervezettnél az 58,2%-a, értéke csupán a 28,0%-a lett. Mindezek következtében a beruházások megtérülési ideje Hernádon 4 évről 14 évre, Simontornyan 3 évről 6 évre, Mosonszolnokon 8 évről 29 évre nőtt.

A beruházások megtérülése már a tervezett adatok szerint széles sávban (3-43 év között) szóródott, amely a megvalósítás során tovább növekedett (4-74 évre).

Az önkormányzatok 67,6%-ánál a szolgáltató végezte a közvilágítás korszerűsítését, és 64,9%-ánál csak átmenetileg biztosította a beruházás forrásainak a fedezetét, mert az önkormányzatok azt később részletekben megfizették. Az egyes korszerűsítési módok kialakításakor törekedtek ugyan arra, hogy a fejlesztésekhez kapcsolódó fizetési kötelezettségek az önkormányzatok számára ne jelentsenek egyszeri nagy terhet és igazodjanak a várható megtakarításokhoz, **a szerződéseket** az önkormányzatok 73%-ánál **4-15 éves üzemeltetési, feladat-ellátási szerződésekkel kapcsolták össze, ami hosszú távú elkötelezettséget jelent a szolgáltatók felé.** A közvilágítási feladat ellátása azonban nem indokolta a hosszú távú szerződések megkötését¹⁶⁹. A fizetési kötelezettségek a szerződések megkötésekor – gazdaságossági számítások, értékelemzések, illetve összehasonlítható ajánlatok, jelenérték számítás hiányában – kedvezőnek tűntek a fejlesztési forrásokban szűkös önkormányzatok számára. Azonban a futamidő alatt **a különböző** – energia hatékonysági, bérleti, lízing, energia-korszerűsítési, területbővítési díjak, kölcsönök, pénzeszköz átadások – **jogcímen megfizetett összegek az ellenőrzött hat év alatt évente átlagosan 36,3%-kal¹⁷⁰ megnövelték a közvilágítás működtetésének a költségeit. A harmadik fél** – szolgáltató vagy egyéb vállalkozó – **bevonásával finanszírozott** fejlesztések azért sem bizonyultak gazdaságosnak az önkormányzatok számára, mivel a **fejlesztésekért** a futamidő alatt **fizetett különböző díjak** – beruházások megvalósításának évére átszámított – **jelenértéke¹⁷¹ 18,7%-kal meghaladta az egyszeri bekerülési költségeket.**

A szolgáltató 11 önkormányzat részére – az általa felvett hitel kamatához igazított kondíciókkal vagy rögzített kamatfizetési kötelezettség mellett – 4-5 éves részletfizetést biztosított, amelyet az önkormányzatok számla ellenében vagy vissza

¹⁶⁹ Ezt erősítették meg – a vizsgálat közben szervezett – fókusz-csoport megbeszélésen résztvevők is, amikor a hosszú távú szerződések helyett a hosszú távon való gondolkodás szükségességét hangsúlyozták.

¹⁷⁰ 9,8-93,9%-os szórás mellett

¹⁷¹ A jelenérték számítás az összehasonlíthatóság érdekében a különböző időpontokban keletkező pénzáramok értékét egy időpontra számítja át. Az ellenőrzés során a számításokat a Pénzügyminisztérium által közzétett kalkulatív kamatlábak alapján végeztük.

nem térítendő, felhalmozási célú pénzeszköz átadás formájában teljesítettek. Közülük nyolc önkormányzat kilenc korszerűsítésénél a szolgáltató a beruházási költségek egy részét – jellemzően a 10%-át – magára vállalta. Egy önkormányzat két korszerűsítéséhez emellett központi támogatásban is részesült (NEP-2003-4, TEKI). Csengeren 10 év alatt kellett visszafizetni a 20 millió Ft beruházási és emellett 44,68 millió Ft járulékos költséget. Erre az energia költség megtakarítás ugyan a számítások szerint fedezetet nyújtott, de a futamidő alatt kifizetett többletkiadások jelenértéke kétszerese az egyszeri beruházási költségeknek.

Három önkormányzatnál (Beremend, Erk, Zalaszentbalázs) a szolgáltató úgy valósította meg a közvilágítás korszerűsítést, hogy az önkormányzatok részére saját, illetve kapcsolt vállalkozása részvényeit értékesítette halasztott részletfizetéssel. A fizetési feltételek az önkormányzatok választása alapján igazodtak a beruházások megtérüléséhez. Az önkormányzatok így a beruházások nettó értékével megegyező névértékű részesedéssel rendelkeztek a szolgáltató gazdasági társaságban, de osztalékot eddig nem realizáltak.

Tíz önkormányzatnál a szolgáltató a megvalósított beruházással összefüggésben 5-15 évre megkötött szerződés alapján, a közvilágítás üzemeltetéséhez kapcsolódóan számított fel különböző jogcímenek – energia hatékonysági szolgáltatási, területbővítési üzemeltetési, többletszolgáltatási, üzemeltetési, rendszer kiépítési díj – összegeket.

Gyula önkormányzata 2001-ben 90,8 millió Ft fejlesztés ellenében 10 évre havi 1242 ezer Ft energiahatékonysági díjat vállalt, a fogyasztói árindexet követő aktualizálással. A 2006-os számításaik szerint ez a futamidő alatt 187,2 millió Ft-ot jelentett volna, ebből már 87,9 millió Ft-ot kifizettek. A szerződés felmondásakor 48 millió Ft kötbért fizettek.

Szeged önkormányzata az 1999-ben megvalósított 400 millió Ft beruházáshoz kapcsolódva évi 47,5 millió Ft energia hatékonysági díj fizetését vállalta 10 éven át. A saját gazdasági társaságán keresztül utalt díjat nem különítették el a többi közvilágítási szolgáltatási kiadástól. A díjfizetési kötelezettség 2009. augusztus 31-i lejártakor nem volt adat az e jogcímen kifizetett összegekről. Az elvégzett ki-
gyűjtés szerint a kifizetett 756,3 millió Ft 1999. évi jelenértéke 466,5 millió Ft volt, amely 16,6%-kal magasabb a beruházás értékénél. Így az önkormányzat részéről a beruházás nem volt gazdaságos.

Fehérgyarmat önkormányzatánál a kivitelezést végző vállalkozó – Phare hitelkonstrukcióval – biztosította a beruházás fedezetét, amelyet az önkormányzaton keresztül juttatott el a megbízó szolgáltató részére¹⁷².

Az önkormányzatok 5,4%-ánál (Tata, Hajdúszoboszló) **külső vállalkozó** (harmadik fél) **végzett közvilágítás korszerűsítést**, amely eszközöket **lízing, illetve bérleti szerződés keretében** a közvilágítási feladatokat az önkormányzattól átvállaló **gazdasági társaságok üzemeltettek**. A finanszírozók az eszközöket a futamidő végén az üzemeltetőnek, illetve az önkormányzatnak értékesítik. **Az önkormányzatok további 27%-a a korszerűsíté-**

¹⁷² Az önkormányzat – a fizetés biztosítékeként – a bank részére garanciát nyújtott, majd a hitelt és kamatait az energia megtakarításból meg is fizette.

seket önkormányzati saját beruházásban valósította meg¹⁷³, amelyekhez öt esetben különböző támogatásokat¹⁷⁴, egy esetben hitelt vettek igénybe.

A szolgáltatók által megvalósított, de az **önkormányzatok által különböző módon finanszírozott fejlesztések az önkormányzatoknál vagyongyarapodásként nem jelentek meg**. A saját beruházásokat az önkormányzatok ugyan aktiválták, de ezeket is térítésmentesen a szolgáltatók tulajdonába adták. Mindezek következtében **az önkormányzatok 67,6%-a nem rendelkezik a települését ellátó közvilágítási létesítmények tulajdonjogával**. A vagyontadások során nem vizsgálták a kötelező feladatellátást szolgáló korlátozottan forgalomképes törzsvagyon – villamos közmű – feletti döntési jogosultságot¹⁷⁵.

A közvilágítási létesítmények mindössze három önkormányzatnál (Balmazújváros, Siófok, Hosszúpályi) vannak az önkormányzatok nyilvántartásaiban, további kilencnél kisebb fejlesztésekhez kapcsolódó résztulajdont mutattak ki.

Mezőkövesden a közvilágítási szerződés kapcsán észlelték, hogy az önkormányzat a tulajdonáról való lemondás ellenében nem kapott ellenszolgáltatást. Felülvizsgálatát feladatul tűzték ki, de az később elmaradt. Simontornya és Tolna önkormányzatoknál a vagyontadás-átvételtől szóló megállapodásokban az eszközöket – konkrét hivatkozás nélkül – a már korábban hatályon kívül helyezett 1994. XLVIII. törvény és a végrehajtásról szóló 34/1995. (IV. 5.) Korm. rendelet alapján közcélú villamosműnek minősítették, ami a villamos energiát szolgáltató rendszer része. A hivatkozott jogszabályok szerint a közcélú villamosműnek, az új Vet. szerint a közcélú hálózatnak nem részei a közvilágítási fényforrások és lámpatestek. Előfordult olyan eset is, hogy az önkormányzatok a fejlesztési támogatásokkal megvalósított létesítményeket is térítésmentesen átadták a szolgáltatóknak (Teleki, Szekszárd).

Az ellenőrzött időszakban **hatályos jogszabályok nem tartalmaztak előírást a közvilágítási berendezések létesítési költségeinek a viseléséről**. Az Ötv. 1995. július 28-tól hatályos 107/A. §-a alapján a lakossági szükségleteket kielégítő villamos közmű vagyon a közművet üzemeltető gazdasági társaság vagyonának része lett. Ezért akkor az érintett települési önkormányzatokat a közművet üzemeltető gazdasági társaság állami tulajdonú vagyonszénének 25%-a illetve meg részvény formájában. A 11/1985. (XI. 30.) IpM rendelet 3. § (3) bekezdése szerint „*a közvilágítási berendezés létesítési költségeit a megvalósításban érdekelt jogi személy is vállalhatja*”, ennél konkrétabb előírásokat azonban nem tartalmazott. A közvilágítás céljára rendelt **vagyon tulajdoni viszonyaira vonatkozóan további szabályozásra nem került sor**. Az Ötv. 1995. évi módosítását követően történt fejlesztések esetében egyedi megállapodásokra alapozott, önkormányzatonként eltérő vegyes tulajdoni viszonyok

¹⁷³ Ezek mellett kisebb, egy-két utcát érintő fejlesztések és korszerűsítések történtek saját beruházásban.

¹⁷⁴ Széchenyi terv, EHA, TEKI, CÉDE

¹⁷⁵ Az Ötv. 79. § (2) bekezdés b) pontja szerint a közművek a korlátozottan forgalomképes önkormányzati törzsvagyon körébe tartoznak. A törzsvagyon korlátozottan forgalomképes tárgyairól törvény vagy a helyi önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek szerint lehet rendelkezni.

alakultak ki. A vegyes tulajdoni viszonyok tényét a közvilágítási feladatok tárgyban tartott fókusz-csoport megbeszélés is megerősítette, de a jogi szabályozás kiterjesztésével kezelhetőnek tartotta.

3.4. Az önkormányzatok térfűtési feladatai

Az önkormányzatok összes energiafelhasználását a közvilágítás mellett a költségvetési intézményeik térfűtésére valamint a világítására fordított kiadások határozták meg.

A helyi önkormányzatok 2004-2009 közötti energiakiadásainak alakulását a jelentés 6. számú melléklete, az ellenőrzött önkormányzatok összes energiafelhasználásának költségvetési és naturális adatait a 7. és a 8. számú mellékletek tartalmazzák.

Az önkormányzatok a költségvetési intézményeik térfűtését alapvetően földgáz és távfűtési energiával biztosították.

Az ellenőrzött önkormányzatok 39,5%-a csak földgáz, 5,3%-a csak egyéb tüzelőanyagot, 18,4%-a földgáz- és távhő, 7,9%-a a távhő mellett egyéb tüzelőanyagot, 10,5%-a gáz és geotermikus megújuló, 15,8%-a három¹⁷⁶, míg a 2,6%-a négyféle¹⁷⁷ fűtési energiát vett igénybe. Az ellenőrzött önkormányzatok összes fűtési célú energiafelhasználásának adatait a 9. számú melléklet tartalmazza.

A vizsgált önkormányzatok 94,7%-a használt földgázenergiát. Az ellenőrzött időszak alatt a gázellátási piacon jelentős változások mentek végbe. A gázellátás kettős – közüzemi és szabadpiaci – modelljének feltételeit a 2004. január 1-jétől hatályos régi Get-tel¹⁷⁸, míg a gázpiac teljes nyitásával összefüggő szabályokat 2009. július 1-jétől az új Get-tel teremtették meg.

A védett gázszolgáltatás előnyeit ettől az időponttól már csak a háztartások és a kisfogyasztók egy része élvezhette¹⁷⁹, egy év múlva pedig már csak az előbbieket és a 20 m³/óra kapacitást meg nem haladó vásárolt kapacitással rendelkező egyéb felhasználók¹⁸⁰. Ha ezt a gázkapacitást meghaladó felhasználók 2010. július 1-jéig nem rendelkeznek új gázvásárlási szerződéssel, akkor un. „beragadt” fogyasztóknak minősülnek. Ez azt jelenti, hogy a versenypiaci (beszerzési)

¹⁷⁶ Pécssett és Tatán földgáz-, távhőenergiát és egyéb tüzelőanyagokat, Telekin és Simontornyán villamos-, földgázenergiát és egyéb tüzelőanyagokat, míg Oroszlányban és Mezőkövesden villamos-, földgáz- és távhőenergiát használtak.

¹⁷⁷ villamos-, földgáz-, távhőenergia és egyéb tüzelőanyagok

¹⁷⁸ hatályon kívül helyezte a 2008. évi XL. törvény 158. § a) pontja, hatálytalan: 2009. július 1-jétől

¹⁷⁹ Az új Get. 140. § (5) bekezdése értelmében a 20 m³/óra fogyasztást meghaladó, de a 100 m³/óra fogyasztást el nem érő felhasználók 2010. június 30-ig jogosultak az egyetemes szolgáltatás igénybevételére.

¹⁸⁰ Az új Get. értelmében felhasználó: az a természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiség nélküli társaság, aki (amely) földgázt vagy vezetéken keresztül PB-gázt saját felhasználás céljára vásárol.

árat a jelenlegi gázszolgáltató fogja meghatározni¹⁸¹. Az új szabályozás lehetőséget biztosított az önkormányzatok számára, hogy 2009 júniusáig feljogosított fogyasztóként¹⁸², ezt követően versenypiaci gázenergia kereskedőtől szerezzék be a fűtési célú földgáz energiát.

Az új Get. szabályozásának lehetőségével élve az **önkormányzatok** keresték a gázenergia árának csökkentési lehetőségeit, **36,8%-a vizsgálta a versenypiaci gázfogyasztók csoportjába való átlépés lehetőségét, ennek fele kötött** a versenypiaci gázenergia kereskedővel **szerződést**.

Hernádnak és Kisteleknek versenypiaci gázkereskedő tett ajánlatot, amelyet nem fogadtak el, mert Hernádon a közoktatási intézményben megkezdték a fűtésrekonstrukciót, Kisteleken az intézmények többségét távhőenergiával fűtik. Pécs vizsgálta a lehetőséget, de intézkedést nem tett. Mosonszolnok és Beremend ajánlatot kért, az előbbi maradt az egyetemes szolgáltatásban, az utóbbinál az ajánlat értékelése a vizsgálat időpontjáig nem fejeződött be. Dunaföldvár és Simontornya önállóan, Bóly, Mohács, Somberek a kistérségi társulás, Kondoros és Gyula a megyei önkormányzat közreműködésével szerezte be a versenypiacról a gázenergiát. A vizsgálat időpontjáig Szegeden a közbeszerzési eljárás nem fejeződött be, Gyöngyösön a szerződést nem kötötték meg.

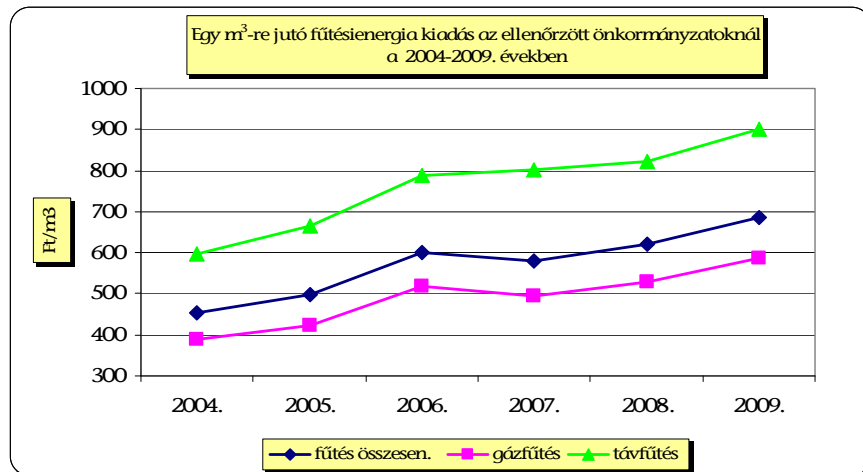
Az ellenőrzött önkormányzatok összes térfűtésre fordított energia kiadása a 2004. évi 2517,1 millió Ft-ról a vizsgált időszak végére 3599,7 millió Ft-ra, 43%-kal növekedett. A tényleges intézményi fűtési energia kiadás növekedését mérsékelte a felhasznált energia mennyiségének csökkenése¹⁸³. Ezen belül a földgázenergiára fordított kiadások emelkedése az átlagtól 7,3 százalékponttal kisebb, míg a távfűtésé 9,1 százalékponttal nagyobb volt.

Egy léghőmérő térfűtése az ellenőrzött időszakban folyamatosan emelkedett és 2009-re 684,6 Ft/m³ lett, amely 51,1%-kal nagyobb a 2004. évinél.

¹⁸¹ Az új Get. 139. § (2) bekezdése értelmében a régi Get. szerinti közüzemi szolgáltatásra jogosult, de az e törvény szerinti egyetemes szolgáltatásra nem jogosult és földgázkereskedővel még szerződést nem kötött felhasználók földgázellátását a felhasználó igénye esetén a régi Get. szerinti közüzemi szolgáltatói engedélyes által megjelölt – a szolgáltatóval egy társaságcsoporthoz tartozó – földgázkereskedő köteles biztosítani. Az egyetemes szolgáltatásra nem jogosult felhasználó és a földgázkereskedő között a szolgáltatás igénybevételével szerződés jön létre, a lényeges feltételekre vonatkozó megállapodás és az üzletszabályzatban meghatározott feltételek szerint. Az egyetemes szolgáltatásra nem jogosult felhasználó és a földgázkereskedő a szerződés létrejöttének napját követő gázév kezdő napjáig köteles a szerződést írásba foglalni.

¹⁸² A 112/2003. (VII. 29.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés alapján feljogosított fogyasztó – a háztartási fogyasztó kivételével – minden földgázfogyasztó.

¹⁸³ A 9. számú melléklet adatai szerint 2005-2009 között a tényleges 220,7-1082,6 millió Ft-os intézményi fűtési energia kiadás növekedését 2006-tól 2008-ig évente emelkedve 9,3-34,8%-ban (76,4-440,1 millió Ft), 2009-ben pedig 29,4%-ban (451,6 millió Ft) mérsékelte a felhasznált fűtési energia mennyiségének csökkenése (volumen változás hatása). Forrás: a helyszínen ellenőrzött önkormányzatok által kitöltött tanúsítványok adatai.

Egy GJ tényleges fűtési célú energia felhasználása az önkormányzatoknak 2004-ben átlagosan 2,3 ezer Ft-ba került, amely a vizsgált időszak végére 74,3%-kal növekedett.

A földgázenergia egységárának az emelkedése az átlagtól 0,9 százalékponttal kisebb, míg a távfűtésé 2,4 százalékponttal nagyobb volt. Az előbbi egységára átlagosan 3,6 ezer Ft/GJ, az utóbbié pedig 5,0 ezer Ft/GJ volt.

Az 1083,7 TJ/év tényleges fűtési célú energia felhasználása a vizsgált időszak végére a 2004. évinek a 82,6%-ára csökkent. Ezen belül az intézmények és telephelyeik által igénybe vett 2004. évi 4,4 TJ/év egyéb tüzelőanyag felhasználás több mint felével mérséklődött.

Az egyéb energiafelhasználás mérséklődését elsősorban a 25 258 m³-es fűtött légtér 61,2%-os csökkenése eredményezte, amely négy¹⁸⁴ önkormányzatot érintett. A IX. kerületben, Tatán, Kondoroson és Gyulán a fűtött légtér nem változott. Gerdén a 2268 m³ fűtött légtér 25%-os növekedése mellett a tűzifa és a szén felhasználása több mint a kétszeresére emelkedett. Ennek oka, hogy az egyedi kályhas fűtéssel szemben a központi fűtés többlet fűtőanyag felhasználással járt.

Az energiaracionalizálást célzó intézkedések több önkormányzatnál a geotermikus megújuló energiaforrás felhasználásának bevezetésével és növelésével jártak együtt.

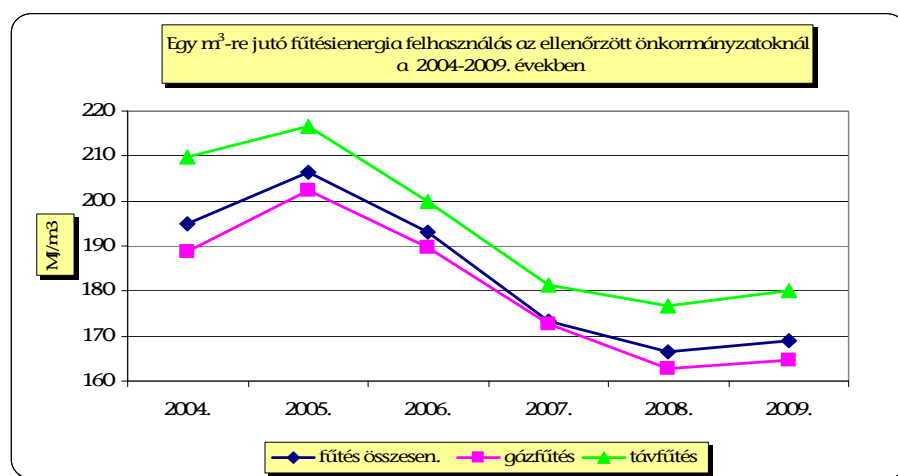
Bólyban – kettő ütemben – 2003-ban megkezdtek, a 2008. évi fűtésszezonra pedig befejezték nyolc meglévő és egy tervezett saját objektum, és egy megyei intézmény geotermikus-energia fűtési- és használati meleg víz célú hasznosítását. Mórahalomban 2005-től a 2127 m² alapterületű gyógyfürdőnél a földgázüzemű kazánok helyett hőcserélőket alakítottak ki. Veresegyházon az 1987-ben létesített termálkút hozamnövelő felújítását, továbbá egy visszasajtoló kutat létesítettek, amellyel a földgázenergia felhasználást 98%-kal csökkentették. Kisteleken a fürdő melegvíz-ellátására 2003-ban létesített termálkút kútfejének átalakításával, 2006-2007-ben kiépített távvezeték és visszasajtoló kút megépítésével 11 intézmény geotermikus-energia fűtési- és használati meleg víz célú ellátását biztosított.

¹⁸⁴ Pécs, Balmazújváros, Szentlászló, Simontornya

ták. Szegeden a kórház 2005. évi energetikai fejlesztésével a használati meleg víz felhasználás közel felét napenergiával biztosítják.

Mórahalmon a 434,8 millió Ft-ra tervezett geotermikus kaszkádrendszer kiépítése 2008-ban kezdődött meg, és még nem fejeződött be. A fejlesztést követően az intézmények 64 484 m³-es légtér fűtését és használati meleg víz célú hasznosítását geotermikus energiával biztosítják. Négy helyszínen továbbra is – várhatóan évi 676 GJ – földgázenergiát használnak. A beruházással a termelő- és visszasajtoló kút, távvezeték, hőközpontok és a vezérlőrendszer valósulnak meg, amelyből 2009 végére a termelő termálkút megépült. A működtető rendszer várható villamosenergia felhasználása minimális lesz (0,7GJ/év). A tervezett földgáz energia kiváltása 17 052 GJ/év, a várhatóan igénybe vett geotermikus energiát figyelembe véve a primer energia megtakarítás 2499 GJ/év, a CO₂ károsanyag kibocsátás csökkenés 956,5 t/év.

A végrehajtott energiatakarékosági és energiaracionalizálási intézkedések következtében az egy m³ fűtött légtérre jutó tényleges fűtési célú energia felhasználása a 2004. évinek 86,7%-a volt 2009-ben. A 6 év alatt 195,1 MJ/m³-ről 2009-re 169,1 MJ/m³-re csökkent. Ezen belül 2009-ben a térfűtésre felhasznált energiahordozók közül a földgáz energia az átlag alatt (164,6 MJ/m³), a távfűtésé (180 MJ/m³) az átlag fölött volt. A legkedvezőbb a geotermikus megújuló fűtési célú energia felhasználásának mutatója volt, 136,1 MJ/m³-rel, amit – a gázkazánokhoz és a távfűtési rendszerhez képest – a hőcserélők magasabb hatásfokú működése eredményezett.

Az önkormányzatok 57,9%-ánál az intézkedések hatására a ténylegesen felhasznált fűtési energia mennyisége nem növekedett, a térfűtésre fordított kiadás 34 önkormányzatnál – Erk, Balmazújváros, Szentlászló, Gyöngyös kivételével – haladta meg a 2004. évit. Ezt a fűtési energia árának növekedése eredményezte. A legnagyobb mértékű fűtési kiadás megtakarítás Szentlászlón (91%), míg a legkisebb Balmazújvároson (6,1%) volt.

A költségvetési szervek térfűtésének feladatellátását vizsgált önkormányzatok 7,9%-ánál eredményesnek¹⁸⁵, 10,5%-ánál eredménytelennek¹⁸⁶, 81,6%-ánál

¹⁸⁵ IX. kerület, Szeged, Beremend

¹⁸⁶ Zalaszentbalázs, Teleki, Siófok és Gerde

pedig részben eredményesnek¹⁸⁷ minősítette az ellenőrzés. Ezek az önkormányzatok nem, vagy csak részben tettek intézkedéseket a monitoring rendszer kiépítésére és működtetésére, az intézményi térfűtés energiafelhasználásának kontrolljára. Az önkormányzatok 92,1%-ánál **nem értékelték a fűtési energia fogyasztására fordított kiadásokat befolyásoló tényezőket**, a változások okait sem vizsgálták. Az intézményi fűtési célú energia önkormányzati szintű tervezése nem volt megalapozott.

A fűtési célú energia felhasználásának mérséklése érdekében **az önkormányzatok 65,8%-a¹⁸⁸ fűtéskorszerűsítéseket is végzett**. Több mint a fele saját beruházási, négy¹⁸⁹ pedig harmadik feles finanszírozású fejlesztési konstrukciót alkalmazott.

A megvalósított projektek 44,7%-a kapcsolódott a költségvetési szervek térfűtéséhez¹⁹⁰, közel egyharmada pedig egyéb korszerűsítéshez. Ez utóbbiak a rossz állapotú önkormányzati épületek általános fizikai állagjavító, helyreállító kivitelezését jelentették, amelyek 7,4-46,4 %-ban tartalmaztak energiaracionalizálási célú munkákat is. Térfűtési energetikai fejlesztéseket az üzemeltett fűtött légtér 12,7%-án, 666 ezer m³-en végeztek. Az egyéb korszerűsítésekkel 61,5%-ban az épületek térfűtését, 7,7%-ban az elektromos világító testek és a hálózat felújítását, 30,8%-ban pedig mindkettő típusú felújítását is elvégezték.

A fejlesztések 58,2%-át támogatás igénybevételével, egyharmadát önerőből, 9,1%-át harmadik fél bevonásával hajtották végre.

Az önkormányzatok a megvalósított 32 saját projektekből 17-nél területfejlesztési (CÉDE, LEKI, TEKI, TRFC), 3-3-nál NEP és KIOP, 4-4-nél KEOP és egyéb¹⁹¹, egynél pedig ROP támogatást vettek igénybe. A támogatás felhasználásával együtt Zalaszentbalázs EHP, míg Mohács EHA konstrukciót is alkalmazott.

A támogatott térfűtések tervezett 2 421,3 millió Ft összegű saját beruházásai 99,4%-ra, míg a 120,7 millió Ft-ra tervezett önerős beruházások kedvezőtlenéből, 88,4%-ra teljesültek.

¹⁸⁷ Eredményesnek tekintettük a költségvetési szervek térfűtési feladatellátását, ha a fűtött légköbméter alakulása alapján, nem növekedett jelentősen az egységnyi fűtési célra fordított energia felhasználás, és működtettek ellenőrzési vagy monitoring rendszert a fűtési adatok kontrolljára. Részben eredményesnek tekintettük a feladatellátást, ha a kettő közül valamelyik kritérium nem teljesült. Eredménytelennek tekintettük a feladatellátást, ha egyik feltétel sem teljesült.

¹⁸⁸ Azokat az önkormányzatokat nem tartalmazza, amelyek csak egyéb épületkorszerűsítéseket hajtottak végre.

¹⁸⁹ Fehérgyarmat, Balmazújváros, Felsőzsolca, Siófok

¹⁹⁰ A térfűtés korszerűsítéséhez tartoznak a gépészeti berendezések (hőcserélő, gázmotor, kazán) a fűtőtestek, a fűtésvezetékek, a fűtést szabályozó berendezések (hőtermelő-, átvadó berendezések vezérlése, termosztatikus szelepek) cseréje, illetve beépítése, az épületek (pince-, tető födéme, homlokzat) hőszigetelése, a kültéri nyílászárók cseréje, valamint valamely fűtési módról új fűtési módra történő átállás.

¹⁹¹ 18/2008. (III. 28.) ÖTM rendelet, 8/2009. (II. 26.) ÖM rendelet, 2006/2008. (VIII. 26.) Korm. rendelet

A támogatott fejlesztések tényleges forrásösszetétele a tervezetthez képest megváltozott. A saját erő 22,8%-ról 2,7 százalékponttal emelkedett, a támogatások összege a tervezett 56,2%-ról 3 százalékponttal, a bankhitel 9,4%-ról 4,7 százalékponttal mérséklődött. A hiányzó forrásokat az önkormányzatok egyéb források bevonásával biztosították. A nem támogatott fejlesztések forrásösszetétele – a saját és egyéb forrás – kis mértékben változott, a tervezett saját forrás 1,1 százalékponttal csökkent.

A saját beruházásban végzett korszerűsítések összességében **részben voltak eredményesek**¹⁹², mert a tényleges pénzügyi megtérülés, a primer energia-megtakarítás, valamint a CO₂ károsanyag kibocsátás eltért a tervezett értékektől. Az átlagosan 36 évre tervezett megtérülés várhatóan 51 év alatt teljesül. A tényleges átlagos primer energia-megtakarítás és a CO₂ károsanyag kibocsátás a tervezetthez képest szintén kedvezőtlenebbül alakult, az előbbi 70,4%-ra, míg az utóbbi 84,1%-ra teljesült. A fejlesztések – a bolyi geotermikus közmű I. ütem kivételével – összességében a tervezett műszaki tartalommal valósultak meg.

Bolyban a II. számú termálkútnál 1500-1800 méteres mélységben a vízázó réteget nem találták meg, ezért a kutat 650-750 méteres mélységben alakították ki. A tervezett 72-80 °C-os termálvízhez képest 40 °C-at nyertek. Ennek következtében a tervezett 12 évi megtérülés várhatóan 14 évre teljesül.

Az öt harmadik feles finanszírozású energetikai fejlesztés közül egy-nél sem vizsgálták a primerenergia-megtakarítást, a megtérülést, valamint a CO₂ kibocsátást. A térfűtési fejlesztések összességében a tervezett műszaki tartalommal valósultak meg.

Fehérgyarmaton és Balmazújvárosban az összes, Felsőzsolcán hét, Siófokon egy költségvetési intézményben a fűtésüzemeltetőkkel kötött szolgáltatási szerződés alapján végezték el a fűtésrekonstrukciót. A siófoki kórházban a fűtésüzemeltetővel kötött megállapodással gázmotoros erőművet építettek. Balmazújvárosban az energiaszolgáltató a javaslatában 14%-os energiaköltség megtakarítást prognosztizált, amely a tényleges energiafogyasztási adatok alapján 37%-ra teljesült. A fejlesztési (üzemeltetési) szerződések közül egynél érvényesültek a gazdaságossági szempontok¹⁹³. Balmazújvárosban az önkormányzati költségvetési szervek 44,7 millió Ft-os beruházási költségénél a fizetendő éves kiadások jelenértéke 3,5%-kal volt kisebb.

¹⁹² Eredményesnek tekintettük a költségvetési szervek térfűtési fejlesztését, ha a pénzügyi megtérülés, a primer energia megtakarítás és a CO₂ károsanyag kibocsátás nem tért el 5%-nál nagyobb mértékben a tervezettől.

¹⁹³ A korszerűsítésre vonatkozó szerződés(ek) megkötését gazdaságosnak tekintettük, ha a harmadik feles finanszírozású szerződés esetén, a szerződés szerint fizetendő éves kiadások jelenértéke nem haladta meg a fejlesztés szerződés szerinti beruházási költségét.

3.5. A villamosenergia biztosításával összefüggő önkormányzati feladatok

A települési önkormányzatok villamosenergia biztosításával összefüggő feladatait – miként a közvilágítás esetében is – fokozatosan érintette a villamosenergia liberalizációja.

A törvényi szabályozás lehetősége alapján **csak három önkormányzat vizsgálta** – a régi Vet. szerint – **a villamosenergia piac részleges liberalizációja kapcsán elérhető megtakarításokat**. Ebből kettő úgy ítélte meg, hogy a szabadpiaci árak magasabbak a közüzemi árnál¹⁹⁴. A feljogosított fogyasztók csoportjába ezek közül egy sem lépett át¹⁹⁵.

2009. január 1-jétől – az új Vet. módosításával – **az egyetemes szolgáltatás keretében garantálták a helyi önkormányzatok és intézményeik ellátását**, és árgaranciát nyújtottak a villamosenergia díjára vonatkozóan¹⁹⁶.

Az önkormányzatok számára az egyetemes szolgáltatás¹⁹⁷, illetve a versenypiaci körülmények közötti villamosenergia beszerzés tisztázását nehezítette az eltérő árképzés. Nem ismerték fel, hogy a beszerzési döntésnél a díjszerkezeten belül mely díjtételeket kell összevetni. A teljes villamosenergia díjának számításánál – az egyetemes szolgáltatás díja, illetve a versenypiaci áramdíj mellett – figyelemmel kell lenni a rendszerhasználati díjakra¹⁹⁸, az energiaadóra és egyéb díjtételekre¹⁹⁹, valamint az áfára.

Az új Vet. felhatalmazása alapján **2008 januárjától az önkormányzatok** keresték a villamosenergia árának csökkentési lehetőségeit, **28,9%-a vizsgálta a versenypiaci fogyasztók csoportjába való átlépés lehetőségét**, de csak Szeged és Gyöngyös kötött szerződést.

¹⁹⁴ A villamosenergia-ellátás rendszerének ellenőrzéséről 2007-ben kiadott ÁSZ jelentés szerint az árakra a versenypiac – korlátozott jellege miatt – lényeges hatást gyakorolni nem tudott.

¹⁹⁵ Erk 2007 áprilisától vált feljogosított fogyasztóvá.

¹⁹⁶ Az új Vet. 50. § (4) bekezdése értelmében a külön jogszabály szerint a helyi önkormányzat és közfeladatot ellátó költségvetési intézménye – az egyetemes szolgáltatóhoz tett igénybejelentése esetén – közszolgáltatási kötelezettség keretében az egyetemes szolgáltatóra vonatkozó 48. §, valamint 50. § (2) bekezdése alapján szerződéskötési kötelezettség kedvezményezettjeként, az egyetemes szolgáltatásra vonatkozó árképzési szabályoknak megfelelő áron jogosult az egyetemes szolgáltatóval villamosenergia-vásárlási szerződést kötni, jogosult továbbá a végső menedékes jogintézménye keretében biztosított ellátásra.

¹⁹⁷ A villamosenergia-piaci egyetemes szolgáltatás árképzését és ennek keretében nyújtandó termékcsomagot 2008-ban a 115/2007. (XII. 29.) GKM rendelet, 2009-ben pedig a 44/2008. (XII. 31.) KHEM rendelet tartalmazta.

¹⁹⁸ A villamos energia rendszerhasználati díjakat a 119/2007. (XII. 29.) GKM rendelet szabályozza.

¹⁹⁹ szénipari szerkezet átalakítás támogatása, kedvezményes árú villamos energia ellátás

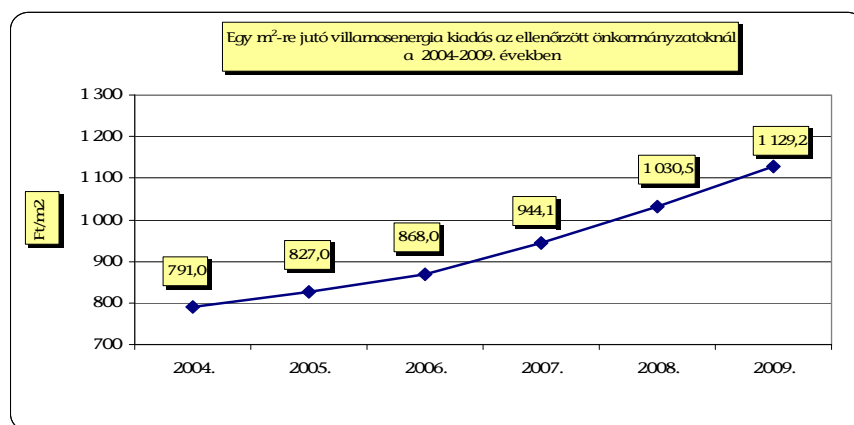
Zalaszentbalázsnak és Simontornyának versenypiaci kereskedő tett ajánlatot, amelyről az előbbi önkormányzat elfogadó nyilatkozatot adott. Az utóbbinál az ajánlat szakértői vizsgálata nem fejeződött be.

Bóly, Mohács, Somberek – a kistérségi társulás közreműködésével – készítette elő a közbeszerzési eljárást, amely még nem fejeződött be. Kondoros és Gyula a megyei önkormányzat beszerzési szándékához csatlakozott.

Pécsett a közgyűlés 2009 októberében tárgyalta, Tatán a megbízott energetikus a 2009. év végén vizsgálta az átlépés lehetőségét. Gyöngyös önállóan, míg Szeged a konzorciális partnerekkel – a lefolytatott közbeszerzési eljárás alapján – a versenypiaci villamosenergia szállításáról szóló szerződést megkötötte.

Az önkormányzatok által fenntartott 1558,8 ezer m² megvilágított **intézményi alapterület** a vizsgált időszak végére 7,4%-kal **csökkent**. Ettől eltérően a **tényleges világitási célú energiafelhasználás kiadása folyamatosan**, az időszak végére 32,1%-kal (1629,2 millió Ft-ra) **emelkedett**.

Az egy m² megvilágított alapterületre jutó 791 Ft tényleges villamosenergia felhasználás kiadása 2009-re 42,8%-kal, **az egy GJ villamosenergia felhasználásra jutó kiadás pedig 53,2%-kal emelkedett**. Az intézményi villamosenergia kiadás növekedését 20,5-47,0%-ban, évente változó mértékben ellensúlyozta a felhasznált villamosenergia mennyiségének csökkenése²⁰⁰.

Balmazújvároson a 202,2-5048,9 ezer Ft-os, Gyöngyösön a 3377,1-28 309,2 ezer Ft-os intézményi villamosenergia kiadás növekedését teljes mértékben fedezte a felhasznált villamosenergia mennyiségének csökkenése.

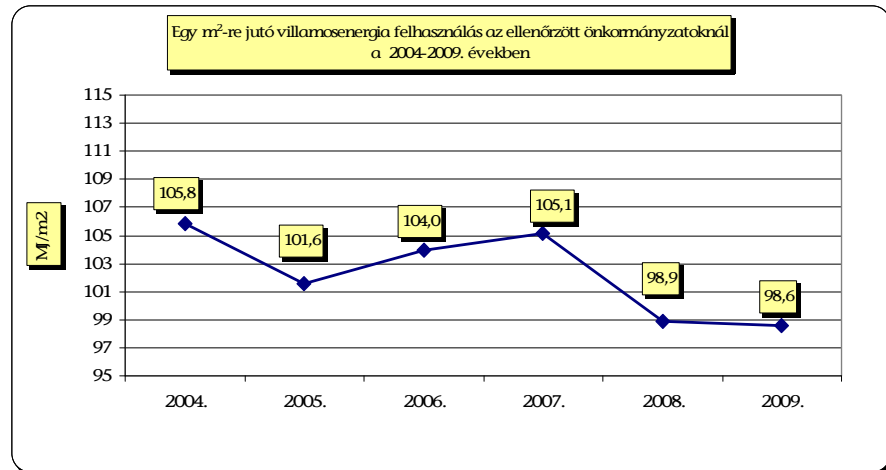
A felhasznált villamosenergia mennyiségének csökkenése az önkormányzatok 13,2%-nál igen, 18,4%-ánál részben, 68,4%-ánál pedig nem eredményezett kiadás megtakarítást. 2009-re a legnagyobb mértékű kiadás megtakarítás Erken (83,1%), míg a legkisebb Szegeden (4%) volt.

Az intézményi villamos energiára fordított tényleges kiadások teljesített költségvetési kiadáson belüli növekedése nem haladta meg az 5 százalékpontot. Az önkormányzatok összes energia kiadásán belül az intézményi villamos energiára

²⁰⁰ Az árváltozás hatására 2005-2009 között a tényleges intézményi villamos energia kiadás évente emelkedő mértékben, 105,4-565,6 millió Ft-tal nőtt.

fordított kiadások 26,5%-ról 1,5 százalékponttal csökkentek, a dologi kiadásokon belüli aránya pedig 0,4 százalékponttal növekedett.

A korszerűsítési, illetve az egyéb intézkedések és az alapterület 7,4%-os csökkenése együttesen eredményezték, hogy az **egy m² megvilágított intézményi alapterületre jutó 2004. évi 105,8 MJ villamosenergia felhasználás 2009-re 6,8%-kal mérséklődött.**

Az összes megvilágított alapterület 29 önkormányzatnál csökkent, 9 önkormányzatnál nem változott.

A vizsgált önkormányzatok 78,9%-ánál részben volt eredményes²⁰¹ a költségvetési szervek villamosenergia feladatellátása, mert nem tettek intézkedéseket a monitoring rendszer kiépítésére és működtetésére, az intézményi villamosenergia felhasználás kontrolljára, ami az energiahatékonyság javítását elősegítő további intézkedésekhez nyújthatott volna információt. A megvilágított intézményi alapterület csökkenéséhez és a feladatok változásához viszonyítva nem növekedett aránytalanul a villamosenergia felhasználása.

A költségvetési szervek villamosenergia fogyasztásán belül **a világításra fordított** és az **egyéb villamosenergia felhasználást²⁰²** – az épületekben kiépített villamoshálózatok adottságai miatt – Pécsen és Oroszlányban minden intézményben, míg **az önkormányzatok 15,8%-nál részben mérték elkülönítetten.** Az ellenőrzött önkormányzatok villamosenergia felhasználásának adatait a jelentés 10. számú melléklete tartalmazza.

²⁰¹ Eredményesnek tekintettük a költségvetési szervek világítási feladatellátását, ha a megvilágított alapterülethez és a feladatok növekedéséhez viszonyítva, nem növekedett aránytalanul a villamos energia felhasználása, és működtettek ellenőrzési vagy monitoring rendszert a villamos energia felhasználásának kontrolljára. Részben eredményesnek tekintettük a feladatellátást, ha a kettő közül valamelyik kritérium nem teljesült. Eredménytelennek tekintettük a feladatellátást, ha egyik feltétel sem teljesült.

²⁰² Az egyéb villamos energiafelhasználási helyek a konyha, a mosoda, a karbantartó- és tanműhely, a szaktantermek és a laboratórium.

Pécsett az intézményekben az elkülönített egyéb fogyasztási helyeken, Oroszlányban az intézmények vállalkozó által működtetett konyháiban, Szekszárdon három főzőkonyhában a villamos energiát külön mérik.

Kondoroson, Dunaföldváron, Erken az intézmények közül egy-egy oktatási létesítményben működő konyha, Felsőzsolcán a karbantartó műhely, továbbá Erken az óvodában használt elektromos vízmelegítők elkülönített mérése biztosított.

A IX. kerületben kettő-kettő intézményben az uszoda és a konyha, egyben pedig a jégpálya villamos fogyasztását mérik elkülönítetten.

Az egyéb fogyasztási helyeken felhasznált villamosenergia elkülönített **méréseinek hiánya nem tette lehetővé az önkormányzatok számára az energiateljesítmények ellenőrzését**, illetve a differenciált költségszámítási módokat alkalmazását.

A mért helyeken a villamosenergia elszámolása a leolvasott fogyasztási értékek alapján történt. Szekszárdon a nem mért fogyasztást – megállapodás keretében – teljesítmény arányosan határozták meg.

A villamosenergia felhasználás csökkentése érdekében **az önkormányzatok 47,3%-a világításkorszerűsítéseket is végzett**. Ennek 22,2%-a saját beruházást, 61,1%-a harmadik feles finanszírozású fejlesztést, 16,7%-a pedig mindkét konstrukciót alkalmazta.

A megvalósított intézményi projektek 23,6%-a a villamosenergia felhasználás racionalizálására²⁰³, közel harmada pedig egyéb korszerűsítésekre irányult, amelyek 7,4-46,4%-ban tartalmaztak energiaracionalizálási célú munkákat is. Az egyéb korszerűsítésekkel 7,7%-ban az elektromos felújítást, 30,8%-ban pedig a térfűtés és világítás felújítását is megtették.

A villamos korszerűsítési projektek 13,8%-át támogatás igénybevételével, közel negyedét önerőből saját beruházással, 62,1%-át harmadik fél bevonásával valósították meg, amelyből három kapott támogatást. Energetikai fejlesztéseket 153,4 ezer m²-en valósították meg.

Oroszlányban a Városi Sportcsarnok küzdőtér világítás korszerűsítését a sportlétesítmények építésének, korszerűsítésének és felújításának támogatása, Kondoroson a polgármesteri hivatalban 26 db mennyezeti lámpatest cseréjét Dél-Alföldi Operatív Program keretében, Siófok egy, Szegeden öt közoktatási intézmény felújításával együtt a világítás korszerűsítését végezték el. Az előbbi KEOP, míg az utóbbi KIOP támogatásban részesült.

A támogatott korszerűsítések 238 millió Ft-ra tervezett beruházásai 116%-ra, míg a 98,5 millió Ft-os önerős beruházások 137,9%-ra teljesültek. A tényleges költségek emelkedését a műszakilag szükséges pótmunkák okozták, amelyeket a támogatott fejlesztéseknél saját forrásból finanszíroztak.

A támogatott fejlesztések forrásösszetétele megváltozott, a saját erő 46,8%-ról 14,8 százalékponttal emelkedett, a támogatások összege a tervezett 45,4%-ról,

²⁰³ A világítás korszerűsítések az épületek elavult belső elektromos hálózatának felújítására, valamint a világítótestek cseréjére irányultak.

11,3 százalékponttal mérséklődött. Az egyéb források a támogatásokkal azonos tendenciát mutattak, a tervezett 7,8%-os arány 4,3%-ra teljesült. Bankhitelt a fejlesztésekhez nem vettek igénybe.

A nem támogatott fejlesztések forrásösszetétele – a saját és egyéb forrás – jelentős mértékben változott, a tervezett saját forrás aránya 26,1%-ról ténylegesen 15%-ra csökkent, az egyéb forrás pedig hasonló mértékben növekedett. Az átrendeződés oka, hogy a tervezettnél alacsonyabb összegben valósították meg a korszerűsítéseket.

Oroszlányban a polgármesteri hivatal villamos hálózat tényleges felújítási költsége 46,3%-kal, a IX. kerületben a világításkorszerűsítés a közoktatási intézménynél 33,3%-kal, a nevelésinél 13,7%-kal volt alacsonyabb a tervezett kivitelezési összegnél.

A harmadik feles finanszírozású energetikai fejlesztések szerződés szerinti beruházási költsége 670,1 millió Ft volt, amely 10,6%-ban tartalmazott támogatást is. A fejlesztést végreható harmadik félnek nyújtott három KEOP támogatás összege 10,3 millió volt, egy projekt 10%, kettő pedig 20%-os támogatásban részesült.

A saját beruházásban végzett korszerűsítések összességében **részben voltak eredményesek**, mert a tényleges pénzügyi megtérülés, a primer energia-megtakarítás, valamint a CO₂ károsanyag kibocsátás jelentősen eltért a tervezett értékektől. Az átlagosan **14 évre tervezett megtérülés várhatóan több mint a kétszerese alatt teljesül**. A tényleges átlagos primer energia-megtakarítás és a CO₂ károsanyag kibocsátás a tervezetthez képest szintén kedvezőtlenebbül alakult, az előbbi 39,2%-ra, míg az utóbbi 40,3%-ra teljesült. A fejlesztések összességében a tervezett műszaki tartalommal valósultak meg.

A kitűzött célok tekintetében kedvezőbb a helyzet **a harmadik feles finanszírozású energetikai fejlesztéseknél**. Az **átlagosan 11 évre tervezett megtérülés várhatóan 18 év alatt teljesül**. Eltérés mutatkozik azonban a támogatott és nem támogatott korszerűsítések között. Az előbbinél az átlagos megtérülés várhatóan a tervezettel azonosan 12 év, míg az utóbbinál 19 év. Hasonlóan alakultak a tényleges átlagos primer energiamegtakarítások és a CO₂ károsanyag kibocsátások értékei is. A támogatott és nem támogatott korszerűsítések esetében a primer energiamegtakarítás 56,1% (a támogatottnál 80,5%, míg a nem támogatottnál 53,3%), a CO₂ kibocsátás 75,7 % (támogatott 85,5%, nem támogatott 75 %) volt. A harmadik feles finanszírozású fejlesztések összességében a tervezett műszaki tartalommal valósultak meg. **A támogatott fejlesztések** esetében a tervezettnél **kedvezőbb teljesítési adatokat** a pályázatoknál kötelezően előírt dokumentációkkal **megalapozott műszaki-pénzügyi előkészítés eredményezte**.

A gazdaságossági szempontok²⁰⁴ azonban a **harmadik feles finanszírozású energetikai fejlesztési szerződések 88,9%-ánál nem érvénye-**

²⁰⁴ A korszerűsítésre vonatkozó szerződés(ek) megkötését gazdaságosnak tekintettük, ha a harmadik feles finanszírozású szerződés esetén, a szerződés szerint fizetendő éves kiadások jelenértéke nem haladta meg a fejlesztés szerződés szerinti beruházási költségét.

sültek. A finanszírozók vállalkezési és bérleti szerzódései szerint **a fizetendő éves kiadások jelenértéke 10,2-79,3%-kal haladta meg a fejlesztések szerzódés szerinti beruházási költségét.**

A nem gazdaságos fejlesztések közül a fizetendő éves kiadások jelenértéke a IX. kerületben a közoktatási intézmény 37,9 millió Ft-os beruházását 79,3%-kal, míg Balmazújvároson az önkormányzati intézményekben végzett, 102,6 millió Ft-os világítás korszerősítések beruházási költségét 10,2%-kal haladta meg.

Csengeren ugyanakkor az önkormányzati költségvetési szervek 28,9 millió Ft-os, Pécssett a 12 oktatási intézmény 150,6 millió Ft-os világítás korszerősítésének beruházási költségénél a fizetendő éves kiadások jelenértéke az előbbinél 9,2%-kal, míg utóbbinál 30%-kal volt kisebb.

A finanszírozás fedezetéül szolgáló **megtakarítások számításakor egyik kiinduló elemként figyelembe vett évi 1300-2000 üzemórát** az üzemeltetési **gyakorlat nem igazolta vissza.** A számítások során ugyanis a meglévő (elbontott) és a racionalizálás során beépített névleges teljesítmény (kW) adatokkal és **nem a várható villamosenergia fogyasztással (kWh) számoltak.** A ténylegesnél magasabban rögzített irreális induló fogyasztással nagy ívű megtakarítások váltak tervezhetővé. Mindezek következtében **az átlagos primer energia megtakarítások várhatóan** a tervezettnek **csak 66,1%-ára teljesülnek.**

A finanszírozók világításkorszerősítési ajánlatában a IX. kerületben a szociális otthonnál 64,7%-os, Csengeren az önkormányzati költségvetési szervekre fenntartó szinten 20%-os energia megtakarítást prognosztizáltak.

3.6. **Az önkormányzati intézkedések energiapolitikai célkitűzésekre gyakorolt hatása**

Az egyes energiafelhasználási területeket érintő fejlesztések értékelése mellett minősítettük azt is, hogy önkormányzati szinten összességében eredményesek voltak-e a vizsgált önkormányzatok energiaracionalizálást és megtakarítást szolgáló intézkedései, ezek eredményeztek-e primer energiafelhasználás és a káros anyag kibocsátás csökkenést. Az összegző értékelés alapjául a központi energiapolitikai célkitűzésekhez²⁰⁵ való viszonyítás szolgált.

A minősítés négy teljesítménymutató – az éves energiaköltség, a primer energiafelhasználás, a káros anyag kibocsátás, a megújuló energiafelhasználás aránya – alapján történt.

Az önkormányzatok által kitűzött energiaracionalizálást és megtakarítást szolgáló intézkedések összességében eredményesek voltak, ha teljesültek az önkormányzat által kitűzött energiapolitikai célok, az intézkedések hatására az éves energiaköltség csökkent vagy az áremelkedés növekedési üteme alatti növekedés

²⁰⁵ Az 1107/1999. (X. 8.) Korm. határozattal megállapított 2010-ig terjedő energiatakarékosági és energiahatékonyság-növelési stratégia, valamint a 2418/2008. (X. 31.) Korm. határozat szerinti magyarországi megújuló energiaforrások felhasználásának növelésére vonatkozó 2008-2020 közötti stratégia.

következett be, ha csökkent az energiafelhasználás és káros anyag kibocsátás mennyisége, ha nőtt a megújuló energiaforrások felhasználásának az aránya az önkormányzat energiafelhasználásán belül.

Az összegző értékelés szerint az ellenőrzött **önkormányzatok 57,9%-ánál az intézkedések összességében eredményes, 28,9%-ánál részben eredményes minősítéssel zárultak.** Mindössze **az önkormányzatok 13,2%-ának** (Hosszúpályi, Pécs, Simontornya, Teleki, Tolna) **energiaracionalizálási intézkedései nem érték el az elvárt eredményt.**

Az e körbe tartozó önkormányzatok mindegyikénél a megtett intézkedések ellenére nőtt az energiafelhasználás és a károsanyag kibocsátás, Hosszúpályi, Simontornya és Tolna településeken pedig a megújuló energiák felhasználási arányának növelése érdekében elvárt intézkedések, illetve annak eredményei maradtak el.

A kitűzött célok eredményes megvalósítása mellett teljesítménymutatók szolgálták a hatékonyság mérésére is. Teljesítménymutatóként értékeltük az egy közvilágítási lámpahelyre jutó villamosenergia felhasználás, az egy m² megvilágított alapterületre jutó villamosenergia felhasználás és az egy fűtött léghőméterre jutó fűtési célú energiafelhasználás természetes mutatóit²⁰⁶.

A hatékonyság szempontjából elvégzett összegző értékelés szerint **az ellenőrzöttek közel felénél (47,8%-ánál) hatékonyak, több mint harmadánál (33,8%-ánál) részben hatékonyak minősültek a végrehajtott fejlesztések,** ugyanakkor az ellenőrzöttek 18,4 %-ánál (Felsőzsolca, Gerde, Kistelek, Pécs, Simontornya, Tata, Tolna településeken) **a korszerűsítések révén nem érték el fajlagos energiafelhasználás csökkenést.**

Pécs, Gerde, Felsőzsolca és Kistelek önkormányzatainál egyik megfigyelt teljesítménymutatónál sem következett be az elvárt javulás.

Az egy közvilágítási lámpahelyre jutó energiafelhasználás Felsőzsolcán 58,7%-kal, Pécsen 5,5%-kal, Gerdén 3,3%-kal, Kisteleken 2,7%-kal növekedett 2004-hez képest.

Az egy fűtött léghőméterre jutó fűtési célú energiafelhasználás és az egy m² megvilágított alapterületre jutó villamosenergia felhasználás egyaránt Gerdén emelkedett a legnagyobb (79,0 illetve 33,3%-os) mértékben.

Simontornya, Tata és Tolna önkormányzatainál két mutató alakulása volt kedvezőtlen. Simontornyán az egy fűtött léghőméterre jutó fűtési célú energiafelhasználás 14,3%-kal emelkedett, míg a közvilágítás fajlagos mutatója nem változott. Tatán a térfűtés fajlagos mutatója 3,2%-kal, a megvilágított alapterület egységére jutó energiafelhasználás 0,2%-kal emelkedett. Tolnán a térfűtés fajlagos mutatója 45,3%-kal, az egy közvilágítási lámpahelyre jutó energiafelhasználás pedig 8,0%-kal emelkedett.

²⁰⁶ Az önkormányzat energiaracionalizálási intézkedései akkor minősültek hatékonyak, ha az értékelés alapjául szolgáló három teljesítménymutató közül legalább kettő esetében kedvező változás (felhasználás-csökkenés) következett be.

Az ellenőrzött önkormányzatok energiagazdálkodását jellemző energiafelhasználási és energiakiadási mutatóit a jelentés 11. számú mellékletének ábrái szemléltetik.

Budapest, 2010. augusztus " 5. "

Domokos László

Melléklet: 15 db 12 lap
Függelék: 5 db 7 lap

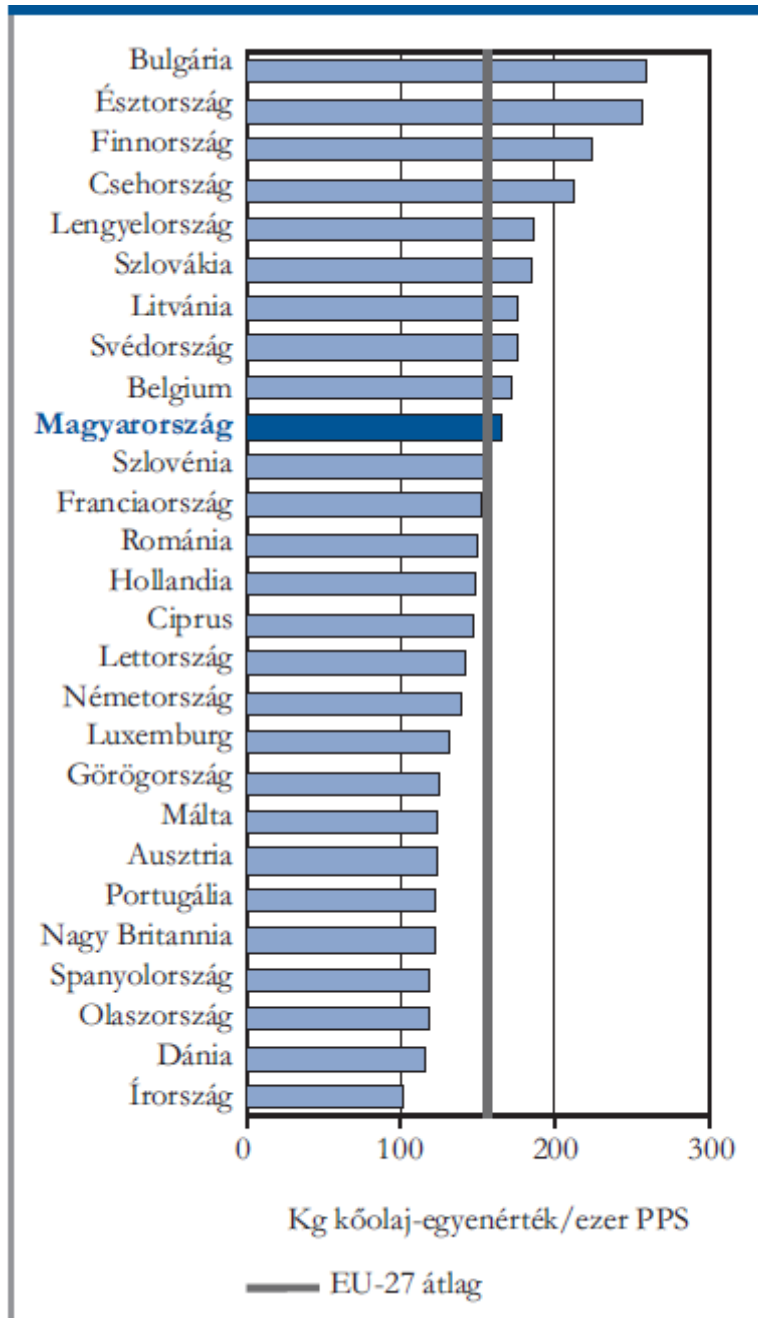
A helyszínen ellenőrzött önkormányzatok

Baranya megye	Bóly Szentlászló Pécs Mohács Somberek Gerde Beremend
Békés megye	Gyula Kondoros
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	Mezőkövesd Felsőzsolca
Csongrád megye	Szeged Kistelek Mórahalom
Főváros	IX. kerület
Győr-Moson-Sopron megye	Mosonszolnok
Hajdú-Bihar megye	Hajdúszoboszló Hosszúpályi
Heves megye	Gyöngyös Erk
Komárom-Esztergom megye	Kisigmánd Tata Oroszlány
Pest megye	Veresegyház Százhalombatta Hernád
Somogy megye	Siófok Teleki
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Győrtelek Fehérgyarmat Balmazújváros Csenger
Tolna megye	Szekszárd Tolna Dunaföldvár Simontornya
Vas megye	Ostffyasszonyfa
Zala megye	Zalaszentbalázs

Magyarország energiafelhasználásának alakulása

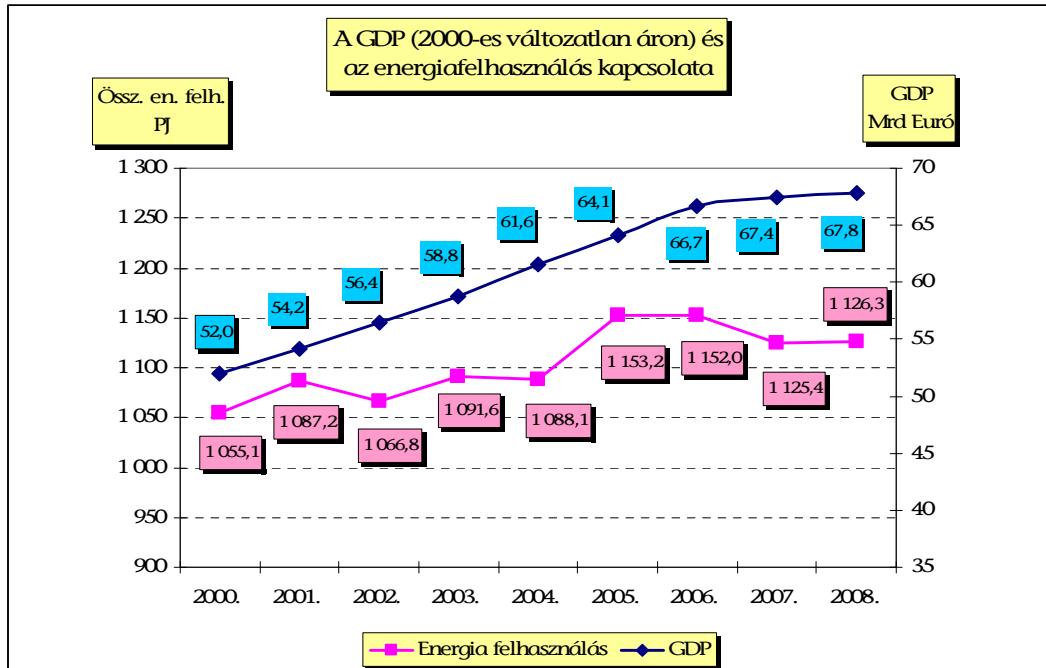
1. ábra¹

A GDP egységére jutó energia felhasználása az Európai Unió 27 tagállamában
2008-ban

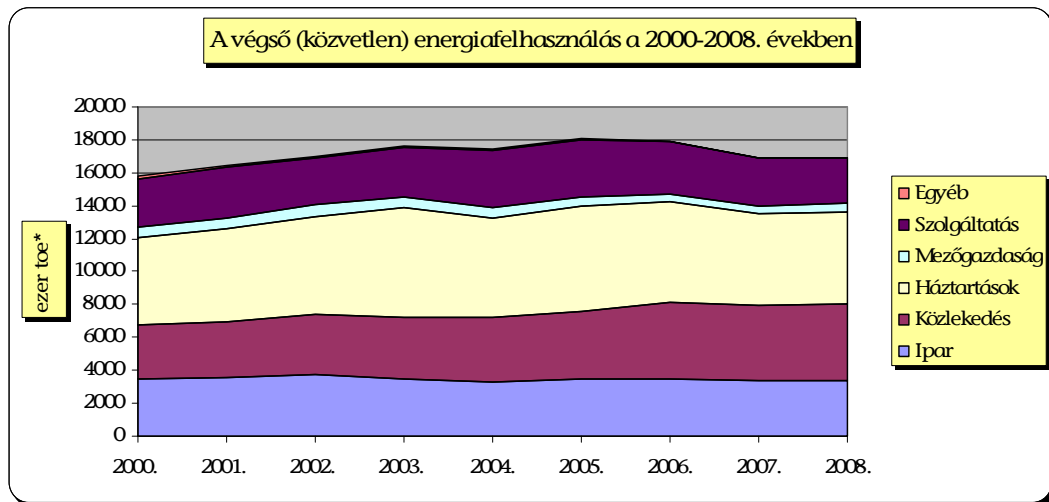

¹ Forrás: KSH, Magyarország 2009 című kiadványa

2. ábra²

3. ábra³

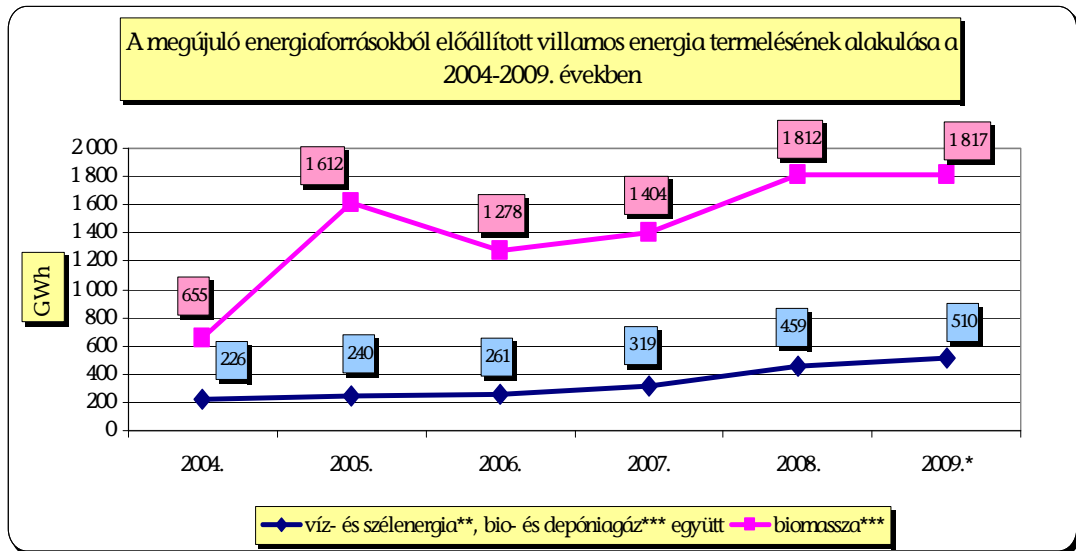

4. ábra⁴

² Forrás: Energiagazdálkodási Statisztikai Évkönyv (Budapest, 2009. november)

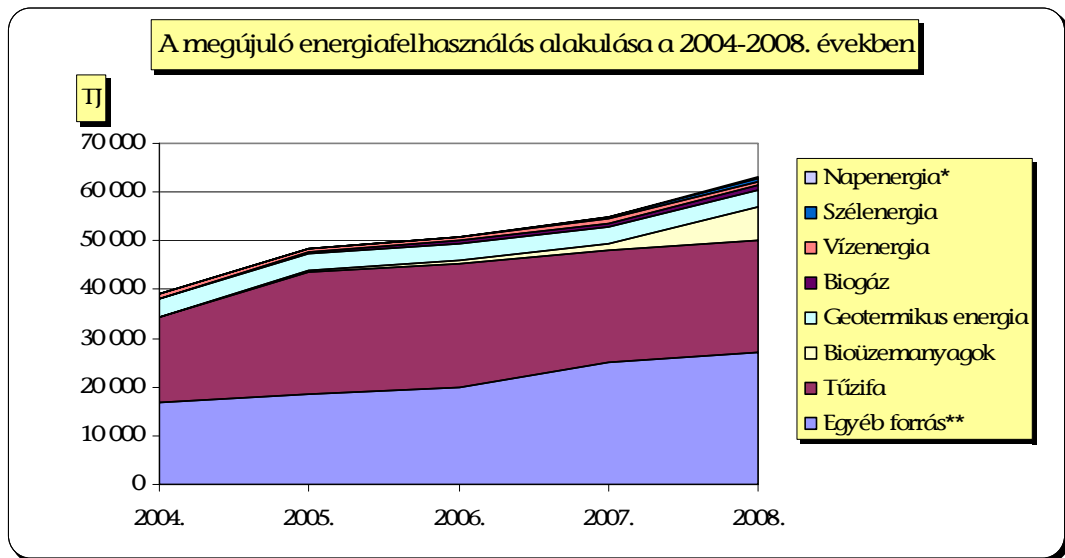
³ Forrás: KSH 3.1.2. Energia (2000-2008)

⁴ Forrás: Magyar Energia Hivatal

Megjegyzés: * a 2009. év a január-novemberi adatokat tartalmazza, ** előállított primer villamos energia, *** átalakítással nyert villamos energia

5. ábra⁵

Megjegyzés: * a napenergia a napkollektoros és a fotovillamos eljárást tartalmazza, ** az egyéb források (biomassza) között a fa- és mezőgazdasági hulladék szerepelnek.

⁵ Forrás: Energia Központ Nonprofit Kft. (a 2008. évi megújuló energiafelhasználás 63,1 PJ, a nem megújuló kommunális hulladékégetésből származó energia 3,8 PJ volt.)

Az Energia Központ által kezelt energiaracionalizálási célú támogatások a 2004-2009. években

millió Ft-ban

Pályázat azonosítója	Beérkezett pályázatok				Döntéshozó által jóváhagyott pályázatok				Megkötött támogatási szerződés				Folyósított támogatás	Folyósított hitel
	db száma	Igénytelt támogatás	Igénytelt hitel	Teljes beruházási költség	db száma	Jóváhagyott támogatás	Jóváhagyott hitel	Teljes beruházási költség	db száma	Támogatás összege	Hitel összege	Teljes beruházási költség		
NEP 2004	5 284	2 827,6		11 042,7	3 971	1 639,0		5 887,6	3 968	1 637,5	n.a.	5 881,7	1 475,5	n.a.
NEP 2006	8 469	2 654,8		9 064,1	2 901	910,2		3 226,7	2 831	886,0	n.a.	3 134,1	759,8	n.a.
NEP 2007	5 284	1 215,1	3 172,7	8 508,7	3 230	717,7	1 872,9	5 208,6	3 172	705,4	n.a.	5 059,2	496,7	n.a.
NEP 2008	9 026	3 960,8	2 250,2	15 521,9	6 582	2 938,1	1 581,8	11 223,2	6 384	2 752,2	n.a.	10 524,2	1 027,2	n.a.
NEP 2009	5 238	2 627,8	942,9	8 532,2	3 419	1 711,8	627,2	5 499,9	431	218,9	n.a.	695,6	0,0	n.a.
NEP összesen*	33 301	13 286,1	6 365,8	52 669,6	20 103	7 916,8	4 081,9	31 046,0	16 786	6 200,0	n.a.	25 294,8	3 759,2	n.a.
EHA 2004 előtt	938		19 824,8	34 162,9	634		14 577,8	24 577,0	567		13 126,3	21 995,3		10 240,4
EHA 2004	16		722,0	1 225,5	15		708,8	1 176,0	14		621,9	1 094,0		814,0
EHA 2005	12		985,7	1 334,2	8		620,1	855,6	7		612,2	837,1		998,0
EHA 2006	21		1 420,3	4 693,9	12		701,3	945,7	11		647,7	872,4		1 157,7
EHA 2007	10		769,6	975,2	14		1 104,3	4 239,7	12		1 021,0	4 125,6		300,0
EHA 2008	8		613,2	1 421,6	4		342,5	429,5	1		88,7	111,8		
EHA 2009	4		286,5	358,4	4		286,5	358,4	4		286,5	358,4		1 128,9
EHA összesen	1 009		24 622,1	44 171,7	691		18 341,3	32 581,9	616		16 404,3	29 394,6		14 639,0
UNDP/GEF 2002-2006 összesen	372	530,9		598,5	259	384,0		552,3	n.a.	n.a.		n.a.	295,4	
KIOP-2004-1.7.0	17	2 572		9 471	6	797		2 161	5	601		1 712	601	
KIOP-2004-1.7.Of	15	2 077		8 767	9	1 648		7 051	7	1 433		6 818	1 433	
KIOP-2005-1.7.Of	74	12 891		54 691	33	4 180		13 547	32	3 990		13 474	3 987	
KIOP összesen	106	17 540		72 929	48	6 625		22 759	44	6 024		22 004	6 021	
KEOP 4.1	130	14 939		41 488	42	6 896		17 846	32	3 794		8 207	178	
KEOP 5.1	120	5 814		13 676	45	2 239		5 489	41	2 070		5 020	56	
KEOP 5.2	63	520		4 486	57	451		3 813	56	450		3 806	437	
KEOP 2009. év	348	26 330		62 529	72	3 475		7 830	39	674		2 746	255	
KEOP összesen**	661	47 603		122 179	216	13 061		34 978	168	6 988		19 779	926	

n.a. nincs adat

Forrás: Energia Központ Nonprofit Kft.

*A jóváhagyott támogatások adatai nem tartalmazzák azokat a döntéseket, amelyeknél nem kötöttek támogatási szerződést. Ez a jóváhagyott pályázatoknak a 2,8%-át tette ki öt év átlagában (2004: 1,3%; 2006: 0,3%; 2007: 13,4%; 2008: 1%; 2009: 0,2%).

**2009. december 31-i állapot

Az ellenőrzött önkormányzatok közvilágítási adatai a 2004-2009. években

Sorszám	Megnevezés	Mérték- egység	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2009/2004. (%)
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9. (9=8/3)
1.	Közvilágításra ténylegesen felhasznált villamos energia mennyisége	MWh	32 948	31 768	32 265	32 342	32 825	33 338	101,2
2.	Közvilágításra ténylegesen felhasznált villamos energia mennyisége (1MWh = 3,6 GJ)	GJ	118 612,8	114 364,8	116 154,0	116 431,2	118 170,0	120 016,8	101,2
3.	751878 Közvilágítási feladatok szakfeladat tényleges kiadása összesen	ezer Ft	1 355 324	1 402 695	1 698 728	1 834 641	2 023 413	2 121 941	156,6
4.	Ebből: villamos energiafelhasználáshoz kapcsolódó kiadás	ezer Ft	898 430	947 880	1 071 949	1 198 436	1 165 091	1 291 548	143,8
5.	karbantartási, üzemeltetési kiadás	ezer Ft	261 627	256 842	282 514	341 475	352 070	370 358	141,6
6.	Közvilágítási célú villamosenergia felhasználás kiadásának aránya a dologi kiadásokból	%	2,36	2,44	2,64	3,05	2,70	2,,90	122,9
7.	Üzemeltetett közvilágítási lámpahelyek száma	db	89 765	90 335	91 993	92 643	93 891	94 122	104,9
8.	Közvilágítással ellátott utak hossza	km	2 756	2 778	2 854	2 860	2 877	2 892	104,9
9.	Egy üzemeltetett közvilágítási lámpahelyre jutó villamos energiafelhasználás	MJ	1 321,4	1 266,0	1 262,6	1 256,8	1 258,6	1 275,1	96,5
10.	Egy üzemeltetett közvilágítási lámpahelyre jutó villamos energia kiadás	ezer Ft	10,0	10,5	11,7	12,9	12,4	13,7	137,1
11.	Egy üzemeltetett közvilágítási lámpahelyre jutó közvilágítási kiadás	ezer Ft	15,1	15,5	18,5	19,8	21,6	22,5	149,3
12.	Egy GJ villamos energiafelhasználásra jutó kiadás	ezer Ft	7,6	8,3	9,2	10,3	9,9	10,8	142,1
13.	Villamos energiafelhasználáshoz kapcsolódó kiadás változása	ezer Ft		49 450	173 519	300 006	266 661	393 118	
14.	Ebből: árváltozás hatása	ezer Ft		81 626	192 143	316 530	270 015	382 483	
15.	volumenváltozás hatása	ezer Ft		-32 176	-18 624	-16 524	-3 354	10 635	
16.	Volumenváltozás (növekedés+, csökkenés-) aránya	%		-39,4	-9,7	-5,2	-1,2	2,7	

A helyi önkormányzatok energiakiadásainak alakulása

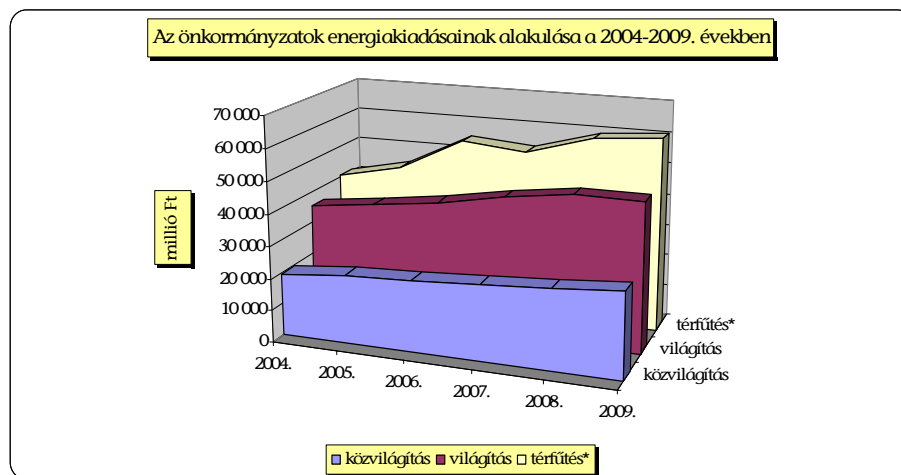
A helyi önkormányzatok energiakiadása a 2004-2009. években ¹

Adatok: millió Ft-ban

Megnevezés	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Költségvetési kiadások	2 849 455	2 972 417	3 210 223	3 135 023	3 559 435	3 315 585
Működési kiadások	2 380 879	2 398 084	2 512 551	2 537 738	2 760 018	2 693 698
Dologi kiadások	667 044	704 226	750 810	732 020	808 796	838 887
Energiára fordított kiadások*	75 908	82 510	95 681	97 416	106 407	107 733
Közvilágításra fordított kiadások	19 397	21 507	22 223	23 805	25 072	26 805
Az energia kiadások részaránya a költségvetési kiadásokon belül	2,7%	2,8%	3,0%	3,1%	3,0%	3,2%
Az energia kiadások részaránya a működési kiadásokon belül	3,2%	3,4%	3,8%	3,8%	3,9%	4,0%
Az energia kiadások részaránya a dologi kiadásokon belül	11,4%	11,7%	12,7%	13,3%	13,2%	12,8%
A közvilágítási kiadások aránya a dologi kiadásokon belül	2,9%	3,1%	3,0%	3,3%	3,1%	3,2%

Megjegyzés: * az energiára fordított kiadásokat (térfűtés, világítás és közvilágítás) az 1. számú ábra tartalmazza.

1. ábra²

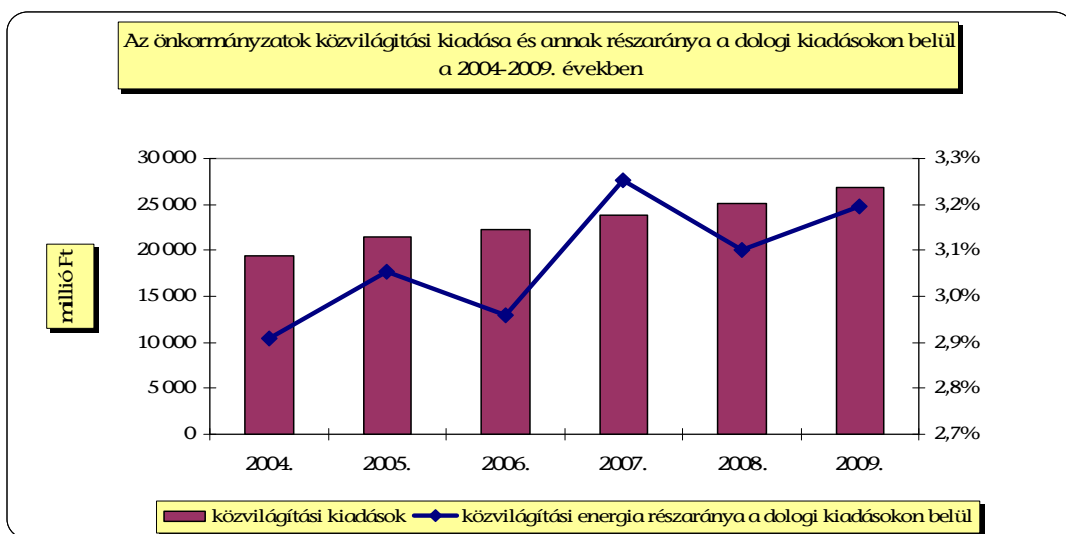

Megjegyzés: * a térfűtési kiadás tartalmazza a gáz-, a távhőenergiára és az egyéb tüzelőanyagokra fordított kiadásokat.

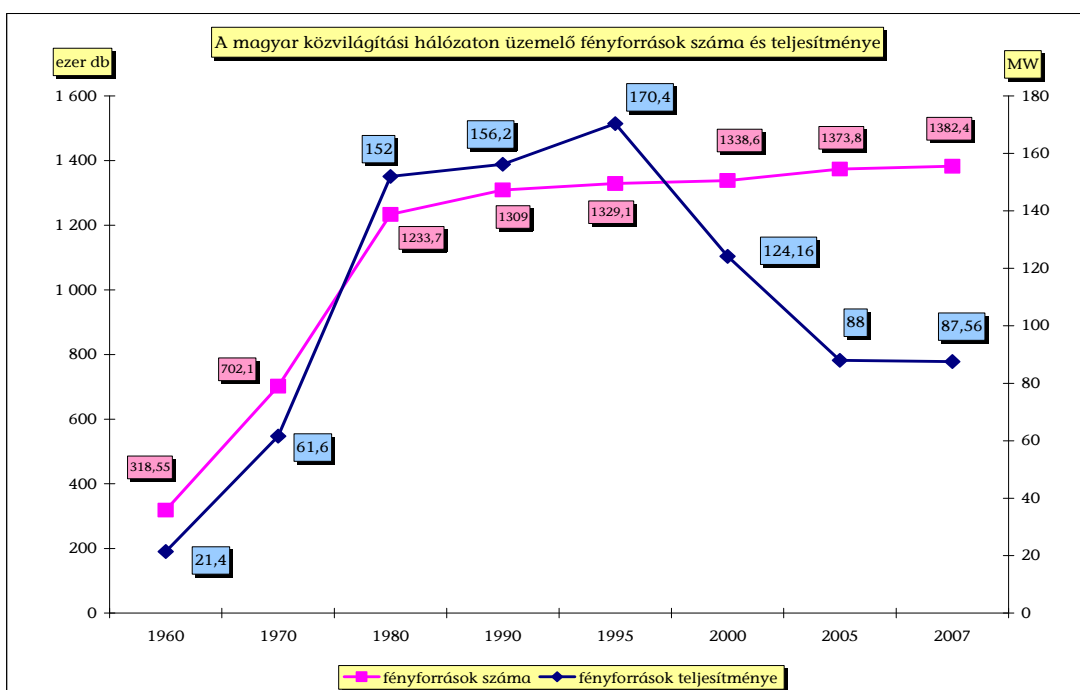
¹ Forrás: az önkormányzatok összevont költségvetési beszámolóiból a 03. számú „Dologi kiadások és egyéb folyó kiadások előirányzata és teljesítése”, a 21. számú „Kiadások tevékenységenként”, valamint a 80. számú „Önkormányzati költségvetési jelentés” űrlapok.

² Forrás: az önkormányzatok összevont költségvetési beszámolóiból a 03. és a 21. számú űrlapok.

2. ábra³

3. ábra⁴

Megjegyzés: Az átlagos teljesítmény 1995-ben 128 W, 2007-ben 63 W volt. Ez 3990 óra üzemidővel évi 1258 Tj energia felhasználást jelent.

Forrás: Energia Központ Nonprofit Kft.

A 2008. évi közvilágítási statisztika összesítése nem állt rendelkezésre.

³ Forrás: az önkormányzatok összevont költségvetési beszámolóiból a 03. és a 21. számú űrlapok.

⁴ Forrás: Energia Központ Nonprofit Kft.

Az ellenőrzött önkormányzatok költségvetési adatai a 2004-2009. években

ezer Ft-ban

Sorszám	Megnevezés	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2009/2004. (%)
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8. (8=7/2)
1.	Tényleges költségvetési kiadások összesen	184 927 451	209 187 807	229 292 138	220 713 262	224 932 206	234 545 752	126,83
2.	Ebből: tényleges felhalmozási kiadások	34 195 860	51 907 730	69 254 343	45 814 204	54 907 975	54 486 222	159,34
3.	tényleges működési kiadások	149 175 197	155 750 248	157 728 112	162 488 665	166 966 756	174 167 810	116,75
4.	tényleges dologi kiadások	42 527 690	43 360 914	45 451 615	44 024 780	48 151 692	49 265 505	115,84
5.	Tényleges összes energia kiadás	4 648 442	4 974 393	5 667 262	5 772 754	6 017 433	6 520 357	140,27
6.	Ebből: tényleges villamos energia kiadások	2 136 096	2 239 741	2 409 706	2 623 694	2 680 766	2 925 888	136,97
7.	tényleges gázenergia kiadások	1 482 200	1 616 253	1 944 887	1 826 956	1 866 719	2 010 987	135,68
8.	tényleges távhőenergia kiadások	1 015 932	1 099 277	1 294 454	1 309 903	1 434 536	1 545 755	152,15
9.	tényleges egyéb fűtőanyag kiadás*	14 214	19 122	18 215	12 201	35 412	37 727	265,42
10.	Tényleges összes energia kiadás aránya a tényleges összes dologi kiadásból (%)	10,93	11,47	12,47	13,11	12,50	13,24	121,09
11.	Tényleges összes energia kiadás aránya a tényleges összes működési kiadásból (%)	3,12	3,19	3,59	3,55	3,60	3,74	120,14
12.	Tényleges összes energia kiadás aránya a tényleges összes költségvetési kiadásból (%)	2,51	2,38	2,47	2,62	2,68	2,78	110,60

Megjegyzés:* a tényleges egyéb fűtőanyag kiadás tartalmazza az egyéb tüzelőanyagok- és a megújuló energia kiadásait.

Az ellenőrzött önkormányzatok összes energiafelhasználásának adatai a 2004-2009. években

Sorszám	Megnevezés	Mérték-egység	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2009/2004. (%)
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.(9=8/3)
1.	<i>Ténylegesen felhasznált energia összesen</i>	GJ	1 367 284,47	1 408 980,17	1 326 946,56	1 215 372,77	1 157 467,32	1 151 591,49	84,22
2.	ebből: villamosenergia összesen	GJ	284 425,20	273 178,80	276 559,20	275 245,20	263 656,80	262 893,60	92,43
3.	ebből: közvilágítási célú	GJ	118 612,80	114 364,80	116 154,00	116 431,20	118 170,00	120 016,80	101,18
4.	intézményi világítás	GJ	164 966,40	158 338,80	159 962,40	158 418,00	145 058,40	142 311,60	86,27
5.	fűtési célú	GJ	846,00	475,20	442,80	396,00	428,40	565,20	66,81
6.	földgázenergia	GJ	720 492,27	772 932,37	713 209,36	635 521,57	574 638,52	563 834,89	78,26
7.	távhőenergia	GJ	357 936,00	357 782,00	328 240,00	296 545,00	308 330,00	308 301,00	86,13
8.	egyéb tüzelőanyagok	GJ	4 431,00	4 946,00	6 305,00	1 872,00	1 770,00	2 055,00	46,38
9.	megújuló energia	GJ	0,00	141,00	2 633,00	6 189,00	9 072,00	14 507,00	
10.	<i>Tényleges összes energia kiadás</i>	ezer Ft	4 648 442	4 974 393	5 667 262	5 772 754	6 017 433	6 520 357	140,27
11.	ebből: közvilágítás	ezer Ft	898 430	947 880	1 071 949	1 198 436	1 165 091	1 291 548	143,76
12.	intézményi világítás	ezer Ft	1 232 914	1 288 754	1 334 891	1 423 110	1 511 725	1 629 158	132,14
13.	fűtési célú	ezer Ft	2 517 098	2 737 759	3 260 422	3 151 208	3 340 617	3 599 651	143,01
14.	<i>Egy MJ tényleges összes energiafelhasználásra jutó tényleges összes kiadás</i>	ezer Ft	3 399,8	3 530,5	4 270,9	4 749,8	5 198,8	5 662,0	166,54
15.	ebből: közvilágítás	ezer Ft	7 574,5	8 288,2	9 228,7	10 293,1	9 859,4	10 761,4	142,07
16.	intézményi világítás	ezer Ft	7 473,7	8 139,2	8 345,0	8 983,3	10 421,5	11 447,8	153,17
17.	fűtési célú	ezer Ft	2 322,7	2 409,4	3 102,7	3 350,5	3 735,7	4 047,9	174,28
18.	Kibocsátott káros anyag mennyiség (CO ₂)	kg	80 625 461	82 095 673	78 081 122	71 935 337	67 091 214	67 184 358	83,33
22.	Árváltozás hatása (növekedés)	ezer Ft		184 195,52	1 155 959,27	1 640 775,62	2 082 319,39	2 605 219,83	
23.	Volumenváltozás hatása (2006-tól csökkenés)	ezer Ft		141 755,48	-137 139,27	-516 463,62	-713 328,39	-733 304,83	
24.	Együttes hatás	ezer Ft		325 951,00	1 018 820,00	1 124 312,00	1 368 991,00	1 871 915,00	
25.	Volumenváltozás (2006-tól csökkenés) aránya	%		43,49	-11,86	-31,48	-34,26	-28,15	

Az ellenőrzött önkormányzatok összes fűtési célú energia felhasználásának adatai a 2004-2009. években

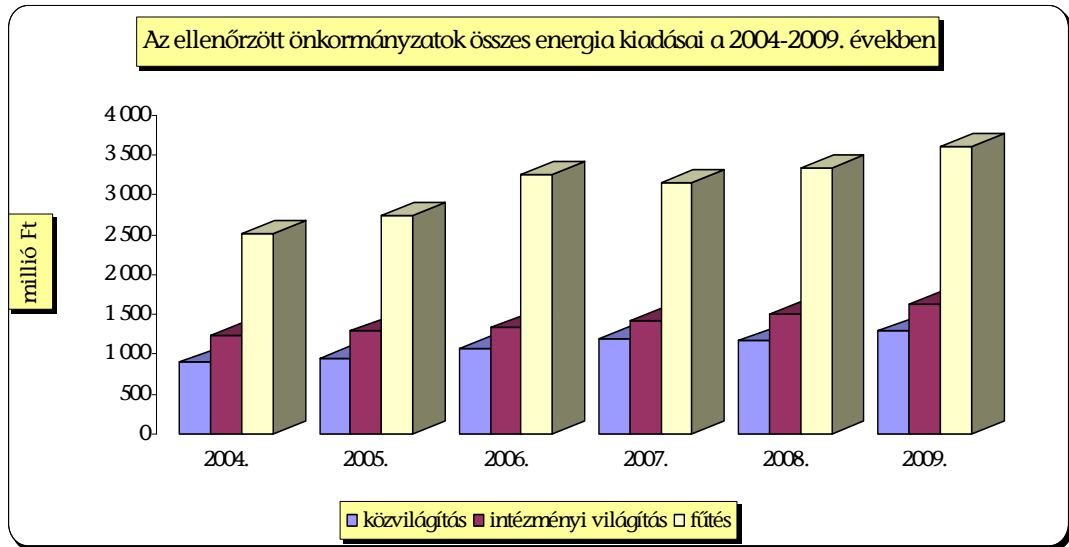
Sorszám	Megnevezés	Mérték-egység	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2009/2004. (%)
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9. (9=8/3)
1.	Ténylegesen felhasznált fűtési célú energia összesen	GJ	1 083 705,27	1 136 276,57	1 050 830,16	940 523,57	894 238,92	889 263,09	82,06
2.	ebből: fűtési célú villamos energia	GJ	846,00	475,20	442,80	396,00	428,40	565,20	66,81
3.	fűtési célú földgáz energia	GJ	720 492,27	772 932,37	713 209,36	635 521,57	574 638,52	563 834,89	78,26
4.	távhőenergia	GJ	357 936,00	357 782,00	328 240,00	296 545,00	308 330,00	308 301,00	86,13
5.	egyéb tüzelőanyagok	GJ	4 431,00	4 946,00	6 305,00	1 872,00	1 770,00	2 055,00	46,38
6.	megújuló energia	GJ	0,00	141,00	2 633,00	6 189,00	9 072,00	14 507,00	
7.	Ténylegesen fűtött légtér összesen	m ³	5 555 886	5 502 920	5 444 019	5 423 795	5 373 703	5 257 951	94,64
8.	ebből: fűtött légtér (villamos energia)	m ³	6 674	3 184	3 184	3 184	3 184	3 915	58,66
9.	fűtött légtér (földgáz energia)	m ³	3 817 700	3 816 632	3 760 251	3 683 057	3 530 228	3 424 727	89,71
10.	fűtött légtér (távhőenergia)	m ³	1 706 254	1 651 127	1 641 309	1 635 805	1 743 639	1 712 920	100,39
11.	fűtött légtér (egyéb tüzelőanyagok)	m ³	25 258	24 813	21 958	19 355	9 821	9 821	38,88
12.	fűtött légtér (megújuló energia)	m ³	0	7 164	17 317	82 394	86 831	106 568	
13.	Egy m ³ fűtött légtérre jutó energiafelhasználás összesen	MJ	195,1	206,5	193,0	173,4	166,4	169,1	86,71
14.	ebből: fűtési célú villamos energia	MJ	126,8	149,2	139,1	124,4	134,5	144,4	113,89
15.	fűtési célú földgáz energia	MJ	188,7	202,5	189,7	172,6	162,8	164,6	87,24
16.	távhőenergia	MJ	209,8	216,7	200,0	181,3	176,8	180,0	85,80
17.	egyéb tüzelőanyagok	MJ	175,4	199,3	287,1	96,7	180,2	209,2	119,28
18.	megújuló energia	MJ		19,7	152,0	75,1	104,5	136,1	
19.	Tényleges fűtési célú energia kiadás összesen	ezer Ft	2 517 098	2 737 759	3 260 422	3 151 208	3 340 617	3 599 651	143,01
20.	ebből: fűtési célú villamos energia	ezer Ft	4 752	3 107	2 866	2 148	3 950	5 182	109,05
21.	fűtési célú földgáz energia	ezer Ft	1 482 200	1 616 253	1 944 887	1 826 956	1 866 719	2 010 987	135,68
22.	távhőenergia	ezer Ft	1 015 932	1 099 277	1 294 454	1 309 903	1 434 536	1 545 755	152,15
23.	egyéb tüzelőanyagok	ezer Ft	14 214	18 640	15 092	8 152	7 001	5 044	35,49
24.	megújuló energia	ezer Ft	0	482	3 123	4 049	28 411	32 683	
25.	Egy m ³ fűtött légtérre jutó összes tényleges fűtési kiadás	Ft	453,1	497,5	598,9	581,0	621,7	684,6	151,11
26.	ebből: fűtési célú villamos energia	Ft	712,0	975,8	900,1	674,6	1 240,6	1 323,6	185,90
27.	fűtési célú földgáz energia	Ft	388,2	423,5	517,2	496,0	528,8	587,2	151,24
28.	távhőenergia	Ft	595,4	665,8	788,7	800,8	822,7	902,4	151,56
29.	egyéb tüzelőanyagok	Ft	562,8	751,2	687,3	421,2	712,9	513,6	91,26
30.	megújuló energia	Ft		67,3	180,3	49,1	327,2	306,7	
31.	Egy GJ tényleges fűtési energiafelhasználásra jutó tényleges fűtési energia kiadás összesen	ezer Ft	2,3	2,4	3,1	3,4	3,7	4,0	174,28
32.	ebből: fűtési célú villamos energia	ezer Ft	5,6	6,5	6,5	5,4	9,2	9,2	163,23
33.	fűtési célú földgáz energia	ezer Ft	2,1	2,1	2,7	2,9	3,2	3,6	173,37
34.	távhőenergia	ezer Ft	2,8	3,1	3,9	4,4	4,7	5,0	176,65
35.	egyéb tüzelőanyagok	ezer Ft	3,2	3,8	2,4	4,4	4,0	2,5	76,52
36.	megújuló energia	ezer Ft		3,4	1,2	0,7	3,1	2,3	
37.	Tényleges fűtési energia kiadások aránya a tényleges dologi kiadásokból	%	5,92	6,31	7,17	7,16	6,94	7,31	123,45
38.	Tényleges fűtési energia kiadás aránya a tényleges összes energia kiadásból	%	54,15	55,04	57,53	54,59	55,52	55,21	101,95
39.	Fűtési energiafelhasználáshoz kapcsolódó kiadás változása	ezer Ft		220 661,00	743 324,00	634 110,00	823 519,00	1 082 553,00	
40.	Ebből: árváltozás hatása	ezer Ft		98 554,81	819 682,26	966 674,92	1 263 588,24	1 534 179,51	
41.	volumenváltozás hatása	ezer Ft		122 106,19	-76 358,26	-332 564,92	-440 069,24	-451 626,51	
42.	Volumenváltozás (növekedés+, csökkenés-) aránya	%		55,3%	-9,3%	-34,4%	-34,8%	-29,4%	

Az ellenőrzött önkormányzatok villamosenergia felhasználásának adatai a 2004-2009. években

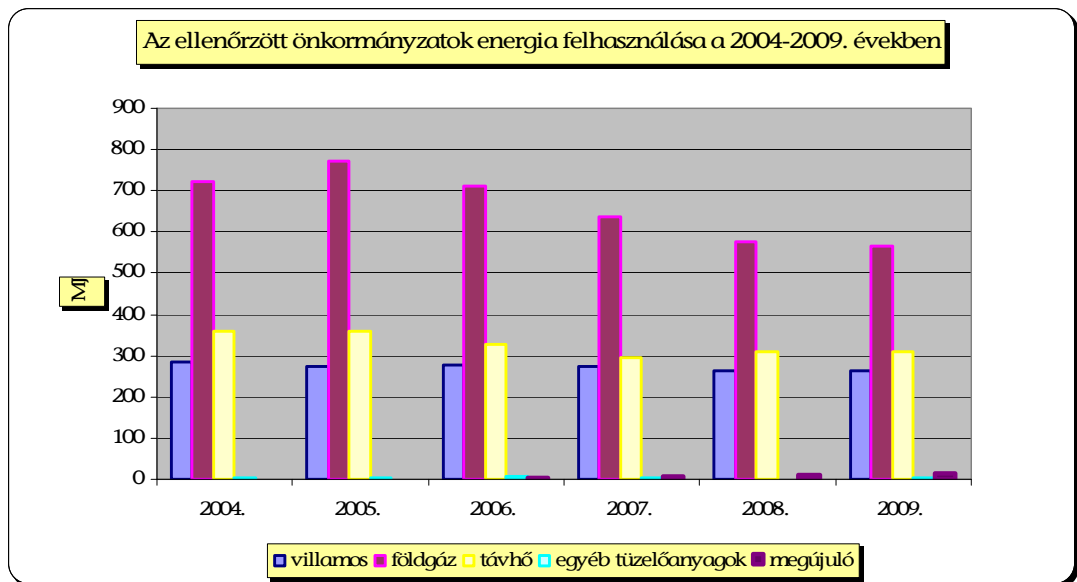
Sorszám	Megnevezés	Mértékegység	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2009/2004. (%)
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9. (9=8/3)
1.	Ténylegesen felhasznált villamos energia mennyisége	MWh	45 824	43 983	44 434	44 005	40 294	39 531	86,27
2.	Ténylegesen felhasznált villamos energia mennyisége (1 MWh = 3,6 GJ)	GJ	164 966,40	158 338,80	159 962,40	158 418,00	145 058,40	142 311,60	86,27
3.	Megvilágított alapterület	m ²	1 558 749	1 558 428	1 537 952	1 507 339	1 467 005	1 442 786	92,56
5.	Tényleges villamos energia kiadás	ezer Ft	1 232 914	1 288 754	1 334 891	1 423 110	1 511 725	1 629 158	132,14
6.	Tényleges villamos energia kiadás aránya a tényleges dologi kiadásból	%	2,90%	2,97%	2,94%	3,23%	3,14%	3,31%	114,07
7.	Tényleges villamos energia kiadás aránya a tényleges összes energia kiadásból	%	26,52%	25,91%	23,55%	24,65%	25,12%	24,99%	94,20
8.	Egy m ² megvilágított alapterületre jutó tényleges villamos energia felhasználás kiadása	Ft	791,0	827,0	868,0	944,1	1 030,5	1 129,2	142,76
9.	Egy m ² megvilágított alapterületre jutó tényleges villamos energia felhasználás mennyisége	MJ	105,8	101,6	104,0	105,1	98,9	98,6	93,20
10.	Egy GJ tényleges villamos energia felhasználásra jutó tényleges villamos energia kiadás	ezer Ft	7,5	8,1	8,3	9,0	10,4	11,4	153,17
11.	Villamos energiafelhasználáshoz kapcsolódó kiadás változása	ezer Ft		55 840,00	101 977,00	190 196,00	278 811,00	396 244,00	
12.	ebből árváltozás hatása	ezer Ft		105 372,88	139 375,53	239 136,96	427 597,98	565 559,81	
13.	volumenváltozás hatása	ezer Ft		-49 532,88	-37 398,53	-48 940,96	-148 786,98	-169 315,81	
14.	Volumenváltozás (csökkenés-) aránya	%		-47,0	-26,8	-20,5	-34,8	-29,9	

Az ellenőrzött önkormányzatok energiagazdálkodását jellemző adatok a 2004-2009. években

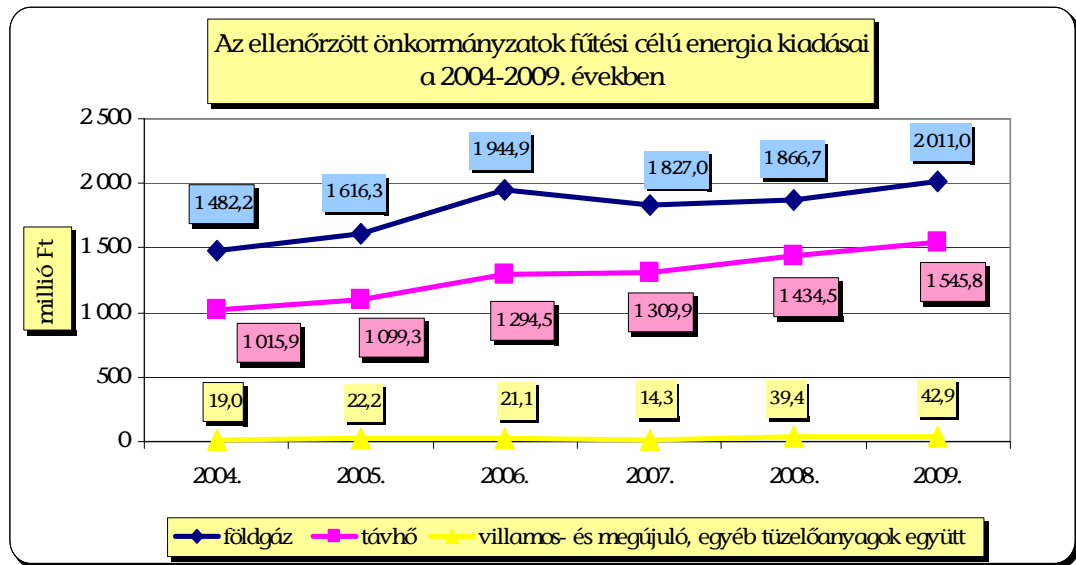
1. ábra

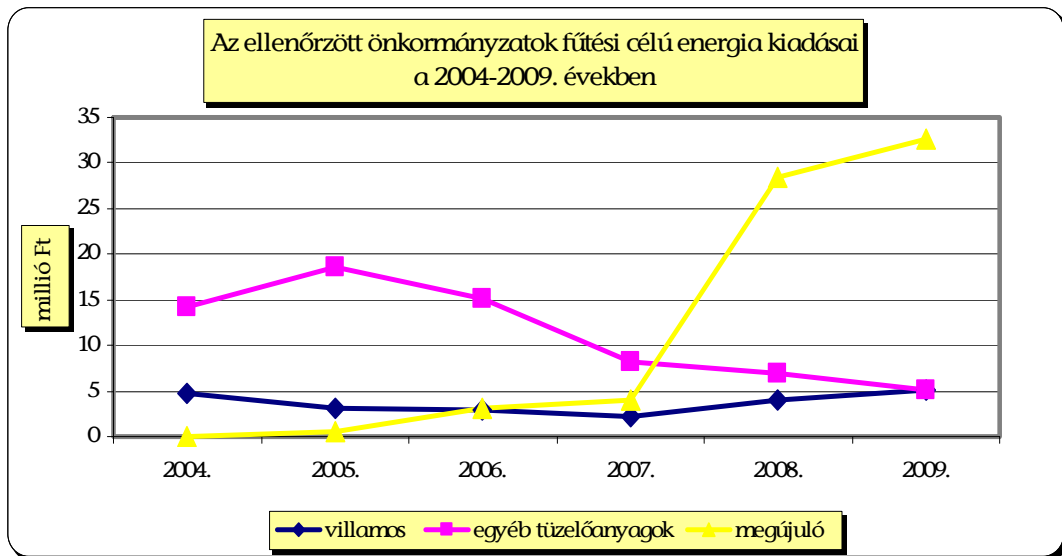
2. ábra

3. ábra

4. ábra

BELÜGYMINISZTERIUM

DR. PINTÉR SÁNDOR
miniszter

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK ÜGYVITELI IRODA	
04807/2010	
Érk.:	JUL - 2 2010
Iktatószám:	V-3014-152/2009.
Melléklet:	1/8

Iktatószám: ATM/1214/1/2010.

Hivatkozási szám: V-3014-138/2009.

Dr. Csapodi Pál úr részére
elnök nevében eljáró főtitkárÁllami Számvevőszék
FőtitkárságBudapest

Tisztelt Főtitkár Úr!

Köszönettel megkaptam az Állami Számvevőszék által, az energiagazdálkodást érintő állami és önkormányzati intézkedések – kiemelten az energiaracionalizálást célzó támogatások – hatásának ellenőrzése tárgyában végzett vizsgálatról szóló jelentést.

A jelentésben foglaltakra észrevételt nem teszek.

Kérem, fogadja elismerésem a tárgykört érintő tartalmas számvevőszéki értékelés és a következtetések megfogalmazásáért.

Budapest, 2010. június 29.

Üdvözlettel:

Dr. Pintér Sándor

NEMZETGAZDASÁGI
MINISZTERIUM

DR. MATOLCSY GYÖRGY
miniszter

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK ÜGYVITELI IRODA	
5393/2010.	
Érk.:	JUL 15 2010
Iktatószám:	V-3014-143/2010
Melléklet:	

Iktatószám: NGM/1144/5/2010

Dr. Csapodi Pál
főtitkár
részére

Állami Számvevőszék
Budapest
Apáczai Csere János u. 10.
1052

Tárgy: ÁSZ jelentés (továbbiakban Jelentés) az energiagazdálkodást érintő állami és önkormányzati intézkedések, kiemelten az energiaracionalizálást célzó támogatások hatásának ellenőrzéséről

Tisztelt Dr. Csapodi Pál Úr!

Hivatkozással 2010. június 21-én Dr. Matolcsy György nemzetgazdasági miniszter úrnak „Jelentés az energiagazdálkodást érintő állami és önkormányzati intézkedések, kiemelten az energiaracionalizálást célzó támogatások hatásának ellenőrzéséről” tárgyában megküldött levelével kapcsolatban az alábbiakról tájékoztatom.

A Jelentésben foglalt állami és önkormányzati energiagazdálkodással, energiaracionalizálással, a támogatási konstrukciók eredményeit érintő szakmai felülvizsgálattal kapcsolatos megállapításokkal, következtetésekkel egyetértünk. Érdemesnek tartjuk megfontolni és figyelembe venni azokat a javaslatokat, amelyek a jelentésben megállapításra kerültek. Fontosnak tartjuk ezeket átvezetni a hazai közigazgatási és államigazgatási rendszerbe.

A Nemzetgazdasági Minisztérium elkötelezett abban, hogy az állami, önkormányzati energiahatékonyságot, energiaracionalizálást és megújuló energiaforrást érintő stratégiák, jogszabályok, intézkedések, valamint a vonatkozó támogatási konstrukciók felülvizsgálatra kerüljenek, azok – a társadalmi és gazdasági szempontokat figyelembe véve - hatékonyan kerüljenek felhasználásra.

Budapest, 2010. július „15.”

Üdvözlettel:

NEMZETI FEJLESZTÉSI
MINISZTERIUM

MINISZTER

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK ÜGYVITELI IRODA	
05484/2010	
Érk.:	JUL 20 2010
Iktatószám:	V-3014-144/2009.
Melléklet:

ikt.szám: NFM / 903 / 2 / 2010.
hiv.szám: V-3014-139 / 2009.

Dr. Csapodi Pál úr,
főtitkár
Állami Számvevőszék
Budapest

Tisztelt Főtitkár Úr!

Az energiagazdálkodást érintő állami és önkormányzati intézkedések, kiemelten az energiaracionalizálást célzó támogatások hatásának ellenőrzéséről szóló, V-3014-130/2009. számú számvevőszéki jelentéssel kapcsolatban szeretném megköszönni azt az együttműködést, ami a Számvevőszék részéről a jelentés véleményeztetése során a minisztérium irányába megnyilvánult. A számvevőszéki vizsgálatot végzők és az energetikáért felelős kollégák között kiváló munkakapcsolat kialakítására volt lehetőség, aminek eredményeként egy alapvetően korrekt, az energetikai folyamatokat megfelelő módon bemutató anyag született. A minisztérium részéről – a korábbi, lábjegyzetben és megjegyzésként immár feltüntetett eltérő véleményeket továbbra is fenntartva – a jelentéssel kapcsolatban további észrevételt nem teszek.

Budapest, 2010. július 14.

Üdvözlettel,

Dr. Fellegi Tamás

VIDÉKFEJLESZTÉSI
MINISZTERIUMDR. FAZEKAS SÁNDOR
miniszter

XXIV/1136/1/2010.

*Domokos László Úr részére
elnök**Állami Számvevőszék**Tisztelt Elnök Úr!*

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK	
05584/	
Érkez: 2010 JÚL 23.	
Iktatószám: U-3014-115/2009	
Melléklet:.....	

Az Állami Számvevőszék az energiagazdálkodást érintő állami és önkormányzati intézkedések, kiemelten az energiaracionalizálást célzó támogatások hatásának ellenőrzéséről szóló véglegesített jelentését köszönettel megkaptam.

A jelentésben tett megállapításokat, következtetéseket tudomásul veszem, a Vidékfejlesztési Minisztérium részéről elfogadom, arra további észrevételt nem kívánok tenni.

A jelentés áttanulmányozása során megállapítottam, hogy az FVM és a KvVM illetékes szakmai főosztályai által tett korábbi észrevételek a véglegesített ellenőrzési jelentésben maradéktalanul átvezetésre kerültek.

Tekintettel arra, hogy az Ellenőrzési Jelentés a Vidékfejlesztési Minisztériumot érintően nem fogalmaz meg intézkedési javaslatot, így - a megállapítások és következtetések figyelembe vétele mellett - intézkedési terv kidolgozását nem tartom szükségesnek.

Az ellenőrzésüket végrehajtó munkatársak szíves közreműködését ezúton is köszönöm.

Budapest, 2010. július „ 15 „

Üdvözlettel:

Dr. Fazekas Sándor

A magyar energiapolitika szakaszait meghatározó jogszabályok

I. szakasz: 1993-2008-ig

A magyar energiapolitikáról szóló 21/1993. (IV. 9.) OGY határozat

A Kormány feladataként jelölte meg, többek között:

- gondoskodjon arról, hogy a gazdaság és a lakosság energiaigényeinek kielégítése mindenkor kellő biztonsággal, a környezetvédelmi szempontok figyelembevételével történjen;
- dolgozzon ki átfogó, országos energiatakarékosági, energiahatékonyság-növekedést elősegítő programot;
- terjessze az OGY elé az energetikai kerettörvény koncepcióját;
- legalább két évente készítsen tájékoztatót az OGY részére az energiapolitika megvalósulásáról.

Az Energiatakarékosági Hítel Program létrehozásáról szóló 1113/1996. (XI. 29.) Korm. határozat

Az energiatakarékosági célú beruházások elősegítéséhez évente kialakítandó cél- és eszközrendszerrel döntött, meghatározott összegű hitelkeretet különítve el a pénzügyi támogatásra.

A 2010-ig terjedő energiatakarékosági és energiahatékonyság-növelési stratégiáról szóló 1107/1999. (X. 8.) Korm. határozat és annak melléklete: a Cselekvési Program

Az energiatakarékosággal és hatékonyságnöveléssel kapcsolatos fő célokat fogalmazta meg:

- az energiaellátás biztonságának növelése;
- az importfüggőség mérséklése;
- a fosszilis energiaforrásokkal való takarékoság érdekében:

1. a gazdaság összenergia-igényének évi 3,5%-kal kell mérséklődnie, az energiafelhasználás éves átlagos növekedési üteme ne haladja meg az 1,5%-ot;
2. 2010-re mintegy 75 PJ/év energiahordozó megtakarítás, a kéndioxid-kibocsátás 50 kt/év, a széndioxid-kibocsátás 5 Mt/év mértékben mérséklődjön;
3. a megújuló energiaforrások jelenlegi 28 PJ/év felhasználását 2010-ig 50 PJ/ évre kell növelni.

A Cselekvési Programhoz kapcsolódó pályázati konstrukciók:

- Energiatakarékosági Program (2000);
- Széchenyi Terv (2001-2002);
- Nemzeti Energiatakarékosági Program (2003-2009);
- NFT Környezetvédelem és Infrastruktúra Operatív Program (2004-2006);
- ÚMFT Környezet és Energia Operatív Program (2007-től)
- Hazai és nemzetközi támogatással létrehozott hitelprogramok (EHA, EHP, Phare hitelkonstrukció, „Sikeres Magyarország” Lakossági Energiamegtakarítási Hítelprogram);

II. szakasz: 2008-2020-ig

A 2008-2020 közötti időszakra vonatkozó energiapolitikáról szóló 40/2008. (IV. 17.) OGY határozat

A 29/2008. (III. 20.) OGY határozat a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiáról (NÉS)

A NÉS Magyarország középtávú klímapolitikájának három fő cselekvési irányát jelöli ki:

- üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése és növekedésének megelőzése;
- az éghajlatváltozás elkerülhetetlen következményeihez való alkalmazkodóképesség javítása;
- az éghajlatváltozás társadalmi tudatosítása, a klímatudatosság erősítése, társadalmi szemléletformálás.

A Kormány feladataként jelölte meg, – az energiapolitika és klímapolitika közötti összhang biztosítását kiemelt célként kezelve – **többek között:**

- gondoskodjon az ellátásbiztonság, a versenyképesség és a fenntarthatóság, mint elsődleges célok együttes érvényesüléséről;
- dolgozzon ki átfogó, országos energiahatékonysági stratégiát és nemzeti energiahatékonysági cselekvési tervet;
- dolgozza ki a megújuló energiaforrások növelésére vonatkozó stratégiát a hazai üvegházhatású gázkibocsátás-csökkentési célok megvalósítása érdekében;
- gondoskodjon az energiapolitika céljainak hatékony megvalósulását elősegítő pályázatok és források megfelelő koordinációjáról;
- legalább kétfévente készítsen tájékoztatót az OGY számára az energiapolitika megvalósulásáról.

A magyarországi megújuló energiaforrások felhasználásának növelésére vonatkozó 2008-2020 közötti stratégiáról szóló 2148/2008. (X. 31.) Korm. határozat

A stratégia fő célkitűzése: Magyarországon a megújuló energiaforrások felhasználása 2020-ban összességében érje el a 186,4 PJ-t.

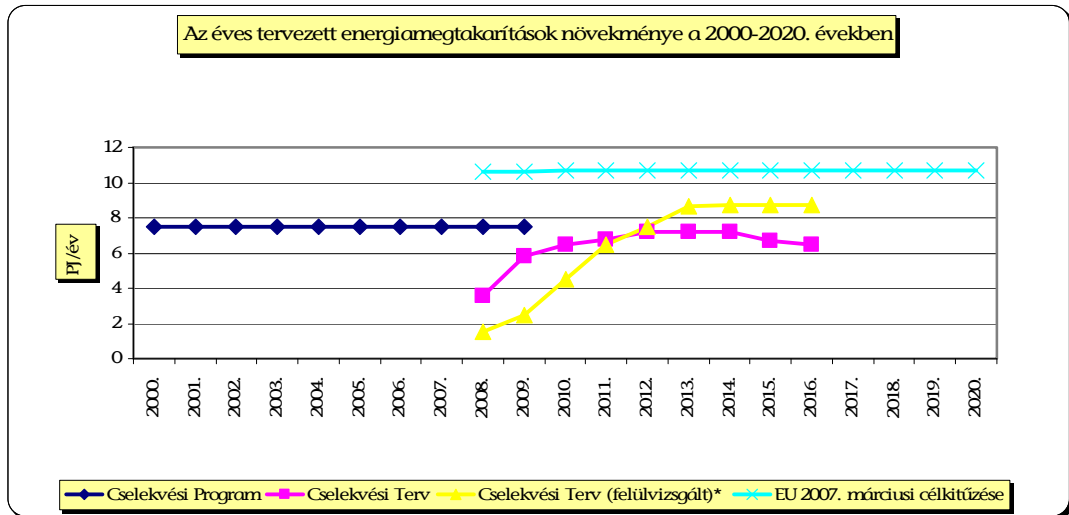
A közlekedési hírközlési és energiaügyi miniszter feladataként jelölte meg, hogy a megújuló energiaforrások felhasználásának ösztönzését célzó különböző eszközök optimális kihasználása céljából a pénzügyminiszterrel, a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszterrel, a nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszterrel, az önkormányzati miniszterrel, valamint a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszterrel egyetértésben hozza létre az intézkedési terveket tartalmazó **Megújuló Energia Hordozó Programot (Nemzeti Cselekvési Terv)**.

Magyarország Nemzeti Energhiatekonysági Cselekvési Tervéről szóló 2019/2008. (II. 23.) Korm. határozat

A Cselekvési Terv célkitűzése: Magyarországnak a végső energiafelhasználását 2016-ig összesen 57,4 PJ/év kell csökkentenie.

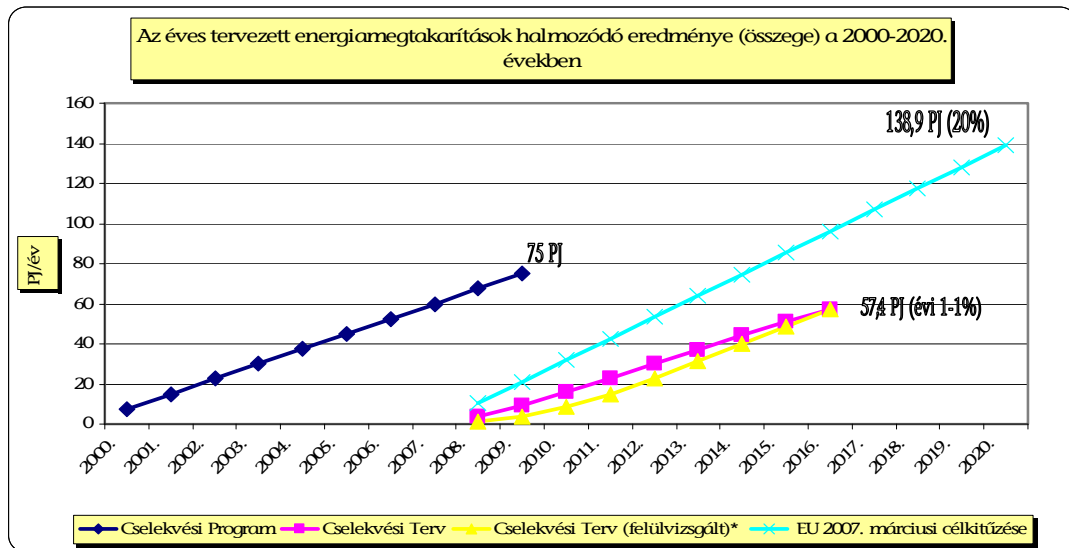
A HAZAI ENERGIAPOLITIKA CÉLKITÜZÉSEI

1. ábra

Megjegyzés: A Cselekvési Programban szereplő 75 PJ, illetve az EU 2007. márciusi 20%-os energia-megtakarítási célkitűzése évenként arányosan került felosztásra.

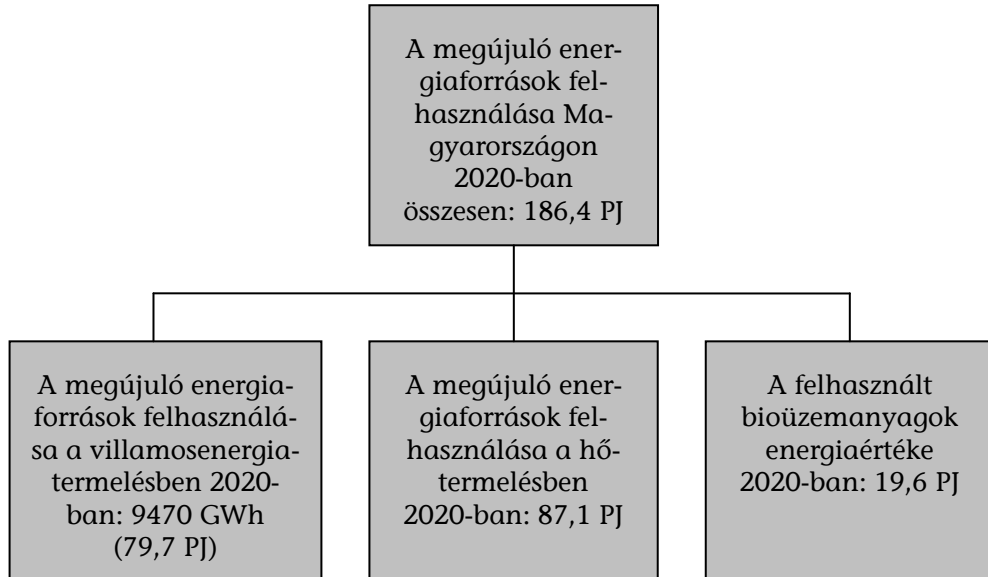
2. ábra

Megjegyzés: A Cselekvési Programban szereplő 75 PJ, illetve az EU 2007. márciusi 20%-os energia-megtakarítási célkitűzése évenként arányosan került felosztásra.

Az 1. és a 2. számú ábra forrása a 1107/1999. (X. 8.) Korm. határozat melléklete (Energiatakarékosági és energiahatékonyság-növelési Cselekvési Program) és a 2019/2008. (II. 23.) Korm. határozattal tudomásul vett Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Terv

Stratégia a magyarországi megújuló energiaforrások felhasználásának növelésére 2008-2020 között

¹ Forrás: Stratégia a magyarországi megújuló energiaforrások felhasználásának növelésére 2008-2020 58. oldal.

Hatósági (legmagasabb) földgázárak (ÁFA és energiaadó nélkül) (1)

	2004. jan. 1-től	2004. jún. 1-től	2005. jan. 15-től	2005. aug. 1-től	2005. nov. 1-től	2005. nov. 15-től	2006. jan. 18-től	2006. aug. 18-től	2007. jan. 1-től	2008. jan. 1-től	2008. apr. 1-től	2008. júl. 1. től	2009. jan. 1-től	2009. okt. 1. től	2010. jan. 1-től	2010. ápr. 1. től	Növekedés 2010/2004 %
Kisfogyasztók (20 m³/h alatt) (átlag)	1 490	1490	1 664	1 779	1 816	1 810	1931	2469	2469	2596	2747	3025	3223	2808	2994	3272	120
alapdíj (Ft/év)	3 144	3 144	3 504	3 504	3 504	3 504	3541	4 560	4 560	4 788	5064	5556	5940	6828	12000	12000	282
gázdíj (3)	1 437	1 437	1 603	1 716	1 753	1 752	1872	2 393	2 393	2 513	2659	2922	3113	2672	2736	3005	109
ezen belül: lakosság = 1. árkatégória (átlag)				1 784	1 784	1 778	1900	2 475	2 475	2 602	2753	3032	3231				
alapdíj (Ft/év)					3 504	3 504	3504										
gázdíj (2)					1 716	1 716	1838										
2. árkatégória (átlag)				1 745	2 039	2 039	2154	2 431	2 431	2 554	2702	2974	3168				
alapdíj (Ft/év)					3 504	3 504	4116										
gázdíj					2 010	2 010	2120										
Középfogyasztók (20 - 100 m³/h) (átlag)	1 662	1 662	1 797	1 916	2 145	2 142	2325	2 621	2 621	2 734	2875	3056	3333	2908	2801	3047	83
alapdíj [(Ft/m ³ /h)/év]	9 400	9 400	10 440	10 440	10 440	10 440	12032	13 140	13 140	13 704	14400	15192	16596	19068	19068	19068	103
gázdíj (3)	1 362	1 362	1 500	1 610	1 840	1 844	1982	2 259	2 259	2 354	2476	2611	2847	2321	2244	2470	81
ezen belül: lakosság, távhő = 1. árkat. (átlag)				1 857	1 857	1 878	2065	2 573	2 573	2 687	2825	3017	3290				
alapdíj [(Ft/m ³ /h)/év]					10 440	10 440	10440										
gázdíj (2)					1 610	1 610	1797										
2. árkatégória (átlag)				1 927	2 202	2 187	2370	2 630	2 630	2 742	2883	3063	3341				
alapdíj [(Ft/m ³ /h)/év]					10 440	10 440	12276										
gázdíj (2)					1 885	1 885	2014										

Megjegyzések:

- (1) - Ahol nincs mértékegység (gázdíj, átlagár) ott az értékek Ft/GJ-ban értendők.
 - A díjtételek és átlagárak nem tartalmazzák a külön jogszabályban [a kedvezményes gázellátás igénybevételéről szóló 50/2003. (VIII. 14.) GKM rendelet] meghatározott gázár-kompenzáció hatásait.
 - Az átlagos (nem az I. illetve 2. árkatégoriánál jelzett) adatok fogyasztott mennyiséggel súlyozott átlagos értékeként adódnak.
 - Az átlagárak változásának oka a gázdíjak, valamint alap- és teljesítménydíjak változásán túl a vetítési alapként szolgáló mennyiségi arányok változása is.
 - A díjtételek és átlagárak nem tartalmazzák a külön jogszabályban [a szociális gázártámogatásról szóló 289/2007. Korm. rendelet] meghatározott gázár-támogatás hatásait.
 - A feltüntetett időpontok között a táblázatban szereplő árak nem változtak. A sötétített cellákban szereplő számok csak az összehasonlíthatóság érdekében kerültek feltüntetésre (nem voltak hivatalosan kihirdetve).
- (2) 2004. január 1-től az I. tömb gázdíja 1147 Ft/GJ, a II. tömbé 1226 Ft/GJ (mindkettő a megfelelő kompenzációval), a III. tömbé 1437 Ft/GJ.
2005. január 15-től az I. tömb gázdíja 1187 Ft/GJ, a II. tömbé 1316 Ft/GJ (mindkettő a megfelelő kompenzációval), a III. tömbé 1603 Ft/GJ.
2005. augusztus 1-től a III. tömb gázdíja 1716 Ft/GJ.
- (3) A 2005. november 1-én bevezetett 1. árkatégória a lakossági fogyasztókra és a lakossági célú távfűtésre, a 2. árkatégória pedig minden egyéb fogyasztóra vonatkozik.
- (4) Az átlagárak (mind a teljesítmény és gázdíj összegzése, mind az 1. és 2. kategória átlaga) számítása itt aktualizált, a 2006. januári átlagárak kiszámításakor használtlalt azonos fogyasztási szerkezet figyelembevételével történt.

Lakossági villamosenergia-árak és árváltozások ÁFA-val (1)

Kategória	2004.	2004.	2005.	2005.	2006.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	Növekedés (%)
	januártól	januártól	februártól	februártól	januártól	augusztustól	februártól	januártól	januártól	januártól	
	(3)	(4)	(4)	(5)	(5)	(5)	(5)	(6)			
Lakossági átlag	27,13	27,61	29,50	29,50	28,32	32,40	34,05	39,03 (7)	40,15	44,11	63
általános ("A") (2005-től: átlag)	32,13	32,13	34,14	34,14	32,77	36,85	38,53	42,27	43,54	44,53	39
I. tömb (1320 kWh/év fogyasztásig) (2)		32,13	33,50	33,50	32,16	36,24	37,92	41,57	42,85	46,65	45
II. tömb (1320 kWh/év fogyasztás fölött) (2)		32,13	35,00	35,00	33,60	37,68	39,36	43,14	44,40	48,45	51
vezérelt ("B")	16,25	16,25	17,88	17,88	17,16	21,24	22,92	25,09	25,60	28,22	74

Megjegyzések

- (1) Az ÁFA mértéke 2003. december 31-ig 12 %, 2004. január 1-től 2005. december 31-ig 25 %, 2006. január 1-től 2009. június 30-ig 20 %.
- (2) 2005. februártól van tömbök szerinti megkülönböztetés.
- (3) Az átlagárak számítása 2000. és 2004. január között állandó mennyiségi súlyokkal (és a nem lakossági körben is az összes fogyasztó figyelembevételével) történt.
- (4) A 2005. februári ármegállapítás előkészítése során alkalmazott mennyiségi súlyokkal (a nem lakossági körben a feljogosított fogyasztók figyelembe vett fogyasztásával csökkentett fogyasztási aránnyal) számítva.
- (5) A 2006. januári ármegállapítás előkészítése során figyelembe vett mennyiségi súlyokkal számítva.
- (6) A 2008. januártól a közüzemi ellátást felváltó ún. egyetemes szolgáltatásban részesülő lakossági fogyasztókra vonatkozó árak

Az energiaracionalizálási célú pályázati konstrukciók főbb jellemzői

A NEP pályázati konstrukciói az ellenőrzött időszakban – a 2004. év kivételével¹ – **alapvetően a lakossági szféra energiatakarékossági beruházásait ösztönözték.** A pályázatokat – 2005. év kivételével, amikor forráshiány miatt nem írtak ki pályázatot – évente meghirdették, és minden év pályázati kiírásaiban történtek módosítások (pályázati konstrukciók tagoltsága, támogatási intenzitás, maximális támogatás vagy a támogatott projektek nagyságrendje). **A támogatott célok a lakások energetikai korszerűsítésére**², ennek keretében a lakóépületek utólagos hőszigetelésére, a nyílászárók cseréjére, utólagos hőszigetelésére, a fűtés és a használati meleg vízellátás korszerűsítésére, **valamint a megújuló energiaforrások hasznosításának támogatására terjedtek ki.** A pályázati konstrukciók kialakításakor törekedtek a több célt egyidejűleg megvalósító, valamint a megújuló energiaforrásokat hasznosító beruházások előtérbe helyezésére.

A támogatási intenzitás 15-50% között változott (jellemző a 25-30% volt), **amelyet 2007-től kiegészített a „Sikerés Magyarországért” Lakossági Energiatakarékossági Hitelprogram.** Hitelből a bekerülési költség fennmaradó része, de akár az egész beruházás is finanszírozható volt. A pályázati kiírásokban meghatározták az adható támogatás és/vagy támogatható beruházás maximális összegét, valamint a saját forrás szükségletet.

A támogatások nagyságrendje támogatott tevékenységenként, illetve lakásonként 200-1470 ezer Ft között alakult. A saját forrás szükséglet 2004-ben 25%, 2006-ban a beruházási költség 1/3-a volt. A maximálisan támogatható beruházási költséget 2007-től határozták meg (1760-4200 ezer Ft között).

A pályázatok elbírálási szempontjai között 2004-ben és 2006-ban gazdaságossági és hatékonysági feltételek teljesülését³ írták elő, és a pályá-

¹ A 2004. évben a NEP konstrukciók kiterjedtek a lakossági, az önkormányzati és a vállalkozói szférára egyaránt. A támogatott tevékenységek köre kiterjedt a lakossági, az önkormányzati energiafelhasználás mérséklésére, a közvilágítás korszerűsítésére és a tanyavillamosításra, a távhőellátás szolgáltató oldali korszerűsítésére, a megújuló energiaforrások felhasználásának a bővítésére, kis- és középvállalkozások K+F jellegű energiatakarékossági fejlesztéseire, a termelő szféra energiafelhasználásának a mérséklésére, a harmadik feles finanszírozás támogatására.

² A támogatható körbe 2007-ig az 1994 előtt, hagyományos technológiával épült épületek tartoztak. Ezt 2008-tól a nyílászáró cserék és/vagy nyílászárók utólagos hőszigetelése, valamint a fűtés korszerűsítés esetén kiterjesztették az iparosított technológiával épült épületekre is magánszemély pályázóknál (egyedi fűtés és/vagy egyedi használati melegvíz ellátás esetén). 2009-től pályázatokat lehetett benyújtani az 1994-ben épült lakóingatlanokra is.

³ A fogyasztói és a nemzetgazdasági szintű energiahordozó-megtakarítás nagysága és realitása, a beruházás gazdaságossága, a környezetterhelés csökkentés hatékonysága, az állami támogatás egységére jutó nemzeti szintű energia megtakarítás.

zatok elbírálásához ezek alapján különböző indikátorokat számítottak⁴. A 2007-2009 között kiírt pályázatoknál azonban a pályázati feltételrendszernek való megfelelés mellett mindössze a felhasználni tervezett anyagok, berendezések energetikai-műszaki megfelelősége szerepelt.

A NEP pályázatokat 2010-ben nem hirdették meg. Az energiaracionalizálást célzó pályázati pénzeszközök a lakosság részére **2009. év végétől a ZBR Klímabarát Otthon Energiahatékonysági Alprogram keretében** érhetőek el. A konstrukciók **olyan beruházásokat támogatnak, amelyek hatásaként a széndioxid-kibocsátás csökkentése mérhető, illetve az energetikai hatékonyságjavító hatása igazolható** az épületek energetikai jellemzőinek meghatározásáról szóló 7/2006. (V. 24.) TNM rendelet szerint. A beruházással érintett ingatlanoknak legalább egy energiakategóriát kell javulnia. A támogatható tevékenységek köre a korábbi NEP pályázatokhoz képest kibővült, illetve átalakult. A konstrukció alapvetően a hagyományos technológiával épült ingatlanokat támogatja, az iparosított technológiával épült ingatlanok esetében csak ablakcserére lehet pályázatot benyújtani. A megújuló energiafelhasználás növelése csak abban az esetben támogatható, ha az ingatlan eléri a C energiakategóriát, viszont támogatásban részesülhet az új energiatakarékos házak építése is. A pályázattal elnyerhető támogatás többszintű, alap- és ún. klímabónusz támogatásból áll, célja a komplex jellegű felújítások ösztönzése.

Az alaptámogatáshoz az épület az eredeti állapotánál eggyel jobb energetikai kategória elérése szükséges (30%). Összege támogatott tevékenységenként maximált, összesen 3195 ezer Ft és a klímabónusszal együtt nem haladhatja meg az elszámolható költségek 60%-át. A klímabónusz az elismerhető felújítási költség 10-30%-a (maximum 200-600-1000 ezer Ft) lehet, amennyiben az épület eléri a B, A, illetve az A+ kategóriát.

A ZBR pályázatokhoz kapcsolódóan folytatódik a „Sikeres Magyarországért” Hitelprogram is, a támogatáson felüli önrészre pályázat nyújtható be.

Az 1991-ben az ún. „német szénsegélyből” létrehozott **Energiatakarékosági Hitel Alap olyan beruházásokat támogatott kedvezményes hitellel, amelynek megvalósítása eredményeként egyértelműen – mérhető módon – igazolható energiahordozó-megtakarítás keletkezik.** Pályázati rendszere nyilvános, azon természetes és jogi személyek, valamint jogi személyiséggel nem rendelkező társaságok egyaránt részt vehetnek. A pályázati kiírások feltételrendszere az alap létrehozása óta többször – a pályázók részére kedvezőbb irányba – változott, ennek ellenére a pályázati igények területén 2004-től fokozatos visszaesés volt megfigyelhető.

A kamat mértéke a jegybanki alapkamat 1/3-a+2,5% volt, amelyet 2009-től a jegybanki alapkamat ¼-e+2,5%-ra csökkentettek. A fejlesztés hatásaként előírt alapenergia megtakarítási mutatót 75 GJ/év/millió Ft-ról 50, 2009-től 30 GJ/év/millió Ft-ra csökkentették. A kedvezményes hitel maximumát a teljes fejlesztési költség 80%-áról 2009-től a 90%-ra, összegét beruházásonként 80 millió Ft-ról 100 millió Ft-ra, 2009-től a 200 millió Ft-ra növelték.

⁴ energiahordozó megtakarítás, energiaköltség megtakarítás, környezetterhelés csökkenése

A pályázatok elbírálásához – az általános feltételeken⁵ és a fenti alapenergia megtakarítási mutatón túl – előírták a belső megtérülési ráta minimumát (mindenkori jegybanki alapkamat 0,8-szerese, megújuló energiaforrások esetén 0,4-szerese), valamint az energiaköltség-megtakarítás legalább 50%-os arányát az elért összes költség-megtakarításból.

Pályázati kiírások szerint az ellenőrzött időszakban még működött az 1998-2008. közötti időszakra létrehozott **Phare Társfinanszírozású Energiahatékonysági Hitelkonstrukció**, a gyakorlatban azonban a futamidő lejártja miatt⁶ már új pályázatok nem érkeztek az Energia Központhoz. A konstrukció az energiahatékonyság javítását célzó fejlesztésekhez biztosított kedvezményes hitelt⁷ a magánszektor vállalkozásai, az önkormányzatok, az önkormányzati tulajdonú intézmények és gazdasági társaságok, valamint a független közintézmények részére. A hitelnyújtás feltétele volt a szakszerű energetikai átvilágítás, továbbá megfelelő megvalósítási/kiviteli terv és az energia megtakarítás ellenőrzésére vonatkozó terv.

Az **UNDP/GEF Önkormányzati Energiahatékonysági Projekt célja az önkormányzati energiahatékonysági projektek előkészítése, az energetikai veszteségfeltáró vizsgálatok (auditok) és megvalósíthatósági tanulmányok elkészítése volt** 2002-2006 között. Pályázatot nyújthattak be az önkormányzatok, valamint önkormányzati tulajdonú kizárólagos és többségi szervezetek, továbbá az audit és/vagy megvalósíthatósági tanulmány készítésére velük szerződött gazdasági társaságok (jellemzően ESCO cégek). A pályázók körét 2006-tól kibővítették a többcélú kistérségi társulásokkal, és a közigazgatási rendszer további intézményeivel (államigazgatási szervek, közintézetek és közalapítványok, többségi állami tulajdonú szervezetek). A pályázatokkal először az energiaaudit, illetve a megvalósíthatósági tanulmányok elkészítését követően érhetek el 20-40% támogatást. Ezt egészítette ki a második fázis újabb 20-40%-kal abban az esetben, ha az előzőekből közvetlenül beruházást valósítottak meg az előírt határidőn belül. Így a támogatás aránya – évente változóan – elérhette az 50-80%-ot, összegét azonban korlátozták nominálisan, illetve az érintett intézmény (terület) energiaköltségének, vagy a megvalósítandó beruházás bekerülési költségének a meghatározott %-ában. Az elbírálás szempontjai alapján egyes pályázatokat előnyben részesítettek, ez 2005-2006-ban a magasabb villamos energia megtakarítást eredményező projekteket érintette.

A **KIOP 1.7 „Energiagazdálkodás környezetbarát fejlesztése” intézkedés** keretében 2004-2006 között – egymást követően, kisebb módosításokkal – három pályázati konstrukciót hirdettek meg. Ezek **az önkormányzati és a non-profit szféra, a kis- és középvállalkozások, valamint az állami többségi tulajdonú gazdasági társaságok részére voltak elér-**

⁵ Az energiapolitikai és környezetpolitikai célkitűzésekkel való összhang, a műszaki megvalósíthatóság, az energetikai hatékonyság, a korszerűség, továbbá az érvényben lévő biztonságtechnikai és környezetvédelmi előírásoknak való megfelelés.

⁶ A hitel futamideje – három év türelmi idő mellett – nyolc év lehetett, de nem haladhatta meg a 2008. évi lejáratit időt.

⁷ A banki hitel mellett az alapból kamatmentes hitelt biztosítottak a beruházási költség 25%-áig.

hetők 25%-os saját forrás biztosítása mellett. A célcsoportok köre 2005-től kiegészült a kis- és középvállalkozásokból alakult konzorciumokkal, ami a beruházási költség tekintetében megjelölt 125 millió Ft-os alsó határ miatt volt indokolt. Az elnyerhető támogatás összegét 300 millió Ft-ban maximálták. Mértékét – támogatott tevékenységek szerint differenciálva – az önkormányzati és a non-profit szférában 25-60% között, a kis- és középvállalkozásoknál ennél átlagosan 10 százalékponttal alacsonyabban határozták meg. A támogatott tevékenységek köre a programozási időszakban alapvetően nem változott, mindössze kisebb módosítások, illetve pontosítások történtek.

A támogatott tevékenységek közé tartozott a megújuló energiát termelő berendezések működtetéséhez szükséges tüzelőanyag biztosítása (faapríték és pellet készítő, bálázó, növényolaj-prés berendezések), a megújuló energiaforrás hasznosítása, az önkormányzati és a non-profit szférában a közösségi szintű beruházások, valamint az önkormányzati és a kis- és középvállalkozások energiahatékonysági fejlesztései.

Az elbírálás során energiahordozó-megtakarítási, megújuló energiaforrás hasznosítási, beruházás gazdaságossági, a környezetterhelés csökkentési szempontokat vettek figyelembe. Négy indikátor kiszámítását írták elő, az éves energiahordozó megtakarítást/kiváltást nemzetgazdasági szinten, az éves energiaköltség megtakarítást, a fajlagos energiahatékonysági mutatót, és a pénzügyi megtérülési rátát. Az energiahatékonyság javítási pályázatoknál a pályázóknak igazolniuk kellett a beruházás gazdaságosságát, a pénzügyi megtérülési ráta⁸ előírt minimum követelményeknek való megfelelését.

A KEOP 4. „Megújuló energiaforrás-felhasználás növelése” és a KEOP 5. „Hatékony energia-felhasználás” prioritási tengelyekhez kapcsolódóan 2007-2008-ban három, a 2009-2010. évekre nyolc pályázati konstrukciót hirdetett meg a helyszíni ellenőrzés lezárásig⁹. **A meghirdetett pályázatok a tevékenységek széles körét támogatták**, amelyek a megújuló energiaforrások felhasználásának támogatása, az energetikai hatékonyság fokozása, valamint a harmadik feles finanszírozási konstrukciókra oszthatók. Egy-egy konstrukción belül is támogatták az energetikai korszerűsítéseket a megújuló energiafelhasználással kombináló projekteket.

A megújuló energiafelhasználás-növelése pályázati konstrukciói a megújuló energiaforrások széles körének felhasználását támogatták a helyi hő- és hűtési igények, valamint a villamos energia előállítása területén. Támogatták továbbá a távfűtési rendszerek megújuló energia alapon történő teljes vagy részleges energiaellátását, és 2009-től új elemként a biometán termelést. **A hatékony energia-felhasználás pályázati konstrukciói támogatták** az energiafelhasználás csökkentését bármely kedvezményezett esetén (épületek hőtechnikai adottságainak javítása, az intézmények fűtési, hűtési és használati melegvíz rendszereinek korszerűsítése, a világítási rendszerek korszerűsítése), a közvilágítás energiafelhasználásának csökkentését, továbbá a

⁸ A beruházás éves átlagos hozama. Minimumkövetelmény 2004-ben a január 1-jei jegybanki alapkamat 0,5-szerese, 2005. április 15-től a március 31-i alapkamat 0,7-szerese volt.

⁹ További három konstrukció előkészítés alatt volt.

vállalkozásnak minősülő szervezetek üzemi és irodaépületeiben megvalósítandó épületenergetikai fejlesztéseket. Támogatták e tevékenységek megújuló energia hasznosítással kombinált megvalósításait és a távhőellátás energiahatékonysági korszerűsítését, a távhőtermelés és -szolgáltatás primeroldali infrastruktúrájának energetikai korszerűsítését is. A **harmadik feles finanszírozás pályázati konstrukciók célja** a központi és helyi költségvetési szervek, alapítványok és egyházak közfeladat-ellátással megbízott intézményeiben az elektromos, világítási és fűtési rendszerek korszerűsítése, minőségivé tétele, az intézmények energiaköltségeinek a mérséklése volt.

A támogatások célcsoportjai közé tartoztak a vállalkozások, a költségvetési szervek, valamint a nonprofit szervezetek, azonban jellemzően az önkormányzati és a non-profit szektort, valamint a kis- és középvállalkozásokat preferálták. A harmadik feles finanszírozás pályázati konstrukciói keretében azok a vállalkozások pályázhattak, amelyek saját finanszírozásban hajtottak végre a költségvetési szervek, alapítványok, valamint egyházak intézményeiben – később elsősorban az ezzel elért megtakarításból fedezett – energiakorszerűsítést. A konstrukciók különböző nagyságrendű projekteket támogattak, de a nagyságrendet közvetlenül nem, csak az elnyerhető támogatáson keresztül korlátozták¹⁰.

A benyújtott pályázatokat automatikus eljárási rend esetén a benyújtási, a jogosultsági és a teljességi szempontok, míg a többenél emellett a műszaki és szakmai feltételek alapján bírálták el. Az elbírálásnál kiemelt szerepet kaptak a beruházások pénzügyi megtérülési mutatói, a fajlagos költségszintek. A projekteknél – előzetes energetikai felmérést feltételező – megvalósíthatósági tanulmányon, emellett energetikai számításokon és felméréseken kellett alapulniuk.

A lakáscélú állami támogatásokról szóló 12/2001. (I. 31.) Korm. rendelet 26-43. §-ában szabályozott, a települési önkormányzatok és az egyházak támogatása keretén belül hét különböző támogatási jogcímet nevesítettek¹¹. Ezek közül kifejezett **energia megtakarítási elvárások a 2. Lakóépületek energiatakarékos korszerűsítése, felújítása jogcímehez** – közismert nevén a panel és az ÖKO programokhoz – kapcsolódtak.

A **panel**, a közép- és nagyblokk, az alagútzsalu, az öntött, a vasbeton vázas és az egyéb előre gyártott technológia felhasználásával épült lakóépület energiatakarékos korszerűsítésére, felújítására a Lakóépületek és környezetük felújításának támogatása előirányzatból a nyílászárók energiatakarékos felújítása, vagy cseréje, a homlokzatok és födémelek utólagos hőszigetelése, az épületgépészeti és épület villamossági rendszerek korszerűsítése, felújítása, a felvonó-berendezés korszerűsítése, felújítása volt támogatható. A megújuló

¹⁰ Összege egymillió Ft és egymilliárd Ft között, mértéke 10-80 % között lehetett a kedvezményezett célcsoportja és regionális térkép szerint, illetve jövedelemtermelő képesség függvényében. A pályázóknak 25% saját forrással kellett rendelkezniük.

¹¹ A támogatás jogcímei az alábbiak voltak: 1. Bérlet-állomány növelése, 2. Lakóépületek energiatakarékos korszerűsítése, felújítása, 3. Városrehabilitációs program, 4. Közművesített építési telkek kialakítása, 5. Lakhatást szolgáló egyházi ingatlanok korszerűsítése, felújítása, 6. Egycsatornás gyűjtő kémények (termofor kémények) felújítási programja, 7. Lakbértámogatás.

energiafelhasználás növelése érdekében a hagyományos energiahordozók megújuló energiaforrásokkal való helyettesítésére irányuló beruházások az energiatermelésre, a tárolásra, az energia szállítására és a hálózatba való esetleges visszatáplálására irányuló fejlesztések váltak támogathatóvá.

E feladatok esetében az állami támogatás mértéke a támogatás szempontjából elismerhető bekerülési költség maximum 1/3-a, de legfeljebb lakásonként 400, majd 500 ezer Ft lehetett. A pályázónak saját erőként a bekerülési költség legalább 2/3-át kellett biztosítani. Az önkormányzat, mint támogató – az adott épület esetében – részben vagy egészben átvállalhatta a pályázót terhelő saját részt.

A panelprogramok támogatási rendszere 2009-ben átalakult, ez időtől kezdődően a ZBR keretében rendelkezésre álló források terhére váltak támogathatóvá a lakóközösségi pályázatok. A Kiotói jegyzőkönyv végrehajtási keretrendszeréről szóló 2007. évi LX. törvény végrehajtásának egyes szabályairól szóló kormányrendelet 2009 júniusában módosult¹², amely lehetővé tette, hogy a panel program 2008. évi pályázati konstrukciója keretében a rendelet hatályba lépéséig benyújtott, de kötelezettségvállalással még nem érintett pályázatait a ZBR keretében benyújtott pályázatként bírálják el. Az e körbe tartozó pályázatokra az eredeti pályázati kiírást alkalmazták, azzal, hogy a támogatási szerződésnek viszont már tartalmaznia kell az üvegházhatású gáz kibocsátás csökkenés várható és vállalt mértékét, valamint annak igazolási módját.

A KvVM a ZBR keretébe tartozó panelépületeket érintő energiahatékonysági célú felújítást megvalósító beruházások támogatására irányuló pályázati felhívását 2009 nyarán tette közzé¹³, ezzel a felhívással kezdődött meg a ZBR Klímabarát Otthon Panel alprogramja. A pályázattal elnyerhető támogatás kétkomponensű, célja szerint komplex felújításokra ösztönöz. Ezt a Klíma BÓNUSZ kiegészítő támogatás lehetősége biztosítja. Az alap és kiegészítő támogatás együttvéve elérheti a korszerűsítési, felújítási program akár 60%-át is.

Az ÖKO-Program a távhővel ellátott lakóépületek hőfogyasztása szabályozási lehetőségének a megteremtésére szolgált. A Lakóépületek és környezetük felújításának támogatása előirányzatból a hőleadók egyedi szabályozásához szükséges berendezések (termosztatikus szelepek) lakásonkénti beszerelése, a lakások egyedi hőfogyasztásának mérésére, vagy az épület hőfogyasztásának lakásonkénti költségmegosztására alkalmas mérőeszközök (hőmennyiségmérők és/vagy költségmegosztók) lakásonkénti beszerelése volt támogatható. Az épületek közös tulajdonát képező fűtési rendszernek az átalakítása, ezen belül a strangszabályozók beépítése vagy

¹² A 323/2007. (XII. 11.) Korm. rendelet módosításáról szóló 121/2009.(VI. 11.) Korm. rendelet 21. §-a.

¹³ A ZBR működtetésének szabályait a környezetvédelmi és vízügyi miniszter a Zöld Beruházási Rendszer működtetésének, felhasználási jogcímeinek, nyilvántartásának és ellenőrzésének részletes szabályairól szóló 10/2009. (VII. 17.) KvVM utasítás tartalmazza.

cseréje, illetve az egycsöves fűtési rendszer átalakítása képezte a támogatási program részét.

Az állami támogatás mértéke a támogatás szempontjából elismerhető beke-
rülési költség maximum 50%-a, de legfeljebb lakásonként 77 ezer Ft lehetett.
Az önkormányzat, mint támogató a pályázót terhelő saját részt ez esetben is
részben vagy egészben átvállalhatta.

A kifejezett energia megtakarítási célú lakástámogatások mellett a vizsgált
időszak egésze alatt működtek olyan **egyéb támogatási konstrukciók** is,
amelynek elsődleges célja nem az energia felhasználás csökkentése volt, de
közvetett módon, – az alkalmazott korszerűbb épületszerkezeti anyagok és
épületgépészeti megoldások révén – hozzájárultak az épített környezet ener-
giaigényességének csökkenéséhez. Ez utóbbi körbe tartoztak többek közt a
nagyvárosok lakóépülettömb felújítási és a lakhatást szolgáló egyházi ingat-
lanok korszerűsítési, felújítási programjai, valamint a város rehabilitáció és
az önkormányzati bérlakásépítés támogatásai is. Az önkormányzatok ener-
giaracionalizálási célú pályázatait – az ÖM fejezeti kezelésű előirányzatai
mellett – hazai decentralizált döntési jogkörbe sorolt területfejlesztési forrá-
sok (TEKI, CÉDE, LEKI) is segítették, azonban ezek kormányrendelet által
szabályozott felhasználási jogcímei és pályázati feltételei 2008 előtt nem tar-
talmaztak energia megtakarítási elvárásokat a támogatottak részére.

A villamosenergiapiac nyitásának jogszabályi háttere

